

*Zamana yetişmek, zamanla yarışmak
neredeyse artık mümkün olamamakta...*

*Bu yüzden zamanı daha verimli,
en kaliteli şekilde değerlendirebilmek önemlidir.*

Gün hasat zamanı

*Gün emeğin, çabanın, alın terinin karşılığının fazlasıyla
alındığı zaman,*

Gün, her daim üretmenin öneminin anlaşıldığı zaman,

Gün bugündür

Gün yarındır...

Gün, anı en iyi değerlendirebilme zamanıdır...

Sevgili okuyucularımız, değerli çiftçilerimiz;

*Toprağın en cömert olduğu aylardayız... Cömert diyorum
çünkü Dicle'nin suladığı verimli Diyarbakır toprağı,
tohumla birleştiği ilk andan itibaren tohumuna can veriyor;
çiftçisine ve emektarına en yüksek
kalitede ürününü sunuyor...*

*Toprak üretkendir, toprak besleyici,
barındırıcı yaşam vericidir,*

Toprak, yeri geldiğinde bir canlıya yuva olur barındırır.

Yeri geldiğinde nimet olur doyurur her bir şeyi...

Toprak, bitip tükenmeyen bir hayat gücüne sahiptir...

*İşte, şimdi toprağın bize verdiğini alıp, üretmenin,
hasadın tam zamanı...*

Dicle ve Fırat arasında verimli topraklara sahip olan,

*Yaşamımızın kaynağı toprak, kadim şehrimizde;
yoğrulan her ürünle bereketlenir.*

*Verilen her damla alın teri; aş olur, kazanç olur, yuva olur
bereket olur bu topraklarda...*

Sevgili okuyucularımız;

*Yine sizlerle dopdolu konularla buluşabilmenin
mutluluğunu yaşıyoruz.*

*Bizler çalışmanın ve üretmenin kutsallığına
inanarak çiftçilerimizi her daim her konuda bilgilendirmeyi
görev bildik.*

*Her emektarın; üretime katılması, yeniliklerden haberdar
olması için, her türlü eğitimin yanında; Diyarbakır'da
Tarım dergisi ile de birçok konuda siz değerli
okuyucularımızı bilgilendirebilmenin huzuru içerisindeyiz.*

Sizler soracaksınız, bizler cevaplayacağız

Sizler üreteceksiniz bizler destekleyeceğiz

*Sizler teknik destek isteyeceksiniz bizler sunacağız bu
topraklarda...*

*Bizler sorularınıza cevap vermek, sorunlarınıza
çözüm bulmak için varız.*

*Değerli okuyucularımız; Diyarbakır'da Tarım dergisinde
yine faydalı olacağına inandığımız birçok konuyu sizlerle
buluşturuyoruz. Toprağı cömert, Kazancı yüksek, bereketli
bir mevsim geçirmenizi diliyorum.*

Mustafa Ertan ATALAR /Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürü

İmtiyaz Sahibi
İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü Adına
Mustafa Ertan ATALAR

Yazı İşleri Müdürü
Mehmet Şefik TÜRKER

Genel Yayın Yönetmeni
Ahmet MURATOĞLU

Yazı İşleri
Gülhan KAYA AYYILDIZ
Murat KANAT

Editör
Gülhan KAYA AYYILDIZ

Yazı Kurulu
Mehmet Şefik TÜRKER
Mustafa KORKUTAN
Ahmet MURATOĞLU
Murat KANAT

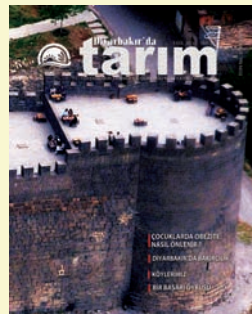
Danışma Kurulu
Doç.Dr. Mikdat ŞİMŞEK
Yrd. Doç. Ali İhsan ÖZTÜRK
Remzi ÇEKİÇ Zir. Müh.
Serhat Tantekin Zir. Müh.

Muhabirler
Yavuz BEKAR
Serpil AKDEMİR
Sultan TEKİN
Mensur KAPLAN
Cengiz GÜRTEKİN
Mehmet Fatih OCAKHAN

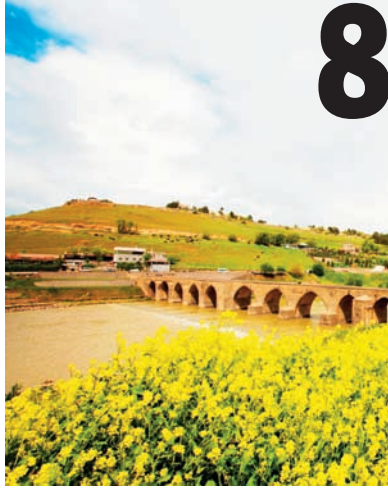
Fotoğraf Arşivi
Mensur KAPLAN

Grafik-Tasarım
Filiz ARAS

Yazışma Adresi
İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Valilik Karşısı Yenişehir/ DİYARBAKIR
Tel: (0412) 223 49 72-223 60 55
Fax: (0412) 224 51 04
Yayın Türü: DÖRT AYDA BİR YAYINLANIR
YAYGIN SÜRELİ YAYIN
ISSN No: 2149-8288

İÇİNDEKİLER

4

EDİTÖRDEN

Kaç mevsim oldu kaç bahar geçirdik bu verimli topraklarda... İlk cemrenin önce havaya, ardından suya ve toprağa düştüğü günleri hatta ayları arkamızda bıraktık bile... Yaza merhaba demeye hazırlandığımız şu günlerde; can bulan her ürün artık toprağının misafiri... Toprak, can verdiği ürtüyle yavaş yavaş vedalaşmaya, tane tane bereket vermeye başlayacak...

15

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE BİSMİL OVASI

1936 yılından beri ilçe olan Bismil, dünyanın en verimli toprakları olarak kabul edilen Mezopotamya bölgesinin içinde kalmaktadır.

20

CİGARET

Gerçekte bir Mezopotamya geleneği olan hidrellez ülkemizde olduğu gibi, dünyanın pek çok yerinde şenliklerle kutlanır.

Bilinen o ki, asırlardır süregelen bu geleneğin adı halk arasında giderek **HIDRELLEZ**'e dönüşmüş...

28

ENGELLİ ÇOCUKLARA ATLA TERAPİ

At'la Terapi Merkezi, 20 Ekim 2015'te Türkiye Jokey Kulübü tarafından Diyarbakır Hipodromunda hizmete açıldı. Atların Terapist olarak kullanıldığı, onların çok boyutlu hareketleri ve davranışlarıyla hastaları özgürleştirmeyi ve normal hayatlarını sürdürmeyi ve günlük yaşam becerilerini öğretmeyi amaçlayan bir tedavi yöntemidir.

34

DİYARBEKİR'DE PUŞİCİLİK

38

KÖYLERİMİZ

42

YUMURTA TAVUKÇULUĞUNDA HAYVAN REFAHI UYGULAMALARI

Yumurta, kümes kanatlı hayvanların ve diğer kuşların embriyolarını korumak ve nesillerini devam ettirmek amacıyla yumurtladığı yuvarlak ve oval şekilli cisimlerdir. Birçok hayvanın yumurtaları yiyecek olarak kullanabilmesine karşın, yumurta denince akla ilk gelen şey sadece tavuk yumurtasıdır.

49

DİYARBAKIR GÜVERCİNLERİ

64

HABERLER

EDITOR'DEN

Kaç mevsim oldu kaç bahar geçirdik bu verimli topraklarda...

İlk cemrenin önce havaya, ardından suya ve toprağa düştüğü günleri hatta ayları arkamızda bıraktık bile...

Yaza merhaba demeye hazırlandığımız şu günlerde; can bulan her ürün artık toprağının misafiri...

Toprak, can verdiği ürünüyle yavaş yavaş vedalaşmaya, tane tane bereket vermeye başlayacak...

Alın teri boncuk boncuk tepeden tırnağa dökülecek, daha çok çaba sarf edilecek ve nihayetinde daha bereketli zamanlar olacak bu aylar.

Çünkü toprak, Aşık Veysel'in dediği gibi gerçekten çok sadık bir yardır.

1cm karesi bile birkaç yüzyılda oluşan, toprağın yaşamımızdaki yeri tartışılmaz elbet...

Hele 33 medeniyete kucak açan ve her bir medeniyetin farklı kültürüyle yoğrulduğu Diyarbakır toprakları...

Diyarbakır Toprağı, tıpkı üstünde barındırdığı medeniyetlerin farklı kültürüyle yoğrulmuş, her medeniyet, bu kutsal topraklara ayrı bir çeşitlilik katmıştır. Toprak odur ki;
Her bir şeyi sarıp sarmalar
Yeri geldiğinde can olur her şeye...
Yeri geldiğinde örtü bile olur cansız bir cana...

Geçmişi insanlık tarihi kadar eski olan Diyarbakır topraklarını, Dicle Üniversitesi Ziraat Fakültesi Toprak Bilimi ve Bitki Besleme Bölümünden Yrd. Doç. Dr. Yakup Kenan KOCA sizler için kaleme aldı.

Diyarbakır- Batman-Siirt Kalkınma projesi kapsamında oluşturulan badem bahçesiyle iyi bir gelir elde etmeye başlayan bölge çiftçisi için bu sayımızda Badem'in Ekolojik İstekleri ve Bahçe Tesisi ile ilgili makaleyi Dicle Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü'nden **Doç. Dr. Hakan YILDIRIM** yazdı.

Ve demiştik ya toprak her bir şeyi sarıp sarmalar...
Can verir, hayat verir, umut verir
Koca bir ömür olur her bir şeye

İşte Dünyanın en verimli toprakları olarak kabul edilen Mezopotamya bölgesinin içinde kalan Bismil'deki tarımsal faaliyetleri "Geçmişten Günümüze Bismil Ovası" başlığı altında Bismil Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü'nden Ziraat Yüksek Mühendisi Mustafa OKAN yazdı.

Devam eden konuların hemen ardından Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin yeşil altını olarak bilinen Antepfıstığı ile ilgili makaleyi Dicle Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nden **Doç Dr. Mikdat ŞİMŞEK** kaleme aldı.

Çeşit çeşit medeniyetlere yurt olan Diyarbakır toprakları büyük bir hazineye dönüşmüştür. Halk kültürünün önemli bir parçası olan el sanatları da yine bu bereketli topraklardan beslenerek, kültürel anlamda daha bir olgunlaşmıştır. Minicik bir böceğin yumurtadan çıktıktan sonra ki

serüvenine borçluyuz o yumuşacık incecik kumaşın hayatımıza girmesini...

Diyarbakır İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Folklor Araştırmacısı **Sevim ŞAHİN** "Diyarbakır'da Tarım" dergisi için, Mezopotamya'nın tarih ve kültür bahçesi olan Diyarbakır'ın, ipek ile tanışmasını, baba ve dede sanatı olan Puşicilik sanatını da içeren güzel bir yazı hazırladı. Diyarbakır'da Tarım dergisi geniş içeriği ile yine birçok konuyu siz değerli okuyucularımızla buluşturuyor. Dergimizin klasikleşen bölümü olan "**Köylerimiz**" ile bir kez daha köy yaşamını soluyacak, Diyarbakır'a gönül vermiş bir Diyarbakır sevdalısı değerli yazarımız **Mehmet MERCAN** ile geçmişe gidecek, "Bunları Biliyor musunuz" ile Diyarbakır'ımızın bilinmeyen yönlerini bir kez daha hatırlamamızda bulunduracak ve daha birçok konuyla Güzel Diyarbakır topraklarımızın her daim ne kadar kutsal ve bereketli olduğuna hep birlikte bir kez daha şahit olacağız...

Diyarbakır'da Tarım dergisinin her bir sayfasını okuduğunuzda;

27 sahabe ve 6 Peygambere diyar olan bu kutsal kentin her karış toprağından hem maneviyat hem de bereket fişkırdığını bir nebze de olsa hissettirebiliyorsak ne mutlu bize...

Değerli okuyucularımız

Diyarbakır'da Tarım dergisi olarak yaklaşan Toprak Bayramı Haftanızı ve temmuz ortalarında gerçekleştirecek hasat bayramınızı şimdiden kutluyor, güzel ülkemizin her bir karış toprağının bin bir bereketle yoğrulacağı güzel günler diliyoruz...

DİYARBAKIR'ın

Bir Başka Zenginliği

DİYARBAKIR TOPRAKLARI

Yrd. Doç. Dr. Yakup Kenan KOCA- Dicle Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Toprak Bilimi ve Bitki Besleme Bölümü

Çok badire atlatmıştır bu şehir ilk yerleşimlerin olduğu MÖ. 5000 yılından günümüze kadar.

Çok zamana şahit olmuştur bu şehir toprakları. Hem coğrafik konumu hem de su/toprak zenginlikleri birçok ülke tarafından tarih boyunca farkına varılmış ve sahip olunmak istenmiş ve günümüze kadar 26 medeniyete ev sahipliği yapmıştır bu topraklar.

Gün geldi Asurlular yaşam sürdürdü burada, gün geldi Bizanslılar.

Ve en sonunda Osmanlı topraklarına katıldı Diyarbakır. Gün geldi Amid dendi buraya, gün geldi Augusta. Hamid, Karahamid tarihsel isimleri oldu bu bereketli toprakların. Sonradan ismi Diyarbakır olsa da eski zenginliklerini asla kaybetmedi bu diyar.

Her medeniyetin kendi zenginlikleriyle yoğruldu ve yoruldu bu topraklar.

İlk yerleşimin Sur içi Bölgesinde oluşu tarımın önceleri Eşel daha sonraları Hevsel Bahçesi olarak adlandırılan bölgede tarımın önemli olduğunu göstermektedir. Bu bereketli toprakların insan beslenmesi açısından düşünüldüğünde Diyarbakır'ın bu bölgede kurulmasına bile etken olduğu düşünülmektedir (Gümüş, 2015. Hevsel kitabı:sayfa:143).

Dicle Nehrinin getirdiği zengin alüvyal materyal ile zenginleşen nehir yatağında, zamanla suyun azalması/çekilmesi ile zengin tarım alanları ortaya çıkmıştır.

Her bir çeşit toprağı ayrı bir zenginliktir. Dicle Nehrinin verimli alüvyal topraklarında Diyarbakır karpuzu kendini dünyaya tanıtırken, diğer taraftan Karacadağ eteklerindeki volkanik topraklar ayrı bir lezzet katar Karacadağ Pirincine. Gözden uzak olan gönülden uzak da olmasın. Unutulmasın toprakaltı zenginliklerinden Mermer'in, Lice'nin mermerleri.

Diyarbakır İli Mevcut Arazi ve Toprak Varlığı

15.272 km2 toplam yüzölçümüne sahip Diyarbakır ilinde 1.654.196 (Anonim, 2016. TÜİK) nüfus yaşamaktadır. Diyarbakır ilinin toplam alanının çok önemli bir kısmının tarımsal faaliyetlere uygun olduğu bildirilmektedir. En önemli tarım arazileri olarak, Dicle Nehri ve onu besleyen yan dere/kolların etkili olduğu alanlardır. Bu alanların büyük bir bölümü alüvyal vadi niteliğindedir. Bu alanlar dışında yer alan Mermer, Hani ve Lice ovaları da önemli tarım potansiyeline sahip arazilerdir. Yine toplam alana baktığımızda alanın yarısına yakın bir kısmının ise makinalı tarıma uygun olduğu belirtilmektedir (İÇD raporu, 2011). Özellikle topoğrafik açıdan makinalı tarıma uygun alanların kısıtlı olduğu yurdumuzda önemli bir istatistiki veridir.

Geniş bir alana yayılan, değişken jeolojik ve topoğrafik yapıya sahip olan, kuzeyi ile güneyi arasın-

da iklimsel farklılıkları bulunan zamanında aktif olan Karacadağ'ın volkanik materyalinin geniş alana yayıldığı ve Dicle Nehri gibi önemli bir materyal taşıyıcı/biriktirici gücü olan Diyarbakır ilinde farklı tipte ve yapıda toprakların da bulunulması kaçınılmazdır. İl arazi varlığına

rak derinliğinden dolayı tarımsal potansiyeli düşüktür. Yüksek eğimden dolayı tarımsal faaliyetlerin daha az yapılması; ağaçlandırmaya daha önem verilmesi gereken arazilerdir. Kırmızımsı Kahverengi Topraklar ise, il toprak varlığının %20'sini oluşturmaktadır. Bu top-

Hatta bazı araştırmacılar bu bölgelerin organik tarım açısından önemini belirtmektedirler.

İlin en önemli ve verimli topraklarını oluşturan alüvyal topraklar ise, Dicle Nehrinin ve yan kollarının getirdiği materyaller ile zenginleş-

Toprakların genel özelliklerine bakıldığında ise Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü'nün envanter çalışmaları bize ışık tutmaktadır.

yönelik en önemli kaynak İl Arazi Varlığı (Anonim, 1994) raporudur. Söz konusu rapora göre, hemen hemen her ilçesinde en fazla yayılım alanına sahip topraklar Kahverengi Orman Topraklarıdır. Toplam il yüzölçümünün yaklaşık %40'ında yayılım gösteren bu topraklar kireççe zengin ana materyal üzerinde oluşmaktadır. Bu topraklarda mevcut eğim ve yetersiz top-

rakların da verimlilik düzeyleri yüksektir. Diyarbakır ilinde oldukça geniş yayılıma sahip olan bir diğer toprak tipi ise Bazaltik Topraklardır. Karacadağ'ın volkanik materyalinin etkisi altında olan bu arazilerin önemli bir bölümü taşlı/kayalıdır.

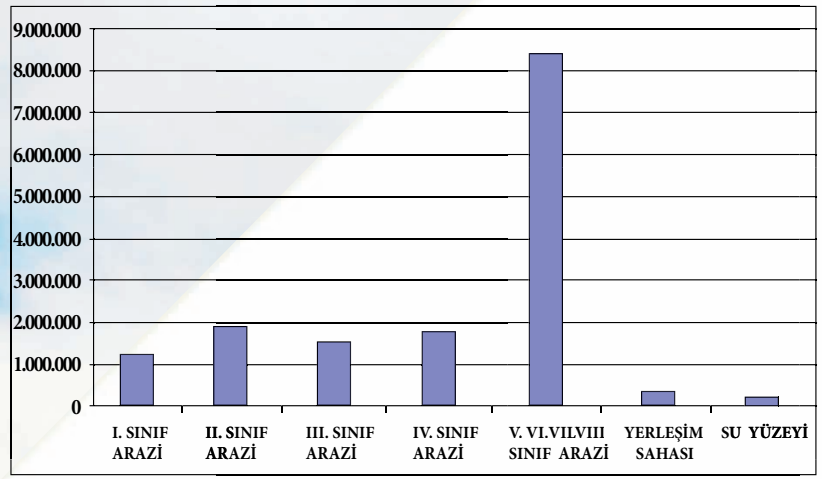
Ancak bu taşların temizlendiği arazilerde ise oldukça verimli topraklar meydana çıkmakta ve iyi düzeyde verim alınabilmektedir.

rek tarımsal açıdan üreticiye ciddi avantajlar sunmaktadır. Hem varolan iyi toprak yapısı hem de su kaynaklarına yakınlığı açısından en değerli tarım toprakları alüvyal topraklar üzerinde yer almaktadır. Bu topraklarda arazinin düz-düze yakın oluşu toprakların tarımsal önemini daha da arttırmaktadır.

Arazilerin Yetenek Sınıfları değerlendirildiğinde ise araziler oldukça değişkenlik göstermekte-

Tablo. Diyarbakır ili Arazi Yetenek Sınıfları (Anonim, 1994)

Arazi Yetenek Sınıfı	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Toplam Alan (ha)	144.146	209.237	148.150	199.414	915	233.549	516.157	58.493

Kaynak: Anonim, 2014

likler göze çarpmaktadır. İl topraklarında kireç miktarının %1,71 ile 19,75 arasında değişmektedir. Bu kapsamda İl topraklarının genelinin orta düzeyde kireçli olduğu söylenebilir. Toprakların pH düzeyi ise 7,15-7,95 arasında değişmekte olup genel olarak hafif alkali düzeydedir.

Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü'nün envanter çalışmalarında göre, il topraklarında tuzluluk %0,020 ile 0,048 arasında değişmektedir. Topraklarda tuzluluk sorunu bulunmamaktadır. Ancak, bölgedeki yüksek sıcaklığa bağlı buharlaşma sonucu bitkinin ihtiyacı olan suyun salma sulama sistemleri ile verilmesi, bölgede tuzluluğun ileriki dönemlerde nispeten biraz artabileceği düşünülmektedir. Söz konusu olumsuzluk Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından öngörülmüş ve aynı zamanda su tasarrufunu sağlamak amacıyla Diyarbakir ilinde basınçlı sulama sistemlerine yönelik hibe verilmektedir.

dir-
ler.
Yine İl
Arazi Varlığı
raporu değerlendirildiğinde, Arazi Yetenek Sınıflarından VII. Ve VIII. sınıf arazilerin en fazla yayılım alanına sahip olduğu görülmektedir. Tarımsal açıdan en önemli sınıf olan I. Sınıf araziler ilde 144.146 hektar alanda yayılım göstermektedir. Bu il genelinin yaklaşık %10'una karşılık gelmektedir. Tarımsal potansiyeli en düşük sınıflar içerisinde yer alan VII. sınıf araziler ise il genelinde 516.157 hektar yayılım alanına sahiptir.

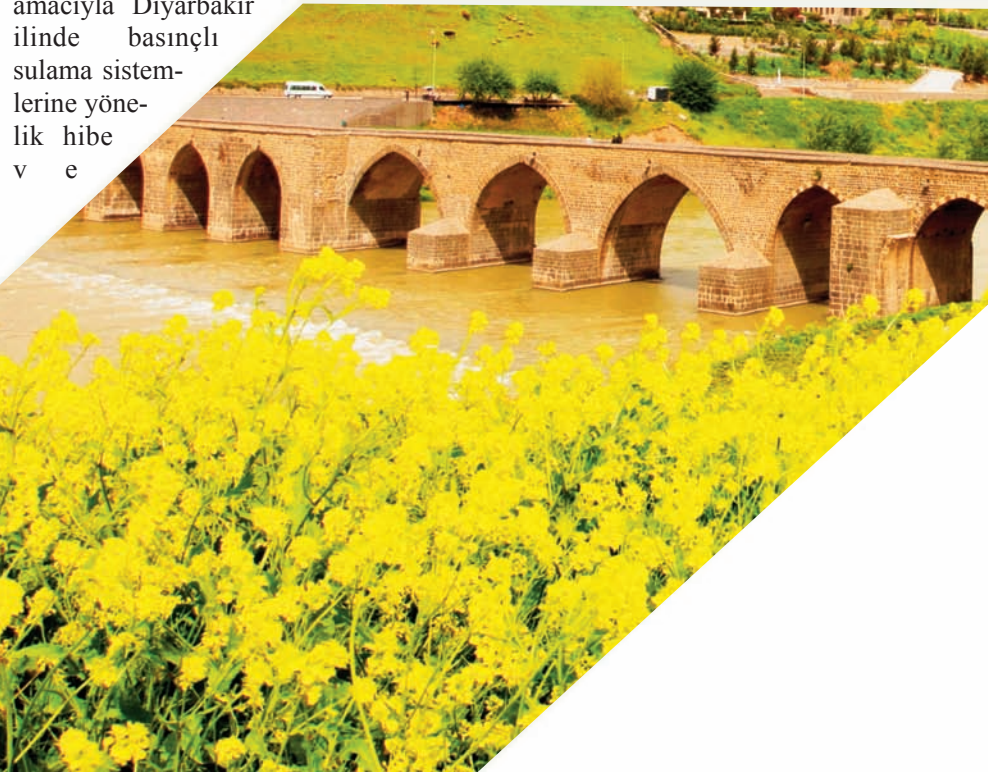
Toprakların genel özelliklerine bakıldığında ise Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü'nün envanter çalışmaları bize ışık tutmaktadır.

Bölge genelinde yapılan analizlerde toprak tekstürünün ağırlıklı olarak killi, killi tınlı ve siltli kil olduğu görülmektedir. Özellikle kil içeriği ile verimlilik düzeyi arasındaki ilişki incelendiğinde, il topraklarının genel olarak verimlilik düzeyinin yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır.

İl topraklarının pH ve kireç durumları incelendiğinde ise ülke toprakları ile benzer-

destek programları yapılmıştır. Bakanlık, 2006 yılından itibaren basınçlı sulama sistemi kullanan çiftçileri desteklemeye başlamıştır. %50 hibe desteği ile yapılan sulama projelerinden 2009 yılı sonuna kadar yaklaşık 60.000 üretici bu destekten yararlandırılmıştır ve 46 000 ha basınçlı sulama sistemi tesis edilmiştir (Çetin ve ark., 2010).

İl topraklarının organik madde düzeylerine bakıldığında ise orta düzeyde olduğu görülmektedir. Yine İl müdürlüğünün yapmış olduğu envanter çalışmalarından il topraklarında organik maddenin % 0,77 ile 3,28 arasında değiştiği görülmektedir. Yüksek sıcaklıktan dolayı toprak organik maddesinin hızlı şekilde ayrışmaya uğraması ve organik gübrelemeye yeterince önem verilmemesi sonucu genellikle düşük miktarda olan toprak organik madde

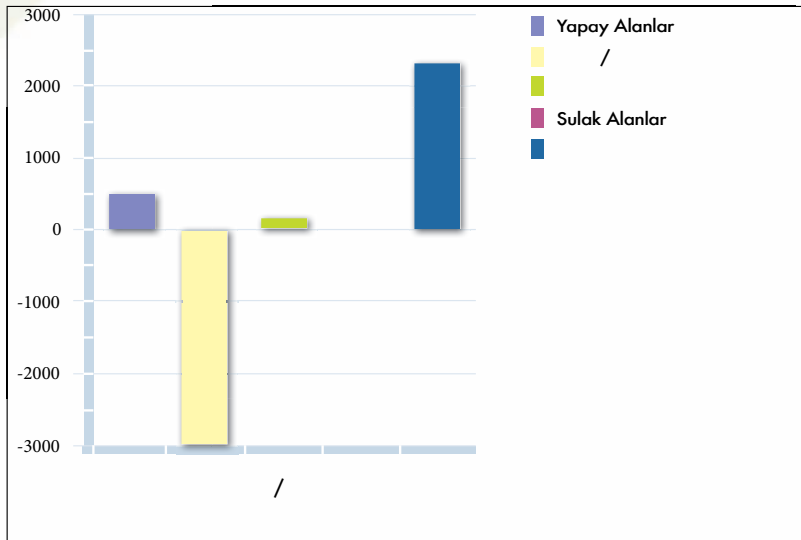

düzeyi, en fazla orman örtüsü ya da çayır meraların olduğu ve sıcaklığın nispeten düşük olduğu kuzey ilçelerinde daha yüksek çıkmaktadır.

Diyarbakır Şehir Gelişimi ve Mevcut Durum

İnsanın temel ihtiyaçlarından biri olan barınma, şehir yaşantısında tarım alanları üzerine en büyük baskıcı etken durumundadır. Özellikle son yıllarda Diyarbakır ilinde yaşanan göç olgusu ve bunun doğal sonucu olarak meydana gelen yeni yerleşim alanlarının oluşturulması, bu verimli toprakların üzerinde şehir baskısı oluşturmaktadır. Birçok ilden daha fazla göç alan Diyarbakır'da şehirsel gelişimi uydu görüntülerine de yansımaktadır. Diyarbakır iline ait farklı zamanlarda çekilmiş 2 uydu görüntüsünde şehir gelişimi ve bu gelişimin tarım alanları üzerine baskısı oldukça açık bir şekilde görülmektedir. Baskısının bu kadar çok hissedildiği Diyarbakır şehrinde tarımsal açıdan toprak çok daha değerlidir. Toprağın bu değerini bilmeli ve onu var olan potansiyeline göre korumalı ve kullanmalıyız.

Bu durum aynı zamanda İl ile ilgili grafiklere de yansımaktadır. Diyarbakır ilinde 2000-2006 yılı gibi oldukça kısa süre zarfına yönelik arazi örtüsü/kullanımındaki değişiklikler içerisinde tarımsal alanlarda azalma oldukça çarpıcıdır (Diyarbakır İÇD raporu, 2014).

Kaynak: Anonim, 2014

SONUÇ

Çeşitli raporlar ve kaynaklar Diyarbakır ilinin toprak zenginliğine vurgu yapmaktadır. Diyarbakır gibi tarım potansiyeli yüksek olan illerden başlamak üzere bu potansiyelin ortaya yeni çalışmalarla çıkarılması ve karar verici organlarla birlikte bu potansiyele sahip çıkılması gerekmektedir. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'na bağlı çeşitli kurum ve kuruluşlar bu konuda yeter düzeyde çalışma yapmaktadır. Diyarbakır İl Müdürlüğü'nün konu ile ilgili diğer kurumların ortak çalışmaları ile toprakların çeşitli düzeylerde verimlilikleri ortaya konmakta, arazilerden alınan toprak örnekleri ilgili laboratuvarlarda analizleri yapıldıktan sonra doğru gübreleme ile tarımsal uygulamalara yönelik tavsiyelerde bulunmakta ve çeşitli toplantılarla birlikte elde edilen veriler paydaşlarla paylaşılmaktadır. Arazi toplulaştırma son yıllarda uydu verilerinin de kullanılması ile birlikte arazilerin

izlenmesi İl Müdürlüğü tarafından daha kolay şekilde yapılmakta ve hatalı uygulamaların kısa sürede önüne geçerek tarım topraklarının korunmasında da büyük aşamalar kaydedilmiştir.

Diyarbakır ili toprak zenginliği açısından oldukça bereketlidir. Tabi atalarımızın dediği gibi "Bakarsan Bağ olur; bakmazsan dağ". Bu bereketli toprakların kıymetini bilmeliyiz ki bizden sonraki nesiller de bu zenginlikleri görsün, bilsin. Bir yanını bereketli Karacadağ'a yaslamış Diyarbakır ilinin göğsünde de verimli toprakları oluşturan Dicle Nehri bulunmaktadır. Ve ilçelerindeki ovalar bir başka verimlidir bu toprakların. Aşık Veysel'in dediği gibi sadık yârimiz kara topraktır. Biz de bu yâre sadık olalım...

KAYNAKLAR

Anonim, 1994. Diyarbakır İli Arazi Varlığı. Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü yayınları. İl Rapor No: 21

Anonim, 2014. Diyarbakır İl Çevre Durum Raporu. Diyarbakır Valiliği, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Diyarbakır

Anonim, 2015. Doğan Haber Ajansı resmi sitesi. http://www.dha.com.tr/tarim-da-dehsete-dusuren-rakam_808472.html

Anonim, 2016. TÜİK verileri.

Çetin, Ö., Eyllen, M. ve Sönmez, F.K., 2010. Basınçlı Sulama Sistemlerinin Su Kaynaklarının Etkin Kullanımındaki Rolü ve Mali Desteklerin Bu Sistemlerin Yaygınlaşmasındaki Etkisi. Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi, 3 (2), 53-57.

Gümüş, E., 2015. Hevsel Bahçelerinin Tarihi Süreçte Amid/Diyarbakır Şehri İçin Taşındığı Önem ve Bu Hususun Vesikalara Yansıması. Diyarbakır kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzajı. Editor: Nevin Soyukaya, Zero Prod. Ltd., ISBN: 978-605-9886-10-9

Badem'in EKOLOJİK İSTEKLERİ VE BAHÇE TESİSİ

Doç. Dr. Hakan YILDIRIM - Dicle Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe
Bitkileri Bölümü 21280-DİYARBAKIR

Meyve ağaçlarının herhangi bir yerde büyümesi, çiçek açması, meyve vermesi ve verdiği meyveleri kaliteli bir şekilde olgunlaştırabilmesi için iklim ve toprak şartlarının uygun olması gerekmektedir. Bu açıdan Güneydoğu Anadolu Bölgesi ekolojik şartlar itibarıyla badem yetiştiriciliği için uygun koşullara sahiptir.

İklim: Yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı Akdeniz iklimi ideal olmasıyla birlikte, ağacın özellikle odun kısmının kış soğuklarına dayanıklı olması nedeniyle kış soğuklarının fazla olduğu yerlerde de yetiştirilebilmektedir. Ancak bu iklimlerde ilkbaharın başında değişen olan hava koşulları nedeniyle tomurcukların erken uyanması ve çiçeklerin erken açmasından sonra meydana gelen don olayları önemli

zararlara neden olmaktadır. Bu nedenle ilkbahar geç donlarının sürekli görüldüğü yerlerde bademden kararlı bir ürün elde etmek için geç çiçek açan çeşitlerin kullanılması uygun olacaktır. Çiçeklenme başlangıcında çiçekler -3 °C, -4 °C'ye kadar dayanabilir. Çiçeklenme sonuna doğru -2 °C'de, küçük meyve döneminde ise -0.5, -1 °C'de zararlanmaktadır. İlkbahar geç don zararının sürekli etkili olduğu yerlerde

badem bahçesi tesis edilecekse aşağıda belirtilen önlemlerin alınması mutlaka gereklidir.

a. Ağaçların geç uyanmasını sağlayan arazi yöneylerinin seçilmesi.

b. Geç çiçeklenen ve çiçeklenmesi uzun süren badem çeşitlerle bahçe tesisi.

c. Bahçelerin soğuk havanın akıp gidebileceği hafif meyilli arazilere tesis edilmesi.

d. Don tehlikesine karşı gerekli teknik ve kültürel tedbirlerin alınması..

Toplam soğuklama gereksinimi çeşitlere göre değişmekle birlikte 400-500 saat olup, bademlerin çiçeklenmesi, meyvelerini kaliteli olarak olgunlaştırabilmesi için gereklidir. Ayrıca meyvelerin olgunlaşabilmesi için çiçeklenmeden hasada kadar 6-8 aylık bir vejetasyon süresine ihtiyaç bulunmaktadır. Bu dönemde etkili sıcaklık toplamı isteğini yeterince karşılayamayan yerlerde bademin ekonomik olarak yetiştirilmesi mümkün değildir. Hem vejetasyon süresi hem de etkili sıcaklık toplamı açısından Diyarbakır ili yeterli ve çok uygun özelliklere sahiptir. Meyve türleri içerisinde kurağa en çok dayanan tür badem olmakla birlikte, sulamayla birlikte verim ve kalitede ciddi oranda artış meydana gelmektedir. İster yağışla, isterse sulamayla yıllık olarak bitkiye verilecek 500-600 mm'lik bir sulama yeterli gelebilecektir. Ancak özellikle çiçeklenme döneminde görülecek yağışlar hem tozlanma ve dölleme üzerine hem de tozlayıcı böceklerin yani bal arılarının faaliyetleri üzerine olumsuz etkide bulunabileceği gibi; hasada yakın zamanda ise benzer yağışların özellikle kabuk kavlama problemlerine (yeşil kabuğun sert kabuktan ayrılması) ve mantari enfeksiyonların ortaya çıkmasına neden olabileceği unutulmamalıdır.

Toprak: Badem değişik toprak tiplerine toleransı oldukça fazla olan bir meyve türüdür. Birçok

meyve türünün iyi yetişemediği kurak, taşlı, çakıllı ve kireçli topraklarda bile oldukça iyi b ü y ü r . Bademin bu şekilde vasıfsız ve kötü toprak şartlarında yetiştirebiliyor olması, onu sadece bu tip topraklarda yetiştirilmeye zorlamamalıdır. Yüksek verimli ve kaliteli meyve veren ağaçların oluşması için kumlu-tınlı, organik madde kapsamı yüksek, geçirgen ve havalanması iyi topraklarda yetiştiriciliğin yapılması gerekmektedir. Badem için en tehlikeli toprak ağır killi ve su tutan topraklardır. Topraktaki aşırı nemden ve taban suyunun yüksekliğinden hoşlanmaz. Bu tür problemlerin bulunduğu bahçelerde mutlaka fazla suyun uzaklaştırılabilmesi için toprak drenaj tedbirlerinin alınması zorunludur.

BAHÇE TESİSİ

Ülkemizin çoğu yörelerinde badem üretimi hala önemli ölçüde tohumla çoğaltılmış ağaçlardan gerçekleştirilmektedir. Bu durum ise tohumla çoğaltılan çeşidin özellikleri kendinden sonraki nesilde kaybolmasına neden olmaktadır. Bunun sonucunda da hem tüketici hem de sanayinin istediği homojen (tek tip, bir örnek) meyve üretimi yapılamamaktadır. Ancak 1970'li yıllardan itibaren fidan kullanımı yoluyla bahçe tesisleri yapılmaya başlanmıştır. Fidan çıplak köklü

veya
tüplü olmak üzere iki şekilde kullanılabilir. Çıplak köklü fidan arazide yetiştirilen ve söküldükten sonra kökleri açıkta (topraksız veya torbasız) olan fidandır. Badem kökleri kazık kök olup, yan ve saçak kök miktarı az olduğu için ve bu az olan köklerin bir kısmı da fidanlıkta söküm işlemleri sırasında zarar gördüğü için bahçe tesisi sırasında fidan tutma oranının düşmesine neden olabilmektedir. Dolayısıyla bahçe tesisinde sonra tutma oranının artırılması için en iyi yöntem tüplü fidanların kullanılmasıdır. Fidan üretiminde yoğun olarak tohum anacı kullanılmakla birlikte son zamanlarda GF-677, Garnem, Cadaman vb. farklı dayanıklılık özelliklerine sahip klonal anaçlarda kullanılmaktadır. Bademlerde hem kendiyle hem de karşılıklı uyumsuzluk görüldüğü için badem bahçeleri en az iki çeşitle tesis edilmelidir. Kullanılan bu iki çeşidin ekonomik

olması ve birbiriyle uyuşması en önemli husustur. Bahçeye verilecek dikim aralıkları çeşit, anaç, ekolojik şartlar ve sulama durumuna göre değişmekle birlikte 3x3 m, 3x6 m, 5x5 m veya 6x6 m olarak düzenlenebilir. Bahçe tesisinde ana çeşit ve tozlayıcı çeşidin ne oranda bulunacağı önceden planlanmalıdır. Çeşitler bahçe içerisinde birer sıra halinde dikilebileceği gibi, ana çeşit iki sıra, tozlayıcı çeşit bir sıra halinde de dikilebilir. Aynı ekonomik değerde iki çeşit dikilecekse, çeşitler ikili sıralar halinde yer alabilir. Bahçede parselasyon ve fidan yerlerini işaretleme işlemi tamamlandıktan sonra özel burgu aletleriyle 50-60 cm çapında ve derinliğinde çukurlar açılır. Açılan çukurdan çıkan toprak çanak yapımı için kullanılmakla birlikte dikimde kullanılmaması gerekir. Daha sonra çukurun yarısı yanmış çiftlik gübresi (1 kova) ve havalanmış yüzey toprağıyla yapılmış karışımla doldurulur.

Badem fidanları dikim öncesinde fidanın sökümünden dolayı zarar gören, kopan ve zedelenen kök kısımlarının düzeltilmesi için ve ayrıca bir kısım uzun yan köklerin kısaltılması amacıyla kök kısmından ve buna kıyasla taç kısmından da bir miktar budanması gerekir. Ağaçta taç yüksekliğinin 70-80 cm (dallanma yüksekliği) olacak şekilde fidanlarda tepe kesiminin yapılması en uygun olanıdır. Fidan dikim işleminin kesinlikle dikim tahtasıyla yapılması gerekir. Bu hem bahçede sıraların düzgün olmasını hem de dikim derinliğinin uygun şekilde ayarlanmasına yardımcı olması açısından önemlidir. Dikim işlemi bittikten sonra herek (120-150 cm'lik bir ahşap çita) kullanılarak fidana destek verilmelidir. Dikimde son işlem olarak kesinlikle can suyu verilmeli böylece toprağın oturması ve hava boşluklarının alınması sağlanmalıdır.

TOZLANMA VE DÖLLENME BİYOLOJİSİ

Badem erselik çiçek yapısına sahip olup, tozlanması arılarla meydana gelmektedir. Çeşitlerin çoğu kendine uyumsuzluk nedeniyle kendi çiçek tozuyla tozlandığı zaman ya çok az meyve verir ya da verim hiç alınamaz. Bu nedenle yabancı tozlanma isteyen bademde ekonomik ve kaliteli meyve için bahçe içerisinde birbiriyle uyuşan ve çiçeklenme zamanları aynı zamana denk gelen en az iki çeşidin varlığına ihtiyaç bulunmaktadır. Bu bağlamda bölgemizde yetiştiriciliği son 15-20 yıl içerisinde yaygınlaşan Ferragnes ve Ferraduel badem çeşitlerinin bahçe

Çizelge 1. Ana çeşit ve tozlayıcı çeşidin bahçe içerisindeki düzeni (X: Ana çeşit) (0: Tozlayıcı çeşit)

A (%50 tozlayıcı)						B (%25 tozlayıcı)						C (%25 tozlayıcı)					
X	0	X	0	X	0	X	X	0	X	X	0	0	X	X	X	0	X
X	0	X	0	X	0	X	X	0	X	X	0	X	X	0	X	X	X
X	0	X	0	X	0	X	X	0	X	X	0	0	X	X	X	0	X
X	0	X	0	X	0	X	X	0	X	X	0	X	X	0	X	X	X
X	0	X	0	X	0	X	X	0	X	X	0	0	X	X	X	0	X
X	0	X	0	X	0	X	X	0	X	X	0	X	X	0	X	X	X
X	0	X	0	X	0	X	X	0	X	X	0	0	X	X	X	0	X
X	0	X	0	X	0	X	X	0	X	X	0	X	X	0	X	X	X

içerisinde birlikte yer alması gerekmektedir. Badem ağaçları ılıman iklim meyve türleri içerisinde en erken çiçek açan meyve türüdür. Çiçeklenme zamanı havanın serin ve yağışlı dönemine rastladığı için bu koşullar arıların faaliyetini ve dolayısıyla tozlanma ve meyve tutumunu azaltacaktır. Bu nedenle bahçedeki kovan sayısının (koloni miktarı) artırılması gerekir. Normal şartlarda 1 ha (10 da) badem bahçesi için 2-3 arı kovanının bulunması yeterli olmaktadır. Çiçeklerden salıncılan nektar içerisindeki şeker oranının yüksek olması (%20-40) nedeniyle bal üretimi için ideal bahçeleri oluşturmaktadır. Ancak tesis edilen bahçenin büyüklüğüne göre yeterli miktarda arı kovanının bulundurulması gerekmektedir. Bunun temin edilemediği durumlarda bahçelerin çiçeklenme dönemlerinde gezgin arıcılardan kiralanarak bahçeye getirilecek arı kovanlarıyla tozlanmanın sağlanması mümkün olabilmektedir.

BADEM ÇEŞİTLERİ

Önemli badem yetiştiricisi ülkelerde birçok badem çeşidi

bulunmaktadır. Bu çeşitlerin hemen hemen hepsinde olumlu özellikler yanında olumsuz özellikleri de dikkat çekmektedir. Bu açıdan modern ve ticari badem yetiştiriciliği açısından iyi bir badem çeşidinde bulunması gereken özellikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- Ağacın gelişmesi kuvvetli olmalı, ancak erken verime yatmalıdır.
- Bol çiçek açmalı ve çiçeklenmesi mümkün olduğu kadar geç olmalıdır.
- Diğer ticari çeşitlerle tozlanıp döllenebilmelidir.
- Her yıl bol, kararlı ve homojen meyve vermelidir.
- Meyvelerin ağaç üzerindeki olgunlaşma zamanı aynı olmalıdır.
- Hasat kolay olmalı, fakat rüzgârın etkisiyle dökülmemelidir.
- Yeşil kabuğun kavlaması kolay olmalıdır.
- Çift badem oranı düşük olmalıdır.
- İç randımanı yüksek ve iç badem kalitesi üstün olmalıdır.
- Ekolojik koşullara ve farklı hastalık-zararlılara dayanımı iyi olmalıdır.

Bir badem çeşidinin sahip olduğu iyi özelliklerin sayısı arttıkça o çeşidin değeri ve ekonomik önemi de artmaktadır. Türkiye'de badem uzun yıllardan beri hep tohumla çoğaltıldığı için geçmişten günümüze elde edilen standart badem çeşitlerimizin sayısı oldukça sınırlı kalmıştır. Ancak 1960'lı yıllardan sonra Batı Anadolu'da yapılan ıslah çalışmalarıyla bazı çeşitler elde edilebilmiştir. Badem üretimin yapıldığı diğer bazı bölgelerde de çok sayıda seleksiyon çalışması yapılmış, ancak tescil aşamasına

kadar getirilmiş çeşit sayısı çok sınırlı kalmıştır. Yerli badem çeşitlerimiz: Dokuzoğuz-I (104-1), Dokuzoğuz-II (120-1), Gülcan-I (101-23), Gülcan-II (101-13).

Yabancı badem çeşitleri:

Nonpareil, Texas, Ne Plus Ultra, Ferranges, Ferraduel, Merced, Thompson, Carmel, Marcona, Masbovera, Glorieta, Francoli, Falsa Barese, Fascionello, Genco, Supernova, Tuona, Lauranne, Ferrastar, Drake, Ayles, Guara, Moncayo, Felisia, Cambra vb. Ülkemizde, Doğu Karadeniz'in kıyı bölgesi ile çok yüksek yaylaları dışında her yörede badem yetiştirilmektedir. Mevcut yetiştiricilik alanlarında modern meyvecilik teknikleri kullanılmamakla birlikte, standart badem çeşitleri de kullanılmadığından verim ve kalitenin düşük olarak gerçekleştiği görülmektedir. Türkiye'de badem üretimi yapılan bahçelerdeki ağaç başına verim değerleri, ortalama bahçe büyüklükleri ve kullanılan çeşitlerin standartlarıyla ilgili yeterli bilgi bulunmamaktadır. Bahçelerin standart çeşitlerle kurulmamış olması, iç randımanının düşük olmasına ve üretim ve ihracat açısından belli bir standardın sağlanamamasına neden olmuştur. Ayrıca ilkbahar geç donlarının yaptığı zararlar ve modern yetiştirme tekniklerinin kullanım oranının düşük olması gibi nedenlerle badem üretiminde istenilen düzeye ulaşılamamıştır. Badem yetiştiriciliğinde hem bölgemiz hem de ülkemiz genelinde dikkat çekecek nitelikte, bol ve verimli üretim yapabilecek modern badem bahçelerinin miktar ve sayısının arttığı bir Diyarbakır ili dileğiyle...

REFERANSLAR

Kaşka, N., Küden, A., Küden, A.B., Dündar, Ö. 1993. GAP Bölgesine Adapte Olabilecek Şeftali, Kayısı, Badem ve Nektarin Çeşitlerinin Saptanması. Ç.Ü.Z.F. Genel Yayın No:56, GAP Yayınları No: 71, Adana.

Özbek, S., 1978. Özel Meyvecilik, Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No:128, Adana.

Özçağır, R., Ünal, A., Özeker, E., İsfendiyoğlu, M., 2005. Ilıman İklim Meyve Türleri (Sert Kabuklu Meyveler-Cilt III). Ege Üniversitesi Yayınları Ziraat Fakültesi Yayınları No:566, 308 s.

Diyarbakır'da Tarım dergisi, bundan böyle yepyeni bir bölüme daha yer verecek sayfalarında...

“İlçe Müdürlüklerimizden Dergimizin Sayfalarına Yansıyanlar” başlığı altında, her sayımızda

Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüklerimizden birinin çalışmaları yer alacak.

Geçen sayımızda Bismil İlçe Müdürlüğü başlatmış olduğu proje ve ilkleri bizlerle paylaşmıştı

Ve bizler de Diyarbakır'da Tarım Dergisi olarak Bismil İlçe Müdürlüğü'nün takipçisi olduğumuzu belirtmiştik. Bu noktadan hareketle;

“İlçe Müdürlüklerimizden Dergimizin Sayfalarına Yansıyanlar” bölümünün ilkinin bu sayımızda Bismil Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü'ne ayırdık

Ve işte Bismil Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü'nden Dergimizin sayfalarına yansıyanlar...

Geçmişten günümüze BİSMİL OVASI

Mustafa OKAN- Ziraat Yüksek Mühendisi
Bismil Gıda, Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü

1936 yılından beri ilçe olan Bismil, dünyanın en verimli toprakları olarak kabul edilen Mezopotamya bölgesinin içinde kalmaktadır.

Bismil'deki eski tarım desenini büyüklerimize sordüğümüzda;

Dicle Nehri'nden uzak kalan arazilerde ağırlıklı ve kuru tarım olarak hububat ve baklagil (buğday, arpa, mercimek ve nohut) yetiştiriciliğinin olduğunu, fakat özellikle Dicle nehrinin kıyı kesimlerine yakın olan kumlu, gevşek ve hafif topraklarda şeker pancarı tarımının yoğunlukta yapıldığını hep söylemişlerdir.

Özellikle Bismil'in Korukçu Köyü'nden Bismil ilçe merkezine kadar uzanan Dicle Nehir yatağı boyunca şeker pancarı tarımının yoğun yapıldığı söylenmektedir.

Bismil tarımı ürün desenine baktığımızda şeker pancarının yanı sıra bir de Bismil ile özdeşleşen ve özellikle 1980 ve 1990 yılları arasında köylerden ilçe merkezine göç eden veya göç etmek zorunda kalan kırsal kesimdeki insanların geçimini sağlamak için tarımını yaptığı tütünün iyi bir yer tuttuğunu söyleyebiliriz.

Tütün, aile işçiliği şeklindeki tarım sistemine hitap ettiği için, başka bir deyişle nisan ayında tütün tohumunun tavlara serpilmesi mayıs ayında çıkan fideleri tarlaya şaşırtılması, yaz boyunca tarlada sulaması, çapalaması ve tütün kırımının yapılması, sonbahar ayları boyunca güneş-

te kurutulması, kış ayları boyunca destesi yapılması, ilkbahar aylarında balya yapılarak Tekel'e satışı yapılması ile tamamlanan ve yaklaşık 15 ay gibi bir süre aldığı için genellikle köylerden göç eden veya nüfusun fazla olduğu aileler tarafından yapılmış.

Daha sonra 1990'lı yılların sonu 2000'li yılların başında tütüne getirilen kota nedeniyle Bismil'de tarımı yapılan tütün giderek azalmış ve artık günümüzde tütün tarımı yapılmamaktadır.

Bismil Ovası'nda gerek şeker pancarında zamanla pazar sorunu ortaya çıkması, çiftiyei ekonomik olarak tatmin edememesi, tütüne kota getirilmesi buna paralel olarak günümüzde gelişen tarım ve sulama teknolojisi sistemleri, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın farklı ürünlere (pamuk ve mısır) verdiği teşvik, çiftçilerin bireysel olarak ekonomik anlamda daha çok gelir kazandığı ürünlere yönelmesiyle Dicle Nehri'nin bütün kıyı kesimleri bugün yerini pamuk ve mısır tarlalarına bırakmıştır.

Özellikle Bismil'in Barava Bölgesi'nde ve Dicle Nehri'ne yakın köylerinde toprak altındaki sudan faydalanmak ve sulu tarıma geçmek için açılan artezyen kuyularıyla, Bismil'in tarım potansiyelinin bölgede çok iyi yerlere geldiğini görüyoruz. İlçede sulu tarıma geçildiğinden beri özellikle pamuk, mısır sulu buğ-

day alanlarında ve üretimlerinde ciddi artış olduğunu görüyoruz. Nitekim ilçe tarım desenine baktığımızda 150,000 dekara yakın pamuk alanı 100,000 dekara yakın mısır ve 180,000'ne yakın sulu buğday ekilişinin olduğunu söyleyebiliriz.

Ayrıca 750,000 dekara yakın buğday 100,000 dekara yakın arpa ve 80,000 dekar'a yakın mercimek alanında kuru tarım olarak tarımı yapılmaktadır.

Gerek Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın gerekse Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu'nun teşvikleriyle 260 dekara yakın üretim alanıyla başta Güney Doğu Anadolu Bölgesi olmak üzere Orta Doğuya ihraç edilen ve gittiği pazarda ün kazanan meşhur Bismil Domatesi'nin üretildiği 17 adet sera mevcuttur.

İncelenen seraların tümünde domates yetiştiriciliği yapıldığı görülmüştür. Ağustos ayı başı ile

Eylül ayı ortasını kapsayan dönemde, işletme sahipleri fide dikimi yapmakta, domates çeşidine göre 70-90 gün sonunda ürün hasadına başlamaktadır. Domates yetiştiriciliği için uygun sıcaklık aralığı 10 ila 20 °C'dir. Yetiştiriciler, bu işte uzman danışmanlarla anlaşmış durumdadır. Danışmanların önerileri doğrultusunda sera sıcaklığı 12 ila 16 °C aralığında tutulmakta ve bu sıcaklık skalası ürünlerin hasadı için yeterli olmaktadır.

Ürün hasat dönemine girildikten sonra Kasım ve Mart ayları arasındaki kış periyodunda haftada bir hasat yapılmakta ve haftada 15-18 ton ürün elde edilmektedir. Havaaların ısınmaya başladığı Mart ayından itibaren hasat sayısı haftada üçe kadar çıkmakta ve haftada top-

lam 40 tona varan miktarlarda ürün hasat edilmektedir. Haziran sonunda ürün hasadı tamamlanmaktadır. Temmuz ve Ağustos aylarında ise boşalan seraların dezenfeksiyonu ve genel bakımı yapılmaktadır. Bu şekilde yılda bir defa yapılan fide dikimi yeterli olmaktadır. Üreticiler 25 dekarlık bir seradan bir sezonda 600-750 ton arasında ürün aldıklarını beyan etmişlerdir. Dekara ortalama verim 25-30 ton olarak hesaplanmıştır. Seralarda topraksız tarım metoduyla domates yetiştirilmektedir. Üreticilerin çoğunluğu perlit ortamı tercih etmektedir. Ancak % 20'ye varan su tasarrufu sağlaması nedeniyle bazı seralarda Cocopeat ortamı da kullanılmaya başlanmıştır.

Üreticiler domatesi 5-6 kg kapasiteli karton kasalara yerleştirmek-

tedir. Üreticilerin logo ve iletişim bilgilerini içeren kasalar karton levhalar halinde getirilmekte ve bir makine vasıtasıyla kasaya dönüştürülmektedir.

Tozlamaya yardımcı olmak ve bu sayede domates verimini artırmak amacıyla 25 dekarlık her bir seraya yaklaşık 10 adet Bambus Arısı Ünitesi kurulmuştur. Bu üniteler 40 günde bir yenileri ile değiştirilmektedir.

Sonuç olarak bütün bu verileri ve rakamları ele aldığımızda Bismil Ovası'nın çok önemli bir tarım potansiyeline sahip olduğunu ve doğru teşvik, yönlendirmelerle gelecekte çok daha iyi bir üretim merkezine dönüşeceğini tahmin etmek çok da güç olmasa gerek.

BİSMİL'de Karnabahar

Mücahit ÇETİN- Ziraat Mühendisi-Bismil Gıda, Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü

İlçemizde şu ana kadar hiç ekimi yapılmayan, bölgemizde çiftçilerimize alternatif ürün olabilecek, oldukça karlı karnabahar sebzесinin yetiştiriciliği İlçemiz Meydanlık Mahallesinde başarılı bir şekilde gerçekleştirilmiştir.

Buğday ürününün hasadından sonra 20/07/2015 tarihinde 15 da'lık bir alanda, dekara 250 adet fide dikimi yapılarak, damlama sulama sistemi ile 10 gün arayla toplamda 6 kez sulaması yapılan karnabahar bitkisinde, taban ve üst gübre olarak toplamda dekara yaklaşık 90 kg gübreleme yapılmıştır. 20/10/2015 tarihinde hasadı yapılan karnabahar bitkisinden dekara ortalama 2.5 ton verim alınmış ve ilimiz toptancılarına kilogramı 1,80 TL'den satılmıştır. Yaklaşık olarak 15 dekardan 37 ton karnabahar hasadı gerçekleştirilmiş

olup 2016 üretim yılında ise 130 da'lık bir alanda karnabahar yetiştiriciliği yapılması için şimdiden çalışmalara başlanmıştır.

Karnabahar bitkisinde yüksek verim sağlamaya yönelik çalışmalar ve diğer rutin kontroller İlçe Müdürlüğümüzün teknik personelleri tarafından üreticilerle koordineli olarak yapılacaktır.

BİSMİL'de Aspir Bitkisi Ekimi Yapıldı

Veysi ÖZ- Ziraat Mühendisi- Bismil Gıda, Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü

Aspir bitkisinin Bismil ilçemiz kuru tarım alanları için alternatif bir münavebe bitkisi olarak yetiştiriciliğinin teşvik edilmesi ve yaygınlaştırılmasını sağlamak amacıyla, GAP Uluslararası Tarımsal Araştırma ve Eğitim Merkezi Müdürlüğü ve İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü öncülüğünde Üçtepe köyü çiftçilerimizden Mühittin Ayaz ile birlikte

Demonstrasyon çalışması yürütülmektedir. Bu kapsamda çiftçimiz arazisinde, Gap Utaem Endüstri Bitkileri biriminden Zir.Yük.Müh. Şerif KAHRAMAN, Bismil İlçe GTH müdürlüğünden Ziraat Mühendisleri Ahmet AYKAL, Veysi ÖZ ve Gülşen HASBEK, İl GTH Müdürlüğünden Adil KAYAPINAR ve çiftçimiz Mühittin AYAZ'ın katılımı ile 5 aspir çeşidinin ekimi gerçekleştirildi.

**Bakanlığımızın Aspir bitkisi
üretimine verdiği Destek
Miktarları (2015)**

Ürün Desteği	: 45 krş/kg
Mazot	: 7,9 TL/da
Gübre	: 8,25 TL/da
Sözleşmeli tarım	: 15TL/da
Sertifikalı tohum	: 4 TL/da
Toprak analizi	: 2,5 TL/da

BİSMİL'de Lale ve Çiğdem Ekim Denemesi Yapıldı

Veysi ÖZ- Ziraat Mühendisi-
Bismil Gıda, Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü

ilçemizin Doruk köyünde Nuri GÜZEL'e ait 2 dekarlık alanda Endemik Bitki Türlerinden olan Lale ve Çiğdem bitkisi ekim denemesi yapıldı. Yaklaşık 15 bin bitkinin ekildiği alanda mayıs sonu itibarıyla hasat edilecek olan bu bitkilerin önümüzdeki yıllarda yetiştiriciliğinin yapılabilmesi ve ilçemiz ekim desenine renk katacağı sinyallerini vermektedir.

LALE YETİŞTİRİCİLİĞİ

Kesme çiçek olarak lale yetiştiriciliği son yıllarda artmaktadır.

Ekonomik oluşu ve çiçeklenme süresinin ayarlanabilmesi laleye ilgiyi artırmıştır. Lale soğanlı bir bitkidir. Anadolu'nun dağlık bölgelerinde, Kafkasya ve Himalayalar'ın 4000 m'ye kadar olan yüksekliklerinde doğal olarak yetişebilir. Yazın kuru ve sıcak, kışın soğuk ve nemli geçen bölgelerde doğal olarak yaşayabilir. Doğal laleler melezlenerek çok çeşitli laleler elde edilmiştir. Günümüzde 5544 çeşit lale türü mevcuttur. Bunlardan ancak ticari değeri olan 20 çeşittir.

BİSMİL'de

Silajlık mısır Potansiyeli

Mustafa OKAN- Ziraat Yüksek Mühendisi- Bismil Gıda, Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü

Ülkemizde ve Bölgemizde hızla çoğalan nüfusun beslenme ihtiyaçlarının karşılanması tarımsal ürünlerdeki verimin artırılmasıyla mümkündür. Bölgemizde giderek artan şehirleşme ve eğitim düzeyinin artması insanları dengeli beslenmeye itmektedir. İnsan beslenmesinde hayvansal kökenli besinlerin önemi artmaktadır. Ülkemizde hayvansal kökenli besinlerin kullanımı bitkisel kökenli gıdalara naza-

ran oldukça azdır. Bunun sebeplerinden biride yeterince hayvansal kökenli ürünlerin üretilmemesinden kaynaklanmaktadır.

Bölgemizin coğrafi özellikleri bakımından her türlü hayvansal ürün üretimi uygun ortam ve oldukça önemli bir potansiyele sahiptir. Ancak hayvansal ürünlerdeki verim hayvancılığı gelişmiş bölgelerin çok gerisinde kalmıştır. Bunun sebeplerinden bir tanesi de ihtiyaç duyulan kaba yemin çoğunlukla çayır merarlardan karşılanıyor olmasıdır. Bölgemizde hayvancılığı esas olarak meraya dayalı olarak yapılmaktadır. Kaliteli kaba yem üretim potansiyelleri son derece azalmış olan meralarda iyi ve dengeli bir şekilde beslenemeyen hayvanlarda da verim çok düşük düzeylerde kalmaktadır. Bu nedenle tarla tarımında yem bitkilerini yetiştirmek yeşil yemleri değişik yöntemlerle saklamak yemin kısıtlı olduğu dönemlerde hayvanlara yedirme zorunluluğunu doğurmaktadır.

Bu saklama metotlarından biride silolamadır. İnsanoğlu her zaman ihtiyaç duyduğu şeyleri üretip daha sonra tüketmek üzere saklama ihtiyacı duymaktadır. Eski mısırdan Günümüzden 3500 yıl önce başlayan yeşil yemlerin silolanması günümüzde hayvancılık işletmelerinde uygulanmaktadır.

Mısır, insan ve hayvan beslenmesinde olduğu kadar genişleyen endüstriyel kullanım alanları nedeniyle endüstri hammaddesi elde etmek amacıyla da değerlendirilebilen kullanım alanları oldukça geniş, önemli bir sıcak iklim tahılıdır. Tüm sıcak ve serin iklim tahılları içerisinde en yüksek verimi sağlayan, güneş enerjisini en iyi kullanan (C4 bitkisi) ve birim alandan en fazla kuru madde üreten bitkidir (Kırtok 1998). Mısır bitkisi sahip olduğu çeşit zenginliği, çevre koşullarına yüksek uyum yeteneği ve yüksek verim potansiyeli nedeniyle yeryüzünde yatay ve dikey olarak geniş bir yayıl-

ma alanı bulmuştur (Yasak vd 2003; Alan vd 2005). Dünya tahıl ekiliş alanı yönünden buğday ve çeltikten sonra üçüncü sırayı alan mısır üretim miktarı bakımından 883.460.000 ton ile en fazla üretimi yapılan bitkidir (FAO 2011). Bu artış daha ziyade mısırın son yıllarda yeşil yem ve silaj yemi olarak yetiştirilmesinden kaynaklanmaktadır (Anonymous 2005).

Bölgemizin ekolojik şartları, silaj yapımına uygun bir çok yem bitkisinin yetiştirilmesine imkan vermektedir. Silo yemi üretiminde birçok bitki kullanılmasına rağmen, bu amaçla en fazla mısır ile sorgum tür ve melezleri kullanılmaktadır (Sağlamtimur ve ark. 1998). Mısırın, entansif tarım şartlarında yetiştirmeye son derece uygun olması, güneş enerjisinden kısa sürede azami seviyede istifa ederek birim alandan yüksek miktarda dane ürünü yeşil aksam ve kuru madde üretmesi, onu diğer bitkilerden farklı kılmıştır (Gençtan ve ark. 1995). Mısır son 30 yıl içerisinde silaj yemi üretimi için geniş alanlara yayılarak ekimi yapılan bir üründür. Silajı'nın besleme değerinin ve lezzetinin yüksekliği gibi nedenlerle, dünyadaki en önemli silaj bitkilerinden birisi durumuna gelmiştir (Sarıcan ve Çete 1998).

Bölgemizde ise gerek alışkanlıkları gerekse bilgi eksikliği dolayısıyla silaja gereken önem verilmemiştir. Nitekim silajının kg fiyatı 70- 100 kr. iken samanın kg fiyatının 150 -200 kr. olması da bu durumun bir göstergesidir. Silaj ile kaba yemlerin silo edilerek saklanması, kurutularak yığın yapılmasına

oranla daha az işgücüne gereksinim duyulur. Kurutma problemi olan yörelerde silaj uygun bir depolama yöntemidir. Yemlerin fermentasyon yolu ile saklanması diğer muhafaza yöntemlerine göre besin maddelerindeki kaybı önlemektedir. Kurutma yoluyla elde edilen kaba yemlerde kayıplar % 15 – 40 arasında değişmektedir. Yeşil yemlerin bulunmadığı özellikle kış aylarında, hayvanların su bakımından zengin ve kaliteli yem ihtiyacı silaj ile rahatlıkla karşılanabilmektedir (Sade 2002).

Doğru silajlık çeşitleri tespit için adaptasyon denemeleri ile yöreye uygun çeşitler tespit edilerek, silaj verimi ve kalitesi yüksek çeşitlerin belirlenmesi büyük önem taşımaktadır.

Bölgemizde son yıllarda silaj mısır tarımına çiftçiler yoğun bir ilgi göstermektedir. Son 7-8 yıldır Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığın hayvancılığı geliştirilmesi ve hayvansal üretimin artırılması amacıyla, yem bitkisi üretimi için İl ve İlçe Müdürlükleri aracılığıyla üreticiyi sevindirecek ve ekim alanlarını artıracak şekilde desteklemeler yapmaktadır. Bu desteklemeler sayesinde bölgemizde hayvancılığın temel girdisi olan kaba yem

ekiliş ve üretimlerinde önemli artışlar sağlanmıştır.

Neden Silajlık Mısır

- Yeşil ve sulu yemlerin bulunmadığı kış aylarında hayvanların iyi ve ucuz beslenmesini sağlar.
- Ot depolama sorunu ve depo masrafları en aza indirilir. 2 ton kuru otun depolandığı yere 15 ton yeşil yem depolanabilir.
- Yeşil yemlerin kurutulmasıyla sap ve yaprakları sertleşerek dökülür. Sapları sertleştiği için besin değeri düşer hayvanlar tarafından sevilerek yenmez. Fakat silolamada yemlerin besin değerinde kayıp meydana gelmez ve hayvanlar tarafından sevilerek yenir.
- Silajlık bitkiler tarlayı erken boşaltırlar dolayısıyla diğer bitkilerin ekimi için uygun zaman kalmaktadır.

Bismil ilçemizde 30,000 ton kapasiteli silolarımız ve yaklaşık 4,000 (da) alanda silajlık mısır ekilişimiz mevcuttur.

KAYNAKLAR

- 1 Anonymous, 2005. FAO Production Year Book 2005. <http://www.faostat.org>.
- 2 Anonymous, "FAO Production Year Book 2011", <http://www.faostat.org>, 2011.
- 3 Gençtan, T., Emekliler, Y., Çölkesen, M., Başer, İ. 1995. Sıcak İklim Tahılları Tüketimi Projeksiyonları ve Üretim Hedefleri. Türkiye Ziraat Mühendisleri 4. Teknik Kongresi. (9- 13 Ocak). Ankara
- 4 Kırtok, Y., 1998, Mısır Üretimi ve Kullanımı, Kocaplık Basım ve Yayınevi, İstanbul, 445 s.
- 5 Sade, B. 2002. Mısır Tarımı. Konya Ticaret Borsası Yayın No: 1. Konya.
- 6 Sağlamtimur, T., Tansı, V., Baytekin, H., "Yem Bitkileri Yetiştirme", Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ders Kitabı No: 77, Adana, 1998.
- 7 Sarıcan, C., Çete, N. 1998. Silajlık Yem Bitkileri Üretimi ve Silaj Yapımı Amerikan Tahıl Konseyi Yayını. İzmir.
- 8 Yasak S., Çınar A., Tugay M.E., 2003. Mısırdaki (Zea mays L.) ekim zamanının tohum tutma ve diğer bazı özellikler üzerine etkileri. Türkiye 5. Tarla Bitkileri Kongresi 13-17 Ekim 2003, Diyarbakır, 352-357.

CİĞİRET,

Diyarbakır'ın Hidrellezidir

*Diyarbakır'da
yaygın bir inanışa göre;
5-6 Mayıs günlerinde
Hızır dilenci kılığında
kapıları dolaşır, iyilik ve
bereket dağıtır.
Bu nedenle Diyarbakırlılar
bu günlerde kapılarına
gelen derviş kılıklı hiçbir
dilenciye boş
çevirmezler.*

*1 Mayıs Bahar
Bayramı, “Hızır-İlyas
Bayramı” olarak bilenen
baharın simgesi,
“Hidrellez” şenlikleri bu
aydadır. “Anneler
Günü”nü de bu ayda
kutluyoruz.*

Ve elbette 19 Mayıs'ı...

*Bu ayda
YAZ'a merhaba
demeye de
hazırlanıyoruz.*

CİGARET GÜNLERİNDE PİKNIK: Diyarbakırlı gazeteciler Mehmet Mercan, Ziya Aksoy, Talat Polat, Ertan Yurttaş, Halit Tanaman, araştırmacı Adil Tekin ve dostları 5-6 Mayıs Cigaret günlerinde Üçağaç ve Gazi Köşkü'nde piknikte (1985-1986/M. Mercan arşivi)

Mehmet MERCAN- Gazeteci-yazar

Gerçekte bir Mezopotamya geleneği olan hıdrellez ülkemizde olduğu gibi, dünyanın pek çok yerinde şenliklerle kutlanır.

Bilinen o ki, asırlardır süregelen bu geleneğin adı halk arasında giderek **HIDRELLEZ**'e dönüşmüş...

Hidrellez'de eğlenmenin manevi anlamı da vardır.

Doğaya bereket, insanlara iyilik ve mutluluk dağıttığına inanılan **Hızır-İlyas Peygamber**'e adanmış günlerdir çünkü...

Her yıl 5-6 Mayıs günlerinde, kadınlı erkekli insanlar, en güzel giysilerini giyerek kırlara çıkar, bir yanda eğlenirken bir diğer yandan dua eder, dileklerde bulunurlar. Böylece, iyilik meleği **HIZIR**'ın dağıttığına inanılan bereket, şifa ve güzelliklerden paylarına düşeni almayı umarlar.

Efsaneye göre; Ölümsüzlüğün sırrına ermiş olan **Hızır-İlyas Peygamber** her yıl 5-6 Mayıs günlerinde, görünür olur, kırlarda, köylerde, kentlerde; darda kalmış insanlara iyilik ve şifa dağıtır...

Anadolu'nun hemen her yerinde değişik **HIZIR-İLYAS** efsaneleri vardır.

Herbiri diğerinden daha ilginç, daha anlamlı. Tümü de **İYİLİK, MUTLULUK ve BEREKET** üzerine kurulu...

Tümünde de, ölümsüzlüğün sırrını bulan **Hızır Peygamberin** insanlara iyilik, şifa ve neşe dağıttığı inancı vardır.

Diyarbakır'da anlatılanlar da var.

"Rivayet edilir ki; Alnında boynuz sertliğinde iki yumru çıktığı için bir adı da **"Boynuzlu İskender"** anlamına gelen

İskender-i Zülkarneyn olan Yemen Hükümdarı **Münzir Bin Ma-Üs-Sama**'nın derdine kimseler çare bulamıyormuş.

Dünyanın dört bir yanından gelen ünlü hekimler, cerrahlar hükümdarın alnındaki boynuzları yok edememişler. Ünlü cerrahlar boynuzları kesiyor, ama bir süre sonra yine çıkıyorlarmış.

Sonunda hükümdar bir gece rüyasında ak sakallı bir piri fani görmüş. Ak sakallı ihtiyar, hükümdara derdinin çaresi için seyahate çıkmasını önerir.

-Derdinin çaresi Yukarı Mezopotamya'dadır. Peygamberlerin duasını almış bir kente geleceksin, bu kentin bitişiğinde kutsal kitaplarda cennetten çıktığı yazılı bir nehir var. O kutsal nehrin kaynağında yıkanırsan bu deritten kurtulursun."

Bu ak sakallı ihtiyar meğerse Hızır Peygamber imiş...

Yemen hükümdarı ertesi gün erkenden yola çıkmış.

Aylarca ülke ülke dolaştıktan sonra tarihlerdeki adı **AMİD** olan Diyarbakır'a gelmiş.

Burada, rüyasına giren ak sakallı **Hızır peygamberle** karşılaşmış. O da meğer, ölümsüzlük sırrının saklı olduğu **Ab-i Hayat**'ın içinden geçtiği bir ucu efsanevi **KAF DAĞI**'na çıkan mağarayı arıyormuş...

İkisinin buluşması, halkın Tanrı'ya dileklerini sundukları kutsal bir güne rastlamış.

Akşama yakın saatlerde halkın akın akın Dicle kıyılarına gelip, dualar okuyarak Tanrı'ya yazılmış dilekçelerini suya attıklarını görünce aradıklarına inanmış ve kaynağını aramaya başlamışlar...

Gerçekten de asırlardan beri Diyarbakırlı hanımlar her kurban bayramı akşamı güneş batmadan önce akın akın 10 Gözlü Köprü'ye gelir hocalara yazdırdıkları "Tanrıya Dilekçe"lerini dualar eşliğinde Dicle Nehri'ne atarlar...

Hızır Peygamber ile İskender-e Zülkarneyn Dicle'yi takip ederek günümüzde Lice ile Genç arasında bulunan Bırkleyn mağaralarına kadar gelmişler.

Dicle'nin küçük bir kolu olan **ZEBENE Çayı**'nın bu mağaralardan birinden çıktığını görünce aradıklarını bulmanın sevinci içinde her biri bir mağaraya girmiş. Hızır Peygamber girdiği mağarada Abi Hayat'ı bulup

ermiş bir kişi
olarak görünmez
olmuş. İskender-i
Zülkarneyn ise yolunu
kaybetmiş ve bir ucu
KAF DAĞI'na çıktığına
inanılan mağaraya girerek
kaybolmuş...

Asur döneminden kalma çivi
yazılı kitabe ve rölyeflerin bulunduğu
Bırkleyn mağaralarından biri günü-
müzde yöre halkı tarafından **İskender**
Mağarası, yakınındaki kale de "**Kale-i**
İskender" adıyla anılır.

Ab-i Hayat'ı bulup içen **Hızır-İlyas**
Peygamber Diyarbakır yöresinden bir daha ayrıl-
mamış. Halk arasındaki bir inanışa göre; **Hızır**
Peygamber zaman zaman görünüyor ve sıkıntıya düşen
Tanrı'nın sevgili kullarına iyilikler yapıp, hastalara şifa
dağıtmayı sürdürmüştü...

YETİŞ YA HIZIR

Bu yüzdendir ki, Diyarbakırlılar her dara düştükle-
rinde "Yetiş ya Hızır-İlyas" diye dua ederler.

Bu inancın sonucu olarak kent çevresinde "Hızır"
adına adanmış çok sayıda mekan vardır.

Kent merkezinin doğusunda, Dicle nehri yakını-
daki **HIZIR İLYAS** ile kuzeyindeki **KANİ HIDİR**
(Hızır Pınarı) köylerinin Hızır Peygamber'in konakladığı
ve kutsadığı yerlerdir.

Bu köylerde ve çevrede ilginç Hızır öyküleri dil-
den dile dolaşır.. Özellikle yaz aylarında kentte çokça
görülen damlardan çocuk düşme olaylarında yararsız-
beresiz kurtulanlar için (Hızır kurtardı) denir. Ve böyle-
si durumlarda dualar okunarak adaklar adanır...

Yine Diyarbakır'da yaygın bir inanışa göre; 5-6
Mayıs günlerinde Hızır dilenci kılığında kapıları dola-
şır, iyilik ve bereket dağıtır. Bu nedenle Diyarbakırlılar
bu günlerde kapılarına gelen derviş kılıklı hiçbir dilen-
ciyi boş çevirmezler...

Yine Diyarbakır'da yaygın bir inanışa göre;
Bir kimse 5 Mayıs'ı 6 Mayıs'a bağlayan gece
sabaha karşı şafak sökerken kalkıp 40 defa;

La İlahe İllallah.

Ya Hayr-ül halas

Muhammed'ün Resulüllah,

Yetiş, ya Hızır İlyas...

Diye dua eder, iki rekat namaz kılar sonra da yatarsa
rüyasında **Hızır Peygamberi** görür ve
her dileği yerine gelir.

**CIGARET günlerinde,
insanlar en güzel
giysilerini giyer,
sur dışına çıkar,
kenti çevreleyen
bahçelerdeki, Dicle
kıyısındaki piknik
alanlarına,
Kırklardağı'na ya da
Gazi Köşkü'ne
akın ederlerdi...**

CİGARET GÜNLERİ

Diyarbakır'da 5-6 Mayıs günleri **ÇIKHARI** zamanıdır.

Kırlara, pikniğe çıkmanın adıdır çıkhari... **DIŞARI** çık-
mak anlamındadır.

Halk arasında **CIGARET** günleri diye de adlandırılır.

CIGARET, Diyarbakır'ın hıdrellezidir.

Eskiden, sur içindeki evlerinde, kışın kasvetli geçen
günlerinde bunalan aileler baharın başladığı günlerde
haftada bir, 15 günde bir pikniğe çıkarak rahatlar,
ferahlar, baharın tadını çıkarırlardı.

Bu günlerde pikniklerde ciğer ve et yemek adettendir,
hatta şifalı sayılır...

Çünkü, baharın başlamasıyla ahırlardan çıkarılıp kırlara
salınan, yeşil çimenlerle, kokulu çiçeklerle beslenen
koyunların, kuzuların, danaları ciğer ve etleri daha bir
lezzetli daha bir sağlıklı olur.

Bu yüzden de pikniklerde baş mönü ciğer ve ettir...

CİĞER ve **ET** yeme geleneğinin adı zaman içerisinde
değişerek **CIGARET**'e dönüşmüştü...

CİGARET günlerinde, insanlar en güzel giysilerini giyer, sur dışına çıkar, kenti çevreleyen bahçelerdeki, Dicle kıyısındaki piknik alanlarına, Kırklardağı'na ya da Gazi Köşkü'ne akın ederlerdi...

Evlerde CİGARET hazırlıkları günler öncesinden başlardı.

Hele bir de bu günler hafta sonuna rastlamışsa, ÇIKHARI heyecanı tatlı bir bayram telaşına dönüşürdü.

O gün için özel hazırlık yapılır, özel yemekler, özel tatlılar pişirilirdi.

Piknik alanlarına sabahın erken saatlerinde yemek malzemelerini, kap-kacaklarını, minder ve kilimlerini alan aileler güneşin yakıcı sıcağı bastırmadan yola koyulur, surların dışındaki piknik alanlarına atarlardı kendilerini.

Kilimlerin serildiği ağaç diplerindeki gölgeliklerde kadınlar yemek, hazırlığı yaparken, erkekler kebab ve mangal işleri ile uğraşır, gençler ise, ip atlar, top oynarlardı.

Pikniklerde ciğer ve et yanında yeşil soğan, haşlanmış yumurta ve maydanoz karışımından yapılan **NERGİS-LEME** de yenir.

Nergisleme, baharda yapılan, Diyarbakır'a özgü bir salata türüdür. Haşlanmış yumurtalar, kesme şeker büyüklüğünde doğranır, ince kıyılmış yeşil soğan ve maydanozla karıştırılır, üzerine pul biber, tuz ekilerek servis yapılır...

Piknik alanlarındaki Cigaret şenlikleri genç kızların genç erkeklerin birbirini görüp beğendikleri bir panayıra dönerdi adeta.

Evlenme çağına gelmiş genç kızlar bu günde en güzel giysilerini giyer, takar, takıştırır piknik yerlerine öyle giderlerdi. Oğullarına gelin arayan analar da bu günü bekler, gelin adaylarını buradaki genç kızlardan seçmeye çalışırlardı.

ÇIKHARI'da asıl eğlence öğleden sonraki saatlerde başlardı. Bu saatlerde çilingir soforalarının etrafında toplanan erkekler sazlı-sözlü eğlenir halay çekerlerdi.

Bazı aileler beraberlerinde götürdükleri gramofonlarla, transis-

törlü radyolarla eğlenirken, gezici davul-zurnacılar, darbukacılar, cümbüşçüler, eğlenceleri şenlendirir, bahşiş toplarlardı...

Kent çevresinde, çeşitli öykülere, efsanelere konu olmuş, şiirlere girmiş ünlü piknik alanları vardı.

Ben-ü Sen ve Hevsel Bahçeleri, Gazi Köşkü, Cinali, Kırklardağı, Kuşdili, Kavs, Gamgötürmez, Ağulu Dere, Şemsiler, Topal Temo, Göksüğüzel, Şakk-ıl Acuz, Kantaralar, Şahbudak, Sarı Kız, Sirincağ Daş en çok gidilen yerlerdi.

Ne yazık ki; Diyarbakır'da artık buraların çoğu son yıllarda kırsal alanlardan olagelen göçlerle sağlıksız gecekondulara dönüştü.

O eski şeftali ve erik bahçeleri, dutluklar, gül, menekşe, nergis bahçeleri gecekondularla doldu.

Cigaret geleneğini sürdüren ailelerin sayısı çok azaldı. Çoğu eski piknik alanlarına gitmek yerine arabalara doluşup ya Gazi Köşkü'ne, ya Mardin yolundaki Karayolları fidanlığına, ya da Devegeçidi barajına gidiyorlar artık...

Yazık oldu...

Kent çevresindeki bağlar, bahçeler, yalnızca gidilip, oturulup, eğlenilen yerler değildi eskiden.

Tüm bağlarda, bahçelerde meyve ve sebze yetiştiriciliği yanında çeşitli çiçekler, özellikle de menekşe, gül, lale, nergis yetiştirilirdi

Bahçelerden toplanan mis kokulu menekşeler, güller, nergisler tablalar içinde gezdirilerek küçük desteler halinde satılırdı.

Bu çiçekler evlerde saksılarda da yetiştirilirdi.

Bu yüzden, özellikle bahar mevsiminde tüm avlular, hatta sokaklar mis gibi gül, menekşe kokardı.

Gazi köşkünün "**Yediveren Muhammedi Gülleri**" ünlüydü.

Bu güller uzun süre güzelliğini, diriliğini korur, çevresini kokuya boğardı.

Yalnız Gazi Köşkü'nde değil, bağlarda, ayrıca da tüm evlerde, saksılarda ve bahçelerde yetiştirilen **Muhammedi Güllü** Diyarbakır'ın sembolü gibiydi.

Diyarbakır manilerinde, türkülerinde **GÜL** motifinin bu kadar çok kullanılmış olması bundandır.

Bahçalarda gül açar,

Etrafa koku saçar,

Yarı nerede görsem

Kaş çatıp benden kaçar.

ORGANİK MEYVECİLİK VE

Organik Antepfıstığı

Doç. Dr. Mikdat ŞİMŞEK- Dicle Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Bahçe Bitkileri Bölümü

Bahçe Bitkileri içinde önemli bir ürün grubunu oluşturan meyveciliktir. Meyvecilik içinde son yıllarda popüler bir konuma gelen ise Organik Meyveciliktir. Bu yüzden, Organik Meyvecilik denildiğinde yüksek girdi kullanımına dayalı endüstriyel tarımın insan sağlığı, ekonomi ve çevre açısından ortaya çıkardığı negatif sonuçlara

karşı alternatif olarak ortaya çıkmış bir sistemidir. Organik meyveciliğin başlıca amacı ise toprak-nebat-hayvan ve insan arasındaki yaşam zincirinde optimum üretimin sağlıklı bir şekilde sağlanarak, daha kaliteli ürün elde edilmesidir. Bu yüzden, bu konu ile ilgili bütün ulusal ve uluslararası standartlar araziden rafa kadar ürünün izlediği aşamaların kontrolünü ve sertifikasyonu zorunludur. Bu sertifi-

kasyon belgesiyle, organik ürün tüketerek bir yandan sağlıklı yaşamayı öte yandan ise tabiatın korumasını hedefleyen tüketicilere güvence verilerek, organik meyve üretimi yapan üreticinin standartlara uygun üretimini belgelendirerek ispatlamasına ve ürününü hak ettiği değerde pazarlamasına olanak tanımaktadır.

Organik meyveciliğin ilkelerini kısaca birkaç maddede özetlenebilir.

Bunlar;

1) Üretim alanı içinde ve çevresinde doğal biyoçeşitliliği korumak,

2) Hem üretimde ve hem de işlemede olabildiğince enerji tüketimini azaltarak yenilenebilir kaynakları doğru kullanmak,

3) Su kaynaklarını korumak ve doğru kullanmak,

4) Bu yöntemle üretilen ürünlerin işleme ve paketleme dahil olmak üzere tüm aşamalarında organik ürün özelliklerini yitirmemesini sağlamak,

5) Çevresel açıdan dengeli bir üretim, işleme ve dağıtım zincirinin kurulmasını teşvik ederek, yerel ve bölgesel üretim ve dağıtımını teşvik etmek,

6) Ulusal veya uluslararası organik tarım kurallarına göre üretimin gerçekleştirilmesi için bağımsız firmalar tarafından antepfıstığının denetlemesi yapılarak tüketicilere organik ürün güvencesi vermek,

7) Yapılacak yetiştiricilikte münavebe, toprak işleme, yeşil gübreleme, hayvansal gübre ve kompost gibi kültürel, biyolojik ve mekanik yöntemler kullanılarak toprak verimliliğini ve biyolojik aktivitesini uzun dönemde koruyarak arttırmak,

8) Hastalık ve zararlılara karşı mücadeleyi organik meyve üretimiy-le uyum içinde yürütmek,

9) Meyvecilik faaliyetleri sonucu çevre, insan ve hayvan sağlığını

etkileyecek her türlü kirliliği en aza indirecek olan sentetik kimyasal gübre, ilaç, hormon ve katkı maddelerini kullanmamak,

10) Yeterli miktarda ve yüksek kalitede üretim yapmak,

11) Doğal döngüler ve canlı sistemleri ile uyumlu olarak çalışmak,

12) Konvansiyonel meyvecilik sisteminin önemini fark ederek bunlara ait bilgileri korumak ve yararlanmak,

13) Güncel bilgilerin doğal işleyişini kavrayarak uygulamak,

14) Bu sistem içindeki herkese temel ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri güvenli ve sağlıklı çalışma ortamı oluşturmaktır.

Organik meyvecilik niçin yapılır?

1) Organik meyvecilik araştırmalarda yenilikçidir,

2) Organik meyveler harika bir lezzete sahiptir,

3) Organik meyvelerin garantisi sertifikalandırılmıştır,

4) Organik meyveler insan sağ-

lığın-daki riskleri azalttığından dolayı, risk oluşturabilecek GDO lara izin verilmemektedir,

5) Organik meyvecilikte meyve biyoçeşitliliğin korunmasını sağlar,

6) Organik meyvecilik kırsalda yaşayan insanları da korur,

7) Organik meyvecilik tarım toprağını ve su kaynaklarını muhafaza etmektedir.

Antepfıstığı'nın Organik Olarak Yetiştirilmesi

Ülkemizin en popüler meyve türlerinden biri Antepfıstığı'dır. Güneydoğu Anadolu Bölgesinin "Yeşil Altını" olarak bilinen Antepfıstığı bölgeye yerleşen Etiler zamanında kültüre alınarak kral sofalarına girmiştir. Antepfıstığı, dünyada kuzey ve güney yarı kürelerinin 30-45° enlemleri arasındaki uygun mikro klimalarda yetişmektedir. Ülkemizin antepfıstığı üretiminin

büyük çoğunluğunun yapıldığı Güneydoğu Anadolu Bölgesi bu meyve türünün gen merkezi olup ilk kez yetiştiriciliğinin yapıldığı yöredir. Bu topraklarda köklü bir yetiştiricilik geçmişi olan antepfıstığındaki üretimin istenilen düzeye çıkmamasının nedenlerinin başında son zamanlara kadar tamamen kuru koşullarda ve çoğunlukla kıraç, taşlık ve meyilli arazilerde yetiştiriciliğinin yapılmasından kaynaklanmaktadır. Ancak, antepfıstığı yetiştiriciliği, Güneydoğu Anadolu Projesi ile yeni bir döneme girmiş bulunmaktadır. Sulu koşullarda antepfıstığı yetiştirme imkanı doğmuş, mevcut antepfıstığı bahçelerinin yanı sıra, yeni tesis edilecek antepfıstığı bahçeleri de sulanarak verimde artış sağlanmaya başlanmıştır.

Ekolojik faktörler içinde yer alan Toprak isteği yönünden çok toleranslı olan Antepfıstığı iklim isteği yönünden ise yazları uzun, sıcak, kurak ve kışları oransal olarak soğuk olan yörelerde ekonomik olarak yetiştirebilmektedir. Yeşil Altın'ın erkek ve dişi çiçekleri farklı ağaçlar üzerinde bulunur ve tozlanma rüzgarla olur. Döllenmeyen çiçekler dökülür veya bunlardan içi boş (fıs) meyveler meydana gelerek verimde azalmaya sebep olur.

Kabuklu Antep Fıstığı

Kabuklu Siirt Fıstığı

Boz İç Fıstık

Meverdi İç Fıstık

Kırmızı İç Fıstık

Soyulmuş Yeşil Fıstık

Kışları çok sert geçmeyen yerlerde sonbahar dikimi tercih edilirken, kışları sert geçen Güneydoğu Anadolu Bölgesi gibi yerlerde ise kış sonuna doğru dikimin yapılması tavsiye edilir. Bahçe, 8 dişi ağacın ortasında 1 erkek ağaç olacak şekilde düzenli tesis edilmelidir. Rüzgarla tozlandığı için bu bahçelerde arı kovanları bulundurulmamalıdır.

Sentetik ilaçlardan kaçınılarak organik gübreler düzenli kullanılmalı ve biyolojik mücadeleye önem verilmelidir. Toprak işleme, sulama, budamanın yapıldığı badem bahçelerinde, meyve ağaçlarının bir yıl meyve verip ertesi yıl ya hiç meyve verme-

mesi veya çok az meyve vermesi anlamına gelen Peryodisitenin etkisinin azaldığı gözlenmektedir.

Anadolu'da çoğunlukla antepfıstığı hasadı elle yapılmakta olup, hasat başlamadan önce ağaç altları temizlenerek toprak bastırılıp, yere düşen meyvelerin zarar görmeleri önlenir. Hasatta, önce yere düşen meyveler toplanır ve daha sonra ise ağaç altına bez örtüler serilerek üç ayaklı merdivenlerin yardımı ile hasat yapılır.

Kısaca ifade etmek gerekirse, Organik Antepfıstığı yetiştiriciliği hem Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ve hem de ülkemizin

diğer yörelerinde gittikçe yaygınlaşmaktadır. Örneğin, Diyarbakır'ın Bismil ilçesine bağlı Harmanlı köyünün Ambarcık Mezrası'nda 770 dekar alanda tesis edilen ve Koluman Organik Antepfıstığı Bahçesi olarak adlandırılan bir bahçe tesis edilmiştir. Benzer bahçelerin sayısı zamanla artacağına inanılmaktadır.

Organik Yetiştirilen Antepfıstığının Sağlığımıza Yararları

İnsanların yaşamlarını sürdürebilmesi için besinleri yeterli ve düzenli almaları gerekir. Besin değerleri ve kalorisi yüksek meyve türlerinden biri olan Antepfıstığı bol miktarda protein ve mineral madde içermektedir. Özellikle B1, B2, E ve C vitaminleri ile potasyum, magnezyum, kalsiyum, fosfor ve demir mineralleri açısından zengindir.

Bu yüzden, organik Yeşil Altın'ın insan sağlığı açısından büyük önemi vardır. Bunlar;

- 1) Kalp sağlığını korumada önemli bir ilaç vazifesi görmektedir,
- 2) Kanseri riskini azaltmaktadır,
- 3) Doymamış yağ oranı yüksek bir besin olup kolesterol içermediği ve kandaki kolesterol seviyesini düşürdüğü saptanmıştır,

4) Günde 10-12 adet organik antepfıstığı yiyen normal bir birey günlük yağ ihtiyacını karşılamış olur,

5) İnce bağırsakta glikoz emilimini azaltarak kan şekerinin yükselmesine engel olur,

6) Karaciğerin ve bağırsakların düzenli çalışmasına katkı sağlar,

7) Akciğer için iyi bir iltihap temizleyicidir,

8) İnsan göğsünü yumuşatarak, ağrıları hafifletir ve öksürüğün geçmesine yardımcı olur,

9) Vücuda enerji verir ve yorgunluğu giderir,

10) İnsan zihnini kuvvetlendirir,

11) Cinsel gücü artırır,

12) Böbrek ağrılarını hafifletir,

13) Vücudun gelişmesinde etkili olup hastalarda iyileşmeyi hızlandırır.

Sonuç olarak şunu belirtmek isterim ki, hem organik meyvecilik ve hem de organik meyvecilik grubunda yer alan organik antepfıstığı ülkemizin birçok yöresinde olduğu gibi Diyarbakır ilimizde de yetiştirilmeye başlanmıştır. Bu gibi meyve bahçelerin sayısı arttıkça hem meyve üreticileri ve hem de ülkemize ekonomik açıdan daha fazla katkı sağlayacaktır. Ayrıca, organik ürünlerin insan sağlığına daha fazla katkı sağlayacağı hatırlatmakta yarar vardır.

ENGELLİ ÇOCUKLARA AT 'LA TERAPİ

*Diyarbakır'da
Tarım dergisi
bu sayısında,
Diyarbakır Hipodromu'nda
atla tanışma, at üzerinde
gezinti, ve atla vedalaşma
olmak üzere üç aşamada
gerçekleşen, terapist atlarını
konu aldı...*

**Atların
terapist olarak
kullanıldığı,
At'la Terapi Merkezi'nin
sorumlusu ve eğitmeni
Ejder Alçay;
At'la Terapi Nedir?
Nasıl Uygulanır?
Bu Terapinin Atla
yapılmasının amacını
Diyarbakır'da
Tarım dergisine
anlattı...**

Ejder ALÇAY

Atla Terapi Merkezi Sorumlusu ve Eğitmeni

At'la Terapi Merkezi, 20 Ekim 2015'te Türkiye Jokey Kulübü tarafından Diyarbakır Hipodromunda hizmete açıldı. Atların Terapist olarak kullanıldığı, onların çok boyutlu hareketleri ve davranışlarıyla hastaları özgürleştirmeyi ve normal hayatlarını sürdürmeyi ve günlük yaşam becerilerini öğretmeyi amaçlayan bir tedavi yöntemidir. Engelli olan binicilerimizin at üzerinde gerekli güvenlik önlemleri alınarak iki yan yürüyücü ile Eğitmen gözetiminde terapi almasını sağlıyoruz. Bu tedavide temel amaç kas perdesini normalleştirebilmek, denge tepkilerini geliştirmek, vücut kontrolü sağlamak ve koordinasyon duygusunu arttırabilmektir. At ile tüm bunlar kolayca yapılabilir. At üzerinde vücudun tüm büyük kas grupları

çalıştırılıyor. Bu refleks düzeyinde gelişen bir olay, atın sırtında iken binici onunla birlikte hareket eder, düşmemek için içgüdüsel olarak dengeyi kurmaya çalışır, böylece hem sağlıklı hem de hasar görmüş kaslar harekete geçer ve en önemli binici aslında tedavi olduğunun farkına varmaz, tedaviyi oyun gibi algılayarak ilerleme kaydeder. Bunlar atın seçilmesinin tedaviyle ilgili boyutu. Bir de atın insan psikolojisiyle ilgili özellikleri var. Atlar ve yunuslar bilimsel araştırmalara göre insanlarla en iyi hissi bağı kurabilen

hayvanlardır. Atın vücut sıcaklığı insanın vücut sıcaklığından 2 derece daha fazladır.

Bu durum biniciye masaj hissi vererek biniciyi rahatlatır. Atın görüntüsü de insanlar da hayranlık uyandırır ve ata dokunmak insandaki stresi azaltır. İnsanla at arasında kurulan bu hissi bağ bizim yaptığımız terapilerin gücünü artırmaktadır.

At'la Terapi 2 yöneme hitap eder. Biyomekanik (genel kas guruplarına hitap eden) ve Psikojenik(zihinsel, duygusal yönle re hitap eden) yöntemlerdir. Bir at dakikada yaklaşık yüz titreşimsel sinyal biniciye aktarabiliyor. Refleks düzeyde binicinin hemen hemen tüm kas guruplarını çalıştırır, ince motor becerilerinin gelişimini uyarır, karmaşık, hassas ve net hareketlerin oluşumunu sağlar. Aynı zamanda sevinç, korku, kızgınlık, üzüntü, kıskançlık, sevgi vb. sebeplerle ortaya çıkan güçlü ve geçici duygu durumlarını da organize ederek sağlıklı bir ruh halinin oluşmasına yardımcı olur. Binicinin sakinleşmesini ve kendi bedenini kontrol etme yetisini geliş-

tirmesini sağlar. Diyarbakır Hipodromunda At'la Terapi Merkezimizde Atla tanışma, At üzerinde gezinti ve atla vedalaşma olarak üç aşamada Terapi yapmaktayız. Atla tanışma ve vedalaşma aşamalarında herhangi bir süre sınırlamamız yok ancak Atla gezinti sırasında 5 ile 15 dakika arasında atlı gezintiler yapıyoruz. Engelli olan çocuklarımızda süreler kişinin durumuna göre değişebilmektedir fakat burada önemli olan At'la Terapinin asıl tedavi yöntemlerinin (ilaç tedavisi, cerrahi, iyileştirme programı vb.) yerine geçemeyeceği, bu uygulamalara katkıda bulunmak amacıyla ek bir program şeklinde uygulanmasının gerektiridir.

Merkezimizde 3 at bulunmakta bunlardan ikisi Pony cinsi olan atlarımızı Terapatik binişlerde kullanmaktayız, diğer Halfinger cinsi atımızı da Türkiye Jokey Kulübünün sosyal projelerinden biri olan "toplumda at sevgisini yaymak" amacıyla erişkinler için atlı gezinti aktivitemizde kullanıyoruz. Terapide kullandığımız atlar bu tarz çalışmalarda önceden eğitilmiş Pony cinsi atlardır. Merkezimize kayıtlı tüm engelli çocuklarımıza (mental reterdasyon, otizm, down sendromu vb.) Pony cinsi atlarımızla hizmet veriyoruz.

At'la terapide en çok gözlemlediğimiz durum, terapi alan engelli çocuklarımızın özgüven duygusunu edinmeleridir. İlk geldiklerinde utanç, çekingen, sıkılgan korku ve kaygı duyguları içinde olan engelli çocuklarımız ilerleyen Terapi seanslarında bu negatif duygularından arınarak daha sosyal, kendini ifade edebilen ve özgüven duygusunu edinmiş çocuklar olarak karşımıza çıkıyor. Uzun süre terapi alan engelli çocuklarımızdan merdiven korkusu olan down sendromlu bir öğrencimizin ata biniş sırasında bu korkusunu artık yendiğini gözlemledik. Bir başka öğrencimiz de konuşma zorluğu çekerken at üze-

Engelli öğrencilerimizin Terapilere gelirken arabadan iner inmez bizlere sımsıkı, sıcacık sarılması istisnasız bizler için en büyük zenginlik, bu konuda yaşadığımız en büyük mutluluk diyebilirim. Ailelerle engelli çocuklarının gelişimi hakkında yaptığımız konuşmalarda, çocukların sabırsızlıkla terapi gününü beklediğini öğrenmek, çocuklarımızın Terapi sırasında gezinti yaptıkları atların isimlerini bilmeleri, at sevgisinin ve terapi zamanının onlara ne kadar üst düzeyde haz verdiğinin kanıtıdır.

rinde biniş sırasında sorduğumuz sorulara net anlaşılır ve anında cevaplar vermesi terapinin bu konuda da ne kadar faydalı olduğunu gösteriyor. Yine başka bir engelli öğrencimizin ilk geldiğinde renkleri bilmemesi ve zamanla at üzerindeyken yaptığımız çalışmalar ile artık renkleri öğrenmesi gözlemlediğimiz mutlu edici bir gelişmeydi. Ağır düzeyde otizmlili öğrencimizin ilk zamanlarda kendini dövme alışkanlığını Terapi dönemleri ilerledikçe bu alışkanlığını bariz bir şekilde azaltması Terapi ekibi olarak bizler için mutluluk verici bir başka olaydı.

Engellilerimizin ailelerinden pozitif yönden tepkiler almaktayız. Terapiler sırasında yüzlerinde gülücüğün eksik olmadığını en az çocukları kadar seanslarda heyecanlandıklarını görmek ve terapi sonlarında yaptığımız işi takdir etmeleri bizler için ayrı bir motivasyon ve sevinç kaynağı. Bu çocuklar özel çocuklar ve onlarda meydana gelen en küçük bir öğrenme ve gelişme hem bizleri hem ailelerini son derece mutlu ediyor. Bir çocuğun tuvalet alışkanlığı edinmesi, yemeğini kendi kendine yiyebilmesi sağlıklı insanlar söz konusuysen çok anlam ifade etmeyebilir ancak bu çocukların bunu öğrenmeleri hayatlarında ciddi bir rahatlama ve kolaylık sağlıyor bu yüzden çocuklarımız bunları öğrendikle-

rinde hem biz hem kendileri hem aileleri büyük mutluluk yaşıyoruz.

Engelli öğrencilerimizin Terapilere gelirken arabadan iner inmez bizlere sınıksı, sıcacık sarıllması istisnasız bizler için en büyük zenginlik, bu konuda yaşadığımız en büyük mutluluk diyebilirim. Ailelerle engelli çocuklarının gelişimi hakkında yaptığımız konuşmalarda, çocukların sabırsızlıkla terapi gününü beklediğini öğrenmek, çocuklarımızın Terapi sırasında gezinti yaptıkları atların isimlerini bilmeleri, at sevgisinin ve terapi zamanının onlara ne kadar üst düzeyde haz verdiğinin kanıtıdır. Tabi bu durum terapinin başarılı olmasının da en önemli nedenidir.

Merkezimiz henüz yeni olmasına rağmen ailelerin ve özel sınıfları olan okulların ilgisi her geçen gün artmakta. Merkezimiz engelli çocuklarımıza haftanın 3 günü (Pazartesi-Perşembe-Cumartesi) Terepatik binişler gerçekleştirmekte olup 18 Şubat 2016 itibarı ile 51 engelli öğrencimizle toplam 83 Terepatik binişler gerçekleştirdik. Ayrıca Salı, Çarşamba ve Pazar günleri hem yetişkinlerin hem de çocuklarımızın katılabildiği at gezintileri düzenliyoruz. Merkezimizin yaptığı terapilerde gezintiler de ücretsiz olarak gerçekleştiriliyor. Günlük ortalama 40 engelli çocuk için terepatik binişlere uygun bir merkeze sahibiz.

Diyarbakır Hipodromu At'la Terapi Merkezinin açılışı ulusal basında ve yerel basında büyük ilgi gördü, gerekli bilgilendirme kamuoyu ile paylaşıldı. Ayrıca Valilik ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile yapılan çalışmalar sonucunda özel sınıfı olan okullarımız da Terapi Merkezimize ilgi gösterdi.

At'la Terapi Merkezimizde bir Eğitimci ve 4 yan yürüyücü olarak toplam 5 kişilik bir ekipten oluşmaktayız. Ekibimiz terapi için özel bir eğitim aldı. Atların bakımı, güvenliğin nasıl sağlanacağı, hangi engelli grubuna nasıl davranılacağı eğitimimizin içeriğini oluşturuyor.

Atların terapist olarak kullanıldığı, At'la Terapi Merkezi'nin sorumlusu ve eğitimci Ejder Alçay;

At'la Terapiyi Diyarbakır'da Tarım dergisine anlatırken,

Atla Terapinin, çocuklarımıza engellerinden kaynaklanan sorunları azaltma fırsatı verdiğini anlıyoruz. Engelli çocuklarımıza bu imkanı sağladıkları için bizler de Diyarbakır'da Tarım dergisi olarak Atla Terapi Merkezi'ne teşekkürlerimizi sunuyoruz...

Bunları Biliyor musunuz?

Mehmet Fatih OCAKHAN- Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü,
Koordinasyon ve Tarımsal Veriler Şube Müdürlüğü

Anadolu'da ilk inşa edilen türbenin, Diyarbakır'ın Eğil ilçesinde bulunan Zülkifl Peygamber Türbesi olduğunu biliyor musunuz?

Anadolu'da ilk inşa edilen türbe, Diyarbakır'ın Eğil ilçesinde bulunan Zülkifl Peygamber Türbesidir.

Asur, Roma, Bizans, Selçuk ve Osmanlı gibi pek çok medeniyetin izlerini taşıyan Eğil, Beş bin yıllık tarihiyle, Güneydoğu'nun 'nebiler ve krallar beldesi' olma özelliğini taşıyor.

Bu türbenin bir diğer özelliği ise, sonradan taşınmış olmasıdır.

1094 yılında yaptırılan türbe, 1996'da Dicle Barajı suları altında kalmaması için şimdiki yerine, yani bugünkü Peygamberler Tepesi olarak Nebi Harun türbesinin olduğu mevkiye taşındı.

Kuran-ı Kerimde Kehf suresi 17. ayette geçen Eshab-ı Kehf Mağarası'nın Diyarbakır Lice de olduğunu biliyor musunuz?

Yedi Uyurlar hikâyesi ile bilinen Ashab-ı Kehf, Diyarbakır Lice'de bulunan mağaranın son yıllarda yapılan çalışmalarla akademisyenler tarafından gerçek Ashab- Kehf olduğu yönünde açıklamalar yapılmıştır. Bunun nedeniyse Kuran-ı Kerim'de tarif edilen mağaraya birebir benzemesidir. Özellikle güneş ışığının mağaraya yansımaya açısı tıpatıp Kuran'daki tarife uymaktadır.

Ashab-ı Kehf, Diyarbakır'da bir mekâna isim olmuştur. Kuran'da mağara ile ilgili Kehf süresinin 17. ayetinde "Güneş doğduğu zaman mağaralarının sağ tarafına meylettiğini, battığı zaman da sol tarafa gittiğini görürdün." şeklinde yapılan tasvire göre yön tespitin de uyduğu Lice'deki mağara diğer kitaplarda da tasvir edilene en çok benzeyen mağaradır. Yerden yüksekte ve üzerinde gölgelik şeklinde çıkıntı olan bu yer içeriye doğru girintili bir mağaradır.

Hazreti Peygamber'in (SAV) amcasının oğlu Hz. Ukayl'ın Diyarbakır'da defnedildiğini biliyor musunuz?

Hz. Ali'nin ağabeyi Hz. Ukayl'ın kabri de bu güzide şehrimizde.

Başbakanlık Osmanlı Arşivleri'ndeki belgelere ve 1800'lü yıllara ait salnamelere (yıllıklar) göre Hazreti Peygamber'in (SAV) amcasının oğlu Hz. Ukayl'ın Çarıklı Beldesi'ne bağlı Adaklı Köyü'nde medfun(defn) olmuştur.

Ülkemiz’ de güneşlenme değeri en çok olan illerin başında Diyarbakır’ın geldiğini biliyor musunuz?

Güneşli gün sayısının çokluğu nedeniyle Türkiye’ de güneşlenme değeri en çok olan illerin başında Diyarbakır gelir.

Diyarbakır’da ortalama güneşlenme süresi 8 saattir. Temmuz ayında güneşlenme süresi 13 saate yaklaşır. Ocak ayında ise 4 saat kadardır. Açık günler bakımından da Diyarbakır yüksek değerler sunar. Ağustos ayında açık gün sayısı 25’ i geçer, Mart ayında ise 5’ e kadar iner.

Kanuni Sultan Süleyman’ın ünlü kasidesini Karacadağ’da söylediğini biliyor musunuz?

Karacadağ’ın karlı doruklarından ki billur pınarlardan akıp Amid halkına asırlarca hayat veren Hamravat suyu, ünlü Padişah Kanuni Sultan Süleyman’a da şifa vermişti asırlar öncesinde.

Osmanlı’nın yükselme devrinin ünlü Hükümdarı ikinci İran seferine çıkarken o günkü adıyla Amid’e ikinci kez gelerek Karacadağ’da konaklamıştı.

Hükümdar, Halep’ten geliyordu ve hastaydı. Hekimleri ona, Karacadağ’ın havasının ve suyunun iyi geleceğini söylemişlerdi.

Eylül 1549 gününden 4 kasım 1549 gününe kadar kaldığı 37 gün süresince Karacadağ’ın havası hem de şifalı Hamravat Suyu Hükümdara iyi gelir. Derler ki burada iyileşince Sultan Süleyman Yaradan’a şükretmiş ve ünlü özdeyişini burada söylemiş ;

Alem içre muteber bir nesne yok devlet gibi ,

Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi."

Hz. Süleyman camii’sinin, Dünyada; bahçesinde 27 sahabe bulunduran tek camii olduğunu biliyor musunuz?

Hz. Süleyman camii’si, dünyada bahçesinde 27 sahabe bulunduran tek camiidir.

Caminin en önemli özelliği Hz. Ömer döneminde Diyarbakır’ın fethinin burada başlamasıdır. Caminin bitişiğinde Osmanlılar döneminde yapılan Halid Bin Velid’in oğlu Süleyman ile Diyarbakır’ın Araplar tarafından alınışı sırasında şehit düşen diğer Sahabelerin burada yattığı Meşhed bulunmaktadır. Sahabelerin burada olması burayı bir ziyaretgâh haline getirmiştir. Yapı günümüzde de geçmişten gelen önemini korumakta ve hala ziyaret yeri olma özelliğini devam ettirmektedir.

DIYARBEKİR'DE PUŞİCİLİK

Sevim ŞAHİN- Diyarbakır İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Folklor Araştırmacısı

Minik bir tırtılın kelebeğe dönüşmek için etrafına ördüğü kozanın ipliği keşfedilince artık bu tırtılın kelebek olarak tamamlaması gereken ömrü dramatik bir şekilde tırtıl olarak tamamlanmıştır. Güzel bir kumaşa dönüştürülen bu ipliğin insanlık tarihindeki sertüveni- nin Çin Uygarlığı ile başladığı konu- sunda hem fikir kalınmıştır. Yapılan araştırmalara göre kaynağı M.Ö 3000'lere kadar giden ipeğin Çin

Uygarlığı tarafından diğer uygarlıklarla ticareti İpek Yolu güzergahı üzerinden yapılmaktaydı.

Gelelim Mezopotamya'nın tarih ve kültür bahçesi olan Diyarbakır'ın ipek ile tanışmasına. Çin'den batıya uzanan İpek Yolu üzerinde yer alan bu kentte ipek üretiminin 1300ler de başladığı ifade edilmektedir. Burada üretilmeye başlanan ipek zamanla Anadolu'ya da taşınmıştır. Mezopotamya'nın en eski kentlerin-

Giyimine, kuşamına ve aksesuar takmaya düşkün olan yöre halkı bu yumuşacık kumaşı elbiseden yeleğe etekten puşiye pek çok giysi çeşidinin yapımında kullanmıştır

den olan Diyarbakir pek çok el sanatı kolunda olduğu gibi İpek üretiminde de hatırı sayılır bir yer edinmiştir. Geçmişten bu güne insan topluluklarının barınmak için yarıştığı özel bir coğrafyada kurulan Diyarbakir'in kültürü, topraklarını yurt edinen çeşit çeşit medeniyetlerden beslenen bir hazineye dönüşmüştür. Halk kültürünün önemli bir parçası olan el sanatları da bu kültürel zenginlikten beslenerek olgunlaşmıştır.

Diyarbakir ipek böceğinin büyümesi için uygun iklim ve bu böceğin temel besin kaynağı olan meyvesiz dut ağacının en güzelinin yetiştiği verimli toprağı ile ipek böceği üretiminde istenen verime ulaşır. Diyarbakir insanı ipekle tanıştıktan sonra bu yumuşak ve güzel kumaşı çok sevmiştir. El sanatlarına eli yatkın olan kent sakinleri ipek dokuma konusunda da iddialı olduklarını kanıtlamıştır. Giyimine, kuşamına ve aksesuar takmaya düşkün olan yöre halkı bu yumuşacık kumaşı elbiseden yeleğe etekten puşiyeye pek çok giysi çeşidinin yapımında kullanmıştır.

İpek, Diyarbakir yöresinde hem kadınlar hem erkekler tarafından daha çok baş bağlama aksesuarı olarak kullanılan "puşi" yapımında yaygın olarak kullanıldığı için bu el sanatı da doğal olarak "Puşicilik" olarak da adlandırılır. Diyarbakir'de İpek Dokumacılığı nam-ı diğer Puşicilik tarihine baktığımızda karşımıza 1300 tarihi çıkar. Ancak kayıt altına alınmış istatistiksel bilgiler bizi 1850 tarihine götürür. O tarihlerde kentte başlarında 200 ustanın bulunduğu 1500 çocuk ve yetişkin erkek işçinin çalıştığı 300 imalathane mevcuttu.

İpek Dokuma sanatını icra eden kesimin çoğunlukla kentin en eski halklarından olan Ermeni ve Süryaniler den oluştuğunu söyleyebiliriz. Ancak sınırlı sayıda da olsa bu işe merak sarmış Yahudi ve Müslüman usta da vardı. İpek, bu işin ustaları, kalfa ve çıraklarla beraber tezgahlardan çıkan seslere uygun

şarkılar eşliğinde bir ekip ruhuyla dokunmaktaydı.

Özellikle Süryanilerin yoğun olarak bulunduğu Lala Bey Camii ve Behram Paşa Camii civarı ile Meryem Ana Kilise'sinin civarındaki her evde puşi tezgahı bulunurdu. Mardin Kapı'dan Urfa Kapı'ya kadar yer alan bölgedeki evlere kurulan tezgahlardan yükselen mekik sesleri surlara çarpıp geri gelirdi. Surlara çarpıp yankılanan mekik sesleri zamanla seyrelererek yalnızlaştı. Yapıldığı tarihlerden beri Diyarbakir'in şahit olduğu her şeyi her sesi biriktiren Sur'lar şimdilerde İ p e k Dokumacılığı gibi ayakta kalabilmek için büyük bir çaba göstermektedir.

Bir böceğin yumurtadan çıktıktan sonra ki serüvenine borçluyuz o yumuşacık incecik kumaşın hayatımıza girmesini. Zaman içinde gelişen teknik bilgi birikimi sayesinde daha pratik yöntemler geliştirilmişse de ipeğin geleneksel yapım tekniğine göz atmak daha anlamlı olacaktır.

Özellikle 1950 lere kadar Diyarbakir ahalisi kavrucu yaz sıcağına karşı kentin daha serin yerlerinde olan evlerine giderdi. Yaz aylarında boş kalan evlerinin uygun odalarına koza tohumlarının büyüüp gelişmesi için tahta iskeleler kurulurdu. Tercihe ve ihtiyaca göre iki ya da üç katlı olan bu iskelenin üzerine yağlı kağıt serilirdi. Bu kağıdın üzerine koza tohumları serpilmeden önce aşefçilerin ince ince doğradıkları meyve vermeyen dut ağacının taze yaprakları serilirdi. Sonra odanın kapısı ısı ve ışık almayacak şekilde sıkıca kapatılırdı. Üç günün sonunda

kapı dinlenirdi. Eğer odada hışırtı varsa gelen sesler tohumların canlandığının müjdecisi habercisi olurdu. Bu aynı işlemin tekrarına gerek olmadığı anlamına da gelmekteydi. Haliyle sevinçle karşılanan bu

durum çeşitli eğlence ve etkinliklerle kutlanırdı. Bir hafta sonra biraz büyüyen böceklerin beslenmesi için taze dut yaprakları bu sefer doğranmadan serpiştirilirdi. Bu yaprakla beslenen tırtıl bir hafta daha geçtikten sonra ortalama on santime ulaşırdı. Bir ayın sonunda beslenmesi için tırtıla bu sefer cilo diye tabir edilen palut ağacının yaprağı verilirdi. Tırtıl bu yaprağı yedikten sonra kumaya başlar. Ağzından çıkan salgı ile etrafını sararak dinlenmeye çekilir. Ancak dinlenmesine yani kelebeğe dönüşmek için yaptığı kozayı delip kelebek olmasına izin verilmez. Çünkü delinen kozanın ipeği defolu olur. Bunun önüne geçmek için hiç zaman kaybetmeden islim işlemine geçilir. Sabah saatlerinde suyla dolu nikra denilen büyük kazanlar ateş üzerine oturtulur. Kozalar içindeki tırtılın boğulması için bu kazanlara atılır. Sonra kazandaki kozalar S harfi şeklindeki sopalarla karıştırılır. Karıştırılırken koza şeklindeki ipeğin uçları bu sopaya sarılır. Sarılan bu ipeğin uçları bulunup çırtığ denen bir tahtaya sarılır. Etraflarındaki ipek bu sopaya sarıldıkça boğulmuş olan tırtıllar tek tek suyun yüzeyinde belirir. Ölü tırtıllar süzgeç yardımı ile toplanır. Kazana yeni kozalar konularak işlem sürer. İpeğin kozasını ipeğe dönüştürmeye deyye denir. İpekler kelef halinde boyahaneye götürülür. Mazı ve nar karışımının olduğu kazana atılan ipek kahverengi olur. Siyah ipek elde etmek için ise ipek iplik eğe artığı demir

tozlarının kaynatıldığı kazanlara atılır. İpek genelde beyaz, siyah, kırmızı, yeşil, turabi ve almasti renklerine boyanır. İpek boyama işlemi sonrası damlarda ya da evlerin avlusunda kurutulur. Kuruyan ipek masuraya sarılarak işlenmek üzere dokuma tezgahhanelerine gönderilirdi.

İpek iplik, bu iş için özel olarak tasarlanmış tezgahlarda dokunarak kumaş haline getirilir. Giysi, aksesuar vs. yapmaya hazır hale gelen ipek özellikle Suriye, İran, Arabistan ve Irak gibi yoğun talebin olduğu ülkelere pazarlanırdı. Ayrıca Trabzon, Van, Urfa, Antep ve Elazığ gibi illerin yanı sıra tiftik üzerine puşi bağlama geleneğinin çok yaygın olduğu Dersim de Diyarbakır ipeğinin önemli bir alıcısıydı. Bu güzel kumaş Dicle Nehri üzerindeki kelekler yardımıyla güneydeki yerlere ulaştırılmaktaydı.

Bir zamanlar Böceklik diye anılan Şehitlik semti de ipek böceği üretim merkezlerindendi. 1970'lerde Şehir merkezi dışında Kulp, Lice, Hazro ve Silvan'da da üretim yapılmaktaydı. Ama bugün sadece Kulp'ta üretilmektedir. Diyarbakır da 19. yy sonlarına doğru işlenmiş ipeğin yoğun üretiminin ve satışının yanında başka yerlere ham ipek ve koza satışına da başlandı. Kentte bir zamanlar İpek Böcekçiliği Enstitüsü vardı. Şimdi ki İstasyon caddesinin olduğu yerde yer alan enstitüde İpek böceği ve koza tohumu üretilirdi. Tohumlar onar gramlık kutularda üreticilere satılırdı. Diyarbakır da işlenecek koza tohumunun Diyarbakır da üretildiği gelişmiş bir sektör

Diyarbakır uygun iklim ve temel besin kaynağı olan meyvesiz dut ağacının en güzelinin yetiştiği verimli toprağı ile ipek böceği üretiminde istenen verime ulaşır.

vardı. Enstitü kapatıldıktan sonra koza üretiminde Bursa'ya bağımlılık başladı. İpekten dokunan kumaşlardan yaygını canfesti. Beyaz ve kırmızıya boyanmış ipliklerle yapılan kutnu ve çitari de dokunmaktaydı. Bunun yanında gezi denen hareketli bir ipek kumaş türü de dokunuyordu. İpekten elde edilen bir kumaş çeşidi olan mantin'den yapılan hübre yani kara çarşaf Diyarbakır kadını tarafından yaygın olarak giyilmekte idi.

Her el sanatı gibi puşi ustalığı da en başta bu işi sevmeyi gerektirir. Zaten baba ve dede sanatı olan Puşicilik daha çok aile mesleği olarak varlığını sürdürürdü. Çocuk için minik bir böceğin kelebek olma çabasıyla değerli bir iplikle ördüğü kozaya insan emeğinin de eklenmesiyle yapılan bu uğraş çok ilgi çekicidir. Babasının tezgah başında çıkardığı mekik sesleriyle büyüyen geleceğin

puşi ustası ailenin yönlendirmesi ile kendisini ipek dokuma tezgahının başında bulurdu.

Puşicilik gibi pek çok el sanatının icracılarından olan Ermeni ve Süryani nüfus başta değişen zamanın insanların yaşantı ve tercihlerinde değişim yaratması ile doğan ekonomik kaygıların yanı sıra toplumsal bir takım nedenlerle özellikle 1940lar da yoğunlukla İstanbul, Suriye ve çeşitli İskandinav ülkelerine göç ettiler. Bu göçlerle beraber Puşicilik duraklama dönemine girmiştir.

Zamanın insanı ve insan yaşamında ki pek çok şeyi değiştirme olgusundan kültürel unsurlar da nasibini almaktadır Çağın

dayattığı değişim yeme içme kültüründen giyim kuşama kadar pek çok alanda kendisini gösterir. Bunun için yok olmasını istemediğimiz geleneksel sanatların yaşatılması ancak belli bir duyarlılık ve destekle sağlanabilmektedir.

KAYNAKLAR

1-Diyarbakır Diyarım Yitirmişem Yanarım-Şeyhmus DİKEN

2-Diyarbakır Kültürü -Vedat Güldoğan

köylerimiz

*Köyün bebeği annesiyle;
Annesi ninnisiyle,
Ağacı dalıyla
Kuşu kanadıyla...
Öneği koyunu sütüyle
Toprağı ekmeğiyle
Merhaba diyor yeni gün...*

*Değerli okuyucularımız, bu sayımızda
Diyarbakır'ımızın güzide köylerinden
biri olan Cumhuriyet Köyü sizlere
Merhaba diyor.*

*Çalışkanlığı ile civar köylere de örnek
olabilecek özelliklere sahip bir köy olan
Cumhuriyet Köyü,
dergimizin sayfalarına renk kattı...*

*Arkadaşlarımız Diyarbakır'ımızın
güzel köylerinden Cumhuriyet Köyü'nü
daha yakından tanımak ve
sizlerle buluşturmak üzere köy muhtarı
Ayhan Güldağ ile
keyifli olacağını düşündüğümüz
bir söyleşi
gerçekleştirdiler...*

Cumhuriyet Köyü

Sultan TEKİN-Serpil AKDEMİR- Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü,
Koordinasyon ve Tarımsal Veriler Şube Müdürlüğü

**Muhtarım öncelikle bizlere
köyünüzden bahseder misiniz?**

Kırk yıldır bu köyde yaşıyorum
ve üç senedir muhtarlık yapıyorum.
Köyümüzde; buğday, mercimek,
mısır ekiliyor ancak köyümüzün asıl
geçim kaynağı hayvancılıktır.

Köyümüzde 2000 civarında büyük-
baş hayvan var. Günlük ortalama 6
ton süt elde ediyoruz ve kooperatifi-
miz vasıtasıyla bu sütü satıyoruz.

1974 yılında Elazığ'da Keban
Barajının yapılması nedeniyle bizim
arazilerimiz istisnâ edildi ve bu

köyde bize bir yaşam alanı inşa ettiler, biz buraya yerleştik. Bu yüzden köyümüz Elazığ ve Diyarbakır kültürünün kaynaştığı bir yapı sergiler. Bu durum günlük yaşantımızın her alanına sinmiştir. Ben bu durumu, köyümüzü diğer köylerden ayıran bir özelliği olarak düşünüyorum.

Köyün muhtarı olarak köyünüz için neler yaptınız bize anlatır mısınız?

Köyümüz için bir mezarlık yolu yaptık. Mezarlığımızın etrafını çitlerle çevirdik, yolları kumla döşedik. Köyümüzün içindeki yollara parke taşları döşedik. Ayrıca köyümüze ıskılandırma yaptık. Sağ olsun köylümüz bu konuda desteğini bizden esirgemedi.

Kooperatiften kaynaklı bir yardımlaşma oluyor. Bunun dışında yaz aylarında özellikle mercimek biçmeye birbirimize yardıma gideriz. Düğünlerimizde yardımlaşma olur. Bütün köy düğün sahibine yardımcı olur. İyi günde yardımlaşan köylümüz, kötü günde daha çok yardımlaşır. Taziyelerde özellikle taziye sahibine maddi ve manevi her konuda yardımcı oluruz.

Muhtarımız kooperatif başkan yardımcısının aramızda olduğunu ve kooperatifle ilgili tüm sorularımıza cevap verebileceğini söylüyor. Biz de hemen ses kayıt cihazımızı kooperatif başkan yardımcısı Ali Solmaz Bey'e uzatıyoruz.

1995 yılında Cumhuriyet Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi kuruldu. 1997 yılında faaliyete baş-

ladık. Başlangıçta 200 inegimiz vardı, şuanda 2000'e ulaştı ineklerimizin sayısı. Bunlardan en az 600 tanesi sarmal inek. 1997 yılından bu yana ekmeğimizi hayvancılıktan sağlıyoruz. Üyelerimize yardımcı olduğumuz konulardan biri de yem oluyor. Toplu halde yem aldığımız için üreticimize ucuz yem sağlamış oluyoruz.

Kooperatife getirilen sütleri nerelere satıyorsunuz?

Üyelerimiz sağdıkları sütleri bize getiriyorlar ve biz de getirdikleri sütleri Pikaplara yükleyerek evlere, marketlere satıyoruz. Bir kilo süt getiren de var elli kilo getiren de, Soğutulmuş sütü yükleyebildiğimiz 12 pikap var. Pikaplarımız sütü sabah götürüp satıyorlar öğlen dönüyorlar.

Kooperatifimizde sabahları 3 kişi çalışıyor. Köylümüz zaten gelip kendi sütünü boşaltıyor, çalışan arkadaşlarımız gelen sütün kime ait olduğunu ve miktarına kayıt altına alıyor, biz kayıtlarını tutup ona göre ödemelerini yapıyoruz.

Sadece süt mü satıyorsunuz?

Evet, sadece süt satıyoruz.

Kooperatifin faydalarından bahseder misiniz?

"Birlikten kuvvet doğar" atasözünden hareketle, biz de köylümüzle el ele vererek köylümüzün en az parayı vererek en çok üretimi yapmasını ve ürettiği sütü en iyi fiyata satmasını sağlıyoruz. 200 inekle başladığımız bu serüvende

köylümüzün desteği ile bugün 2000 ineğimiz varsa bunu kooperatifimizin oluşturduğu birliktelik ruhuna borçluyuz. Bu sayede hepimiz hayvancılığı en karlı şekilde yapmış oluyoruz. Köyümüzün bu konuda tüm diğer köylere örnek teşkil ettiği kanısındayım.

Kooperatif başkan yardımcısı ile sohbetimizi bitirirken yaşlı bir amca sımsıcak bir tebessümle bize selam veriyor ve biz de kendisiyle konuşma fırsatını yakalamaktan son derece hoşnut oluyoruz.

Yaşlı çınarımız Mehmet Diri'ye köyün dününü ve bugününü sordumuzda umut ve huzur saçan gözleriyle bir bir anlattı bizlere köyünü...

Eskiden yokluk vardı, köyümüz fakirdi. Şimdi her evde bir traktör var, hayvanlarımız var. Köyümüzün suyu, elektriği var. Köyümüzün tarımı iyi, ürünümüz bereketli oluyor. Köyümüz geleneklerine göreneklerine bağlı bir köy. Eskiden olduğu gibi yardımlaşma dayanışma içinde yaşıyoruz. Büyüklerimiz küçüklerini sever, küçüklerimiz büyüklerine saygılıdır. Allah ağızımızın tadını bozmasın çok şanslı bir köyüz.

Gençlerimiz okuyor, kendi işine gücüne bakıyor. Eskiden köylüler kendi arasında çok çekişirdi, şimdi köyümüzün gençleri daha bilinçli, birbirleriyle iyi geçiniyorlar. Bizim gençlerden istediğimiz onlar çalışsın okusunlar, faydalı ve iyi insanlar olsunlar. Sağ olsun gençlerimiz bu konuda çözümümüzü yerde koymuyorlar.

Mehmet Amcamızla sohbetimizi noktalarken, amcamızın büyük bir umut vaad eden gözlerine bakıp, içimizi inanılmaz bir huzurun kapladığını söylemeden de geçemeyeceğiz...

Hayata ve geleceğe umutla bakan yaşlı çınarımızın ellerinden öpüyor ve köyümüzü tanıtmak, daha yakından tanımak için tekrar muhtarımıza dönüyoruz ...

Muhtarımız bizlere, daha önce "Kadın Çiftçiler Yarışıyor" projesine katılan bir hanımdan bahsediyor... Bizler de muhtarımızdan hanım köylümüzün ismini öğreniyor ve Cumhuriyet Köyü kadını Gülbahar Güngör Hanım'la tanışmak üzere hemen yola koyuluyoruz...

Haberinizi aldık "Kadın Çiftçiler Yarışıyor" yarışmasına katılmışsınız. Sizin için nasıl bir süreçti? anlatır mısınız bizlere?

Benim dönüm noktamdı o yarışmalar. Sosyalleşme adına çok büyük bir adımdı. Ben çok memnun kaldım. Birdenbire çok farklı bir kapı açıldı önümde. Bambaşka yerler gördüm, bambaşka insanlar tanıdım.

Kadın çiftçiler yarışıyor projesine nasıl katıldınız?

İl Müdürlüğünden Ziraat Teknikeri Nurşen Hanım gelip gidiyordu köyümüze. Kooperatifimizdeki sütleri test etmeye geliyorlardı, Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, kimin sütü 3 defa üst üste birinci gelirse ona bir torba yem hediye ediyordu. Bende birkaç kez birinci gelince benimle görüşmeye geldiler. Genel kültürümün iyi olduğunu ve kendimi ifade edebildiğimi görünce yarışmalara girer misin diye sordular. Ben de böyle bir projede bulunmaktan mutluluk duyacağımı söyledim ve böylece kadın çiftçiler yarışıyor projesinde yer aldım. Sağ olsunlar İl Müdürlüğündeki görevli arkadaşlarımız bizimle ilgilendiler bize yardımcı oldular. Yarışmada Diyarbakır birincisi oldum Sonra bölge birincisi oldum. Bölge birinciliği ben de dönüm noktası oldu. Çanakkale 'ye gidecektik, farklı yerler görecektik. Bu durum beni ve arkadaşlarımı heyecanlandırıyordu. Çanakkale 'deki yarışmada Türkiye 5. Oldum. Gerçekten çok güzel ve özel bir deneyimdi benim için. Diyarbakır

'da il birincisi olunca laptop, bir çeyrek altın kazandım. Türkiye birincisi olsaydım 60 bin lira ödül alacaktım ve ahır yapacaktım, kismet değilmiş. 500 lira teselli ödülü aldım.

Kaç çocuğunuz var?

Dört çocuğum var. En büyüğü 10 yaşında üçü okula gidiyor, bir tanesi bebek oda cıvıltısıyla evimizi şenlendiriyor. Ev işleriyle uğraşıyorum, çocuklarla ilgileniyorum. Evim için çocuğum için ekstra neler yapabilirim diye uğraşıyorum.

İki kültürün sentezi olan köyünüzün düğünlerinden, gelenek ve göreneklerinden konuşalım birazda?

Düğünlerimiz Elazığ ve Diyarbakır geleneklerinin karışımına sahne olur. Deliloğu ve çiftetelliği düğünlerimizde bir arada görülmektedir. Çok farklı ve hoş bir sentezle karşılaşsınız düğünlerimizde. Pazartesi günleri suba yapılır. Gelini çıkarırlar, bütün kadınlar toplanır tekrar oynarlar, takı takarlar. Sadece kadınlara özeldir. Buna biz suba deriz.

Köyünüzde zaman içinde nasıl değişimler oldu biraz anlatır mısınız?

Ben 12 yıl önce gelin oldum. Kısa sürede çok rekor adımlar atıldı köyümüzde. Kooperatifin etrafı düzenlendi, taziye evi, mezarlıklarımızın yolu yapıldı. Fidanlar ekildi, köyümüzün yolları parke taşlarıyla döşendi. Bunlar köyümüzün çevresiyle ilgili değişiklikler. Köyümüz geleneklerini modern hayatla birleştirmeyi başarmış bir köy. Sosyal hayatımızda geleneklerimizden gelen güzellikleri devam ettiriyoruz. Güçlü komşuluk ilişkilerimiz var. Burada şehrin konforunu yaşarken (elektrikle çalışan aletlerimiz var, suyumuz evin içinde) şehrin olumsuzluklarından uzağız. Hepimiz birbirimizi tanıyoruz, güvenli ve sıcak bir ortamda büyü-

tüyoruz çocuklarımızı. Her konuda yardımlaşma ve dayanışmayı yaşıyoruz.

Elazığ ve Diyarbakır kültürünün sentezi yemeklerimiz de yansıtıyor. Diyarbakır'ın içli köftesi Elazığ'ın Harput Köftesi, Küncülü Kömbe önemli yemeklerimizdir.

Biz de ilk kez duyduğumuz küncülü kömbeyi merak ediyoruz?

Diyarbakır'daki esmer susamı yıkıyoruz robotla çekiyoruz, çokta ezmiyoruz. Soğanla kavuruyoruz içine ceviz ve kavurma koyuyoruz. Kat kat yufka arasına hazırladığımız malzemeyi sürüyoruz ve fırında pişiriyoruz. Çok lezzetli ve değişik bir yemeğimizdir.

Maharetlerinizin bunlarla sınırlı olmadığını hissediyoruz, yaptığınız el işleri nelerdir onları da yeri gelmişken öğrenelim?

Yazmalar, lifler ve patikler yapıyoruz. Yaptıklarımızı okulumuzda bir kermes düzenleyip sergilemeyi düşünüyoruz. Gelen parayla da ihtiyacı olan çocuklara yardımcı olacağız.

Gülbahar Hanım'ın sıcacık sohbetiyle zamanın nasıl da çabuk geçtiğine bir kez daha şahit oluyoruz ve güzel köyümüzden ayrılma anı gelmişken şunu da söylemeden geçemeyeceğiz;

Eğer sizin de bir gün yolunuz düşerse, görülmesi gereken güzide bir köydür Cumhuriyet Köyü...

Eylül ayında Diyarbakır'ımızın başka bir müstesna köyünde buluşmak üzere...

Yumurta Tavukçuluğunda

HAYVAN REFAHI UYGULAMALARI

Doç.Dr. Muzaffer DENLİ- Dicle Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Zootekni Bölümü, DİYARBAKIR
denlim@dicle.edu.tr

Yumurta, kümes kanatlı hayvanların ve diğer kuşların embriyolarını korumak ve nesillerini devam ettirmek amacıyla yumurtladığı yuvarlak ve oval şekilli cisimlerdir. Birçok hayvanın yumurtaları yiyecek olarak kullanabilmesine karşın, yumurta denince akla ilk gelen şey sadece tavuk yumurtasıdır. Yapılan araştırmalar besinler içindeki en kaliteli proteinin yumurtada olduğunu göstermiştir. Ayrıca yumurta,

normal koşullarda vücutta sentezlenmeyen, yaşamın devamı için ihtiyaç duyulan ve dışarıdan alınması gerekli olan esansiyel amino asitleri dengeli ve yeterli miktarda içeren önemli bir gıdadır. Günümüzde tavukçuluk kaliteli ve daha ucuz hayvansal kaynaklı gıda üretimi bakımından önemli bir sektör haline gelmiştir. Sağlıklı beyaz et yanında insanların

dengeli beslenmesinde mükemmel bir gıda olan yumurta üretimi açısından tavukçuluk vazgeçilmez bir hayvancılık kolu olmuştur. Dünyada ve ülkemizde tavukçuluk, çok önemli bir hayvancılık endüstri sektörü olmuş ve bu doğrultuda dev adımlarla ilerlemektedir. Ülkemizde 2014 yılı itibariyle toplam tavuk yumurtası üretimi 17,1 milyar adette ulaşarak dünya yumurta üretiminde ilk 10 ülke arasına girmeyi başarmıştır. Aynı yıl itibariyle üretilen yumurtaların yaklaşık 4.7 milyar adedi ihraç edilmiştir (% 26) ve bunun karşılığında 500 milyon dolara yakın bir gelir sağlanmıştır (Yum-Bir, 2014).

Dünyada yumurta tavuklarının büyük çoğunluğu kafeslerde yetiştirilmektedir. Ancak, son yıllarda yapılan bilimsel çalışmalardan elde edilen sonuçlar geleneksel kafeslerde yetiştirilen tavukların fizyolojik ve davranımsal gereksinimlerini karşılayamadığını ortaya koymuştur (Bozkurt, 2009).

Bu da hayvan refahını ön planda tutan alternatif yetiştirme sistemlerini gündeme getirmiştir. Hayvan refahı, hayvanların doğal davranışlarını gösterebileceği koşulların yaratılarak hayvanın yaşam kalitesini ön planda tutan bir tanımlamadır. Geleneksel kafeslerde yetiştirme koşullarının hayvan refahını olumsuz yönde etkilediğinin tespitinden sonra Avrupa Parlamentosu 1999 yılında “kafeslerin kullanımı yasaklanmalı” kararını almış ve 2012 yılına kadar uygulanması kararlaştırılmıştır. Bu karardan sonra hazırlanan direktif (1999/74/EC) ile zenginleştirilmiş kafeslerin kullanımına ise izin verilmiştir (Lumvery, 1999). 2012 yılındaki yasaklamadan sonra yumurta tavukları için alternatif yetiştirme sistemleri arayışı hız kazanmıştır. Geleneksel kafes sisteminin kaldırılarak yerine iyileştirilmiş ya da zenginleştirilmiş kafeslerin kullanımı ön plana çıkmıştır. Hayvan refahını ön planda tutan diğer alternatif yetiştirme sistemleri de serbest dolaşimli yetiştirme (free-range) ve kuşluk (aviary) sistemleridir. Almanya ve Hollanda gibi ülkelerde

tavukçuluk endüstrisi tamamen alternatif yetiştirme sistemlerine yönelik bir eğilim ortaya çıkarken, İngiltere, Belçika ve İsveç’te zenginleştirilmiş kafes sistemi ön plana çıkmıştır (Rodenburg ve ark., 2005). Alternatif olabilecek yetiştirme sistemlerinde tavukların birçok doğal davranışını sergileyebilme, gezme ve yeterli eksersiz yapabilmesi temel gereklilikler olarak sıralanmıştır.

AB giriş sürecinde olan ülkemizde de Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ülkemizde faaliyetlerini sürdüren yumurtacı tavuk işletmelerinin eski tip kafes sistemlerini 2015 yılına kadar AB normlarına uygun olacak şekilde değiştirileceğini bildirmiştir. 23 Aralık 2011 tarih ve 28151 sayılı resmi gazetede “Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Yönetmelik” yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmeliğe göre yetiştiriciliği yapılan hayvanların refahını sağlamak, hastalıklardan koruma ve uygun barınma, besleme koşulları sağlamak çiftlik sahiplerinin sorumluluğundadır.

Bu yönetmeliğe göre alternatif sistemler için uygulanacak hükümler;

> Her tavuk için en az 10 cm ayrılması şartıyla ya doğrusal bir yemlik ya da her tavuk için asgari 4 cm ayrılması şartıyla dairesel yemlik,

> Her tavuk için en az 2,5 cm ayrılması şartıyla ya doğrusal suluk ya da her tavuk için asgari 1 cm ayrılması şartıyla dairesel suluklar, buna ilaveten, damlama aletlerinin ya da su kaplarının kullanılması durumunda, her 10 tavuk için en az bir damlama aleti ya da su kabı ayrılır. Her tavuğun erişimi kapsamında en az iki su kabı ya da damlama aletinin olması gerekir.

> Her 7 tavuk için en az bir folluk temin edilir. Grup folluklarının kullanılması durumunda, azami 120 tavuk için en az 1 m2 folluk alanı ayrılır.

> Her tavuk için en az 15 cm keskin kenarı olmayan yeterli sayıda tünek ayrılır. Tünekler altlığın üzerine yerleştirilmez ve tünekler arasındaki yatay mesafe en az 30 cm ve tünek ile duvar arasındaki yatay mesafe de en az 20 cm dir.

> Altlıklı alan her tavuk için en az 250 cm²’dir ve zemin yüzeyinin en az üçte biri altıklıdır.

> Tesisin zeminleri her ayağın pençelerinin öne bakan bölümlerini destekleyecek şekilde inşa edilir.

> İlk iki maddede ortaya konulan hükümlere ilaveten farklı seviyeler arasında yumurtacı tavukların serbestçe hareket edebildiği büyütmeye sistemlerinin kullanıldığı durumlarda;

- Dört kattan daha fazla kat olmaz.

- Katlar arası boşluk en az 45 cm olur.

- Sulama ve yemleme tertibatı tüm tavukların erişiminin olabileceği bir şekilde dağıtılır.

- Katlar, aşağıdaki katlara damlaların düşmesini engelleyecek bir şekilde düzenlenir.

Yumurtacı tavukların açık dolaşıma erişiminin olması durumunda;

Dış alana doğrudan geçiş veren birkaç adet çıkış deliği olur. Bu deliklerin boyutları en az 35 cm yükseklikte ve 40 cm genişliğindedir ve binanın tüm uzunluğu boyunca yerleştirilir. Her halükarda, 1.000 tavuktan oluşan bir grup için 200 cm büyüklüğünde toplam çıkış sağlanır. Açık dolaşım alanları her m2 ye düşen tavuk sayısına uygun bir büyüklükte ve herhangi bir ciddi toprak kontaminasyonunu engellemek üzere uygun bir zemin yapısında olmalıdır. Sert hava koşullarından ve yırtıcı hayvanlardan korunması sağlanır ve tavukların her zaman suya erişimi sağlanır. Her m2 kullanılabilir alan için sürü yoğunluğu dokuz tavuğu geçmez.

Hayvan refahı, hayvanların doğal davranışlarını gösterebileceği koşulları yaratılarak hayvanın yaşam kalitesini ön planda tutan bir tanımlamadır

İyileştirilmiş veya zenginleştirilmiş kafesler ile serbest dolaşimli yetiştirme ve kuşluk sistemleri tavukların fizyolojik ve doğal davranışlarını sergileyebilecekleri önemli alternatif sistemdir.

1. Zenginleştirilmiş Kafes Sistemi

Hayvan refahı ön planda tutularak tasarlanmıştır. Zenginleştirilmiş kafesler diğer yetiştirme sistemlerine göre bazı avantajlara sahiptir. Bu sistemde her tavuk için en az 750 cm² yaşam alanı (600 cm² alanı kullanılabilir alan), 15 cm tünek uzunluğu, 12 cm yemlik uzunluğu, her kafes gözünde 1 adet folluk, gagalama

ve eşelenmenin mümkün olduğu altlık ile uygun tırnak aşındırıcı araçlar bulundurulur. Ayrıca her kafeste grup büyüklüğüne uygun bir içme suyu sistemi olur. Damlama aleti ya da su kapları kullanıldığında, her tavuğun erişebileceği en az iki damlama aleti ya da en az iki su kabı bulundurulur. Zenginleştirilmiş kafes sisteminde tavukların kontrolü ile kafeslere doldurulması ve boşaltılması işlemlerini kolaylaştırmak için, kafes katları arasında en az 90 cm genişliğinde koridorlar olur ve kafeslerin tabanı ile bina zemini arasında en az 35 cm genişliğinde bir boşluk bırakılır. Bu sistemde kafes gözleri 125 x 240 cm, yerleştirilen folluklar ise 60 x 34 cm ölçülerinde olup tavukların doğal ortamlarına benzer ortamda yumurtlamaları sağlanır. Gübre toplama sistemi kafes bloklarının altında bulunan bantlar ile yapılmaktadır.

2. Serbest Dolaşimli (Free-range) Yetiştirme Sistemi

Serbest dolaşimli yetiştirme sistemde genellikle meraya dayalı bir yetiştirme sistemi olup tavuklar genellikle küçük, taşınabilir, tünekli veya altlıklı kümeslerde küçük gruplar halinde yetiştirilir ve hayvanların dışarıya çıkıp gezinmeleri serbesttir. Gezinti alanı genellikle yem bitkileri ekilmiş alanlar olup bu alanlar çayır ve mera bitkileri ile de kaplı olabilmektedir. Kümeste veya merada bir iki günde bir kez yem verilen bu sistemde barınma kısmen ya da tamamen sabittir. Barınakların çatısında tavukların yağmur, rüzgar gibi olumsuz koşullardan korunması amacıyla

Çizelge 1. Alternatif Yetiştirme Sistemlerinin Karşılaştırılması (Rodenburg ve ark., 2005)

Özellikler	Zenginleştirilmiş Kafes Sistemi	Alternatif Sistemler (Free-range, Kuşluk)
Grup Büyüklüğü	Küçük	Büyük
Serbest Dolaşım	Sınırlı	Evet
Yaşam Alanı (Tavuk)	750 cm ²	1,111 cm ²
Yaşam Alanı (Grup)	Küçük	Büyük
Çevre Düzenliliği	Orta	Karmaşık
Gübre Birikimi	Sınırlı	Yüksek
Tüneme	Düşük	Yüksek
Farklı Kafeslere Erişim	Hayır	Evet (Kuşluk)
		Hayır (Free-Range)

plastik veya metal aksam bulunmak-tadır (Bozkurt,2009). Bu yetiştirme AB yumurta pazarlama standartlarına (2295/03 EC) göre en fazla 2500 tavuk/hektar yoğunlukta üretilmiş yumurtaların serbest sistem yumurtası olarak etiketlenebileceği bildirilmektedir. Bu sistemde tavuklar dışarı çıktıklarından diğer kuşlar ve yırtıcı hayvanların saldırılarına maruz kalabilmekte ve gerekli önlemlerin alınmasını zorunlu kılmaktadır. Ayrıca tavukların aşırı sıcak, güneş ışınları, rüzgâr ve yağmur gibi doğu olaylarına karşı korunmaları da sağlanması gerekmektedir.

Doğal ısklandırma ile birlikte tavuklara günlük olarak toplam 16 saat ışık sağlanmalı ve hayvanların 8 saat dinlenmeleri sağlanmalıdır. İklim koşullarının elverişli olduğu durumlarda hayvanların dışarıda gezinmeleri sağlanmalıdır. Otlatma alanının olmadığı barınaklar ise entansif serbest dolaşımli yetiştirme sistemi olarak tanımlanmaktadır. Bu sistemde kapalı alan kullanıldığı için dışarıda gezinen hayvanlardan daha az çevresel risklere maruz kalırlar.

3. Kuşluk (Aviary) Yetiştirme Sistemi

Bu yetiştirme sistemi altıklı bir sistem olup bu sistemde tavuklar kümes içinde büyük gruplar halinde gezinebilir, tünerebilir ve gagalama davranışlarını yerine getirebilirler. Bu yetiştirme sisteminde kafesler tavuklara daha büyük bir yaşam alanı sağlar, kuşane olarak ifade edilen bu alanlarda tavuklar uçuş davranışlarını da sergileyebilmektedir. Kümes içinde büyük gruplar şeklinde yetiştiricilik yapılabildiği gibi doğal fundalık-lara kurulan bu kuşanelerde yemlik, suluk ve folluklar kümeslerin içine yerleştirilerek küçük gruplar halinde yetiştirme yapılabilmektedir.

Alternatif Sistemlerin Karşılaştırılması

Geleneksel kafeslere alternatif

yetiştirme sistemlerinin kullanımıyla ilgili birçok bilimsel araştırma gerçekleştirilmiştir. En fazla kullanılan alternatif yetiştirme sistemlerinin bazı veriler bakımından kıyaslaması Çizelge 1'de verilmiştir.

Kafes gözlerinde hayvan başına ayrılan alan, yemlik ve suluk miktarının yeterliliği hayvanların yaşam konforunu artırmaktadır. Bu da hayvanların verim performansını olumlu yönde etkilemektedir. Zenginleştirilmiş kafes sisteminin en önemli üstünlüklerinden birisi de yemden yararlanma oranında sağladığı iyileşmedir. Bu sistemde yerleştirilmiş tüneme sisteminin tavukların ayak ve bacak problemlerini önemli düzeylerde azalttığı da tespit edilmiştir (Tauson, 2002). Araştırmalar iskelet sisteminin gelişiminin zenginleştirilmiş kafes sisteminde geleneksel kafes ve serbest dolaşımli sisteme göre daha iyi sonuçlar alındığını, ayak taban yangısı, bumble foot gibi ayak problemlerinin ise serbest dolaşımli gibi altıklı sistemlerde daha fazla görüldüğü bildirilmiştir (Sözcü ve Yılmaz, 2014).

Sonuç

Günümüzde hayvancılık faaliyetlerinin birçoğunda olduğu gibi

tavukçuluk da endüstriyel bir üretim faaliyeti haline gelmiştir. Birim hayvandan daha yüksek verim ve maksimum kar elde etmenin amaç edinildiği geleneksel tavukçuluk faaliyetinde yetiştirme sistemine bağlı olarak hayvan refahının ikinci plana atıldığı görülmektedir. Gelişmiş birçok ülkenin hayvan refahının ön planda tutulduğu yetiştirme sistemlerine geçiş yaptığı görülmektedir. Bu da önümüzdeki yıllarda hayvanların doğal davranışlarını sergileyebilecekleri alternatif yetiştirme sistemlerinin kullanımının diğer ülkelerde de yaygınlaşacağını göstermektedir.

KAYNAKLAR

Bozkurt, Z., 2009. Kafes ve Alternatif Sistemlerde Yumurtacı Tavukların Refahı. Kocatepe Veteriner Dergisi 2 (1) : 59-67.

Lymbery, P., 1999. European Parliament demands ban on battery cages. Scene,133, 5.

Rodenburg, T.B., Tuytens, F.A.M., Sonck, B., 2005. Welfare, Health, and Hygiene of Laying Hens Housed in Furnished Cages and in Alternative Housing Systems. Journal of Applied Animal Welfare Science. 8(3): 211-226.

Sözcü, A., Yılmaz, E., 2014. Yumurta Tavuğu Yetiştirme Sistemlerinde Refah Problemleri. Hayvansal Üretim 55(2): 38-42.

Tauson, R., 2002. Furnished cages and aviaries: production and health. World's Poultry Science Journal, Volume 58: 49-63.

Yum-Bir, 2014. Yumurta Üreticiler Merkez Birliği (YUM-BİR), Yumurta Tavukçuluğu Verileri 2014.

İshalle gelen tehlike; ROTA

Uz. Dr. Muhammet KOSKER- Diyarbakır Çocuk Hastanesi
Çocuk sağlığı ve hastalıkları enfeksiyon yan dal uzmanı.

Rota virüsü ismini şeklinin at arabası tekerliği gibi yuvarlak olmasından dolayı almıştır. Rota virüsünün 7 tane alt tipi olmasına rağmen insanda en sık 3 tipi (A, B, C) enfeksiyona yol açmaktadır. En sık A tipi insanda görülmektedir. Kuluçka süresi yaklaşık 2-5 gün arasında değişim gösterir.

Bulaştırıcılık süresi ise hastalık ortaya çıktıktan 10

gün sonrasına kadar devam eder. Rotavirus ellerde 4 saat, kuru yüzeylerde virus 6-60 gün arasında canlı kalabilmektedir. Rota virüsü bağırsak hücrelerini etkiler. Buradaki hücrelerin fonksiyonlarını bozarak ciddi sıvı kaybına neden olan ishal ve kusmalara neden olur.

Nasıl bulaşır

Daha çok ülkemizde kış aylarında salgınlara neden olan ve 5 yaş altı çocuklarda görülen rotavirus ishalleri; gelişmekte olan ülkelerde, gelişmiş ülkelere kıyasla daha erken yaş grubunda (sırasıyla; 6-9 ay ve 9-15 ay) ortaya çıkmaktadır. 5 yaşına kadar hemen hemen her çocuk

enfeksiyonu geçirmiş olur. Diğer ishal nedeni mikropların aksine demokratik bir virüs olan rota virüsü zengin ve fakir ayırmaksızın salgınlara neden olur. Fakat virüs ile karşılaşma ne kadar erken olursa klinik daha ağır seyretmekte ve ölüm daha sık görülmektedir. Ancak geçirilmiş olan doğal enfeksiyon, bir sonraki atak sıklığını ve şiddetini azaltmakta; iki doğal enfeksiyon, çocuğu orta ve ağır rotavirus ishali karşı tam bağışık duruma getirmektedir.

Ağır ishallerin ve ishal kaynaklı hastaneye yatışların en sık nedeni olan rotavirus ishalleri aile ve ülke için önemli ölçüde ekonomik yük getirmektedir. Dünyada rotavirus ishali nedeni ile yılda yaklaşık 500.000 çocuk ölüm olmakta (Dünyada her 293 çocukta biri ölmekte), 2 milyon çocuk hastaneye yatmakta (Her 65 çocukta biri), 25 milyon polikliniğe

başvurmakta (her 5 çocuktan biri), 111 milyon ishal atağı (hemen hemen her çocuk) görülmektedir. Ölümlemler daha çok gelişmekte olan ülkelerde sağık merkezine ulaşımın zor olduğı yerlerde görülmektedir. Ülkemizde her yıl yaklaşık 3000 rota virüse bağılı ölüm olduğı bildirilmiştir. Hastaneye yatırılan her ishalleri çocuğun en az %60'ı rota virüsüne bağılıdır.

Rota virüs çok bulaşıcıdır. Virüs ağızdan vücuda girer. Diğler ishal yapan mikropların gibi ana bulaş yolu fekal-oral dediğimiz dışkı yoluyla olur. Fakat bu virüs ek olarak grip gibi ağızdan damlacık yoluyla da bulaşabilmektedir. Bu nedenden dolayı çok hızlı ve kolay salgınlara neden olmaktadır. Yuva gibi kalabalık ortamlarda, özellikle çocuklar tuvaletten sonra ve yemekten önce ellerini yıkamayı unuttuklarında kolayca yayılır. O kadar bulaşıcıdır ki ne kadar dikkat edilse de, her çocuk 5 yaşını doldurmadan Rota virüs ishalleri geçirmiş olmaktadır. Enfekte kişilerin elleri bulaşmada en önemli ara basamaktır. Ayrıca hastanın kullandığı eşyalar ve oyuncaklar ile de yayılır. Çocuk hastalar virüsü kendilerinde hastalık belirtileri ortaya çıkmadan önce ve 10 gün boyunca yayabilirler. Rota virüs, oyuncaklarda ve evdeki diğler yüzeylerde uzun süre canlı kalabilir.

Risk altındaki kişiler

Rotavirüse karşı aşılama veya önceden hastalığı geçirme yoluyla bağışıklanmamış küçük çocuklar ve tüm bireylerin hastalığa yakalanma riski fazladır. Çocukların çoğı, beş yaşına kadar rotavirüs hastalığını geçirerek bağışıklık geliştirirler. Rotavirüs hastalığına karşı kazanılan bağışıklık kısmidir. Hastalık tekrar geçirilirse ilk hastalanmaya kıyasla daha hafif seyreder. Rotavirüs hastalığı kalabalık, hijyenik olmayan ve bazı üçra toplumlarda daha yaygındır.

Rotavirüs belirtileri

Rotavirüsünü dışarıdan alan bir çocukta belirtiler 1-5 gün arasında ortaya çıkar. Bu dönem virüsün kulučka dönemidir, bu dönemde barsak hücrelerinde çoğalarak hücre fonksiyonlarını bozar. Rotavirüs enfeksiyonunun ilk belirtisi genellikle ateş ve kusma ile başlar ve sonrasında ishal ile devam eder. İshal bazı hastalarda hafif seyreder ve ayakta atlatacak kadar az olabilir fakat bazı hastalarda ciddi sıvı kayıpları nedeniyle hastaneye yatış gerekebilir. Sıvı kaybı özellikle küçük çocuklarda daha ciddi seyreder saatler içinde vücutu sıvısız bırakabilir. Kusma ve ishal neticesinde vücudun aşırı su ve tuz kaybetmesi ve bunun neticesinde bedendeki sıvı-elektrolit dengesinin bozulmasıdır. Kanda bulunan sodyum, potasyum, klor, hidrojen ve fosfor gibi temel elementler ve minerallerin dengesinin bozulmasıyla sinir sistemi dahil, bir çok yaşamsal fonksiyonun yerine getirilmesinde bozulmalar olabilir. Yapılan araştırmalarda hastaneye ishal nedeniyle yatış gerektiren hastaların %60 ve fazlasının nedeni etken rota virüs olarak bulunmuş. Genellikle hastalarda ishal 3-9 gün sürer.

Çocuklarda ishal nedeniyle ileri düzeyde su kaybı bulgularına çok dikkat edilmeli. Bulguların varlığında çok acil hastaneye başvurulmalıdır.

- ciltte kuruluk ve buruşma veya terlememesi
- idrar sıklığının azalması (idrar koyuluğı)
- küçük bebeklerde bingil-dağın çökmesi
- gözlerde çökme ve morarma
- nabızın hızlı ve zayıf atması
- çevreye olan ilginin azalması
- soğuk eller ve ayaklar

B u
bulgular
çok
ciddi
sıvı

kaybı bulguları olup hastanın durumunun ciddi olduğunu gösterir.

Tedavisi

Diğer birçok viral enfeksiyonlarda da olduğu gibi etkin bir ilacı yoktur. Diğer viral enfeksiyonlar gibi antibiyotik tedavisi ile düzelmez. Hatta kullanılacak olan antibiyotik bağırsaklarda bulunun yararlı bakterileri de öldüreceği için çoğu zaman iyileşmeyi geciktirir. En etkili tedavi hasta çocukların ve bebeklerin sıvı alımını sağlamaktır. Özellikle 3 yaşının altındaki çocuklarda sıvı kaybı çok daha fazla olacağı için bu yaş grubunda daha dikkatli olunması gerekmektedir. Doktorunuz tuz-şeker karışımından önerebilir. Bunlara rağmen ağızdan yeterli sıvı alımı sağlanamazsa, özellikle küçük çocukta, hastaneye yatırılıp serum verilmesi gerekebilir. Tedavi ishal azalıp ağızdan yeterli sıvı alana kadar devam eder. Ateş için ateş düşürücüler kullanılır. Akılda tutulmalıdır ki ANTİBİYOTİKLER ATEŞ DÜŞÜRÜCÜ DEĞİLDİR. Anne sütü alan bebeğin emzirilmeye devam etmesi çok önemlidir. İshali durdurucu ilaçlar kesinlikle önerilmez. Doktor kontrolünde kusma azaltılması için ilaç kullanılabilir. Bu dönemde çocuklara yağlı ve çok şekerli yiyecekler yerine midenin kabul edeceği yoğurt, ayran, çorba, haşlanmış patates, pirinç, muz gibi ishale uygun diyet, anne sütü, uygun ishal formülleri önerilir. Meyve suları ve şekerli içecekler ishali artırabileceği için verilmemelidir. Beslenmenin sık sık ve az az olması besinlerin barsak dan daha iyi emilmesini sağlar.

Tanısı

Özellikle 5 yaş altında kusma, ateş ile beraber olan su gibi, kansız ve sümüksü olmayan bol dışkılama ile akla gelmelidir. Tanı için yapılan dışkı mikroskopisinde kan ve lökosit görülmez ve dışkı kültüründe de üreme olmaz.

Taze dışkı örneğinde elektron mikroskopisi, lateks aglütinasyon testleri, ELISA ve doku kültürlerinde virüs gösterilebilir. Fakat günümüzde en çok kullanılan ve en hızlı tanı yöntemi dışkıda Rotavirüs antijeni gösterilmesidir.

Rotavirus Aşıları

Rota virüsü aşısı ilk olarak 1998 yılında kullanıma girdi. Aşıların üretilmesi için virüsün üretilmesi gerekiyor ve insan rota virüsünün üretilmesi güçtür, bu nedenle aynı hücre kültürüne konan hayvan ve insan kaynaklı rotavirüslerin aralarında gen transferi yapmasıyla elde edilen 'reassortant' aşılar kullanılmıştır. İlk üretilen rhesus (maymun) reassortant rotavirüs aşısından sonraki 1-2 hafta içinde barsak tıkanıklığı (invaginasyon) vakalarında olası bir artış gözlenmesi üzerine, 1999 yılında piyasadan çekilmiştir. Barsak tıkanıklığı, aşılardan 1.5 milyon çocuktan 21 tanesinde gözlemlenmiş olup bu riskin, ilk aşı dozunun 3. aydan büyük bebeklere yapıldığında görüldüğü saptanmıştır.

Dünyada ve ülkemizde şu anda kullanılmakta olan 2 rotavirüs aşısı vardır. Kullanılan iki aşıda yapılan geniş kapsamlı çalışmalarda barsak tıkanıklığına neden olmadığı gösterilmiştir. Bunlardan biri bovine (sığır) reassortant rotavirüs aşısı olup sık görülen 5 serotipi içermektedir. Aşı, ilk dozu 6-12. haftalar arasında olmak üzere, 4-10 hafta aralarla toplam 3 doz olarak, ağızdan verilmektedir. Ağır ishale karşı %94 koruyuculuk saptanmıştır. Aşının diğer aşılarla aynı zamanda yapılmasında bir sakınca saptanmamıştır. Aşı 2006 yılında FDA'dan onay almış olup ABD'de rutin uygulanmaya başlamıştır.

Diğer bir aşı ise insan rotavirüs suşu bulunan monovalan (G1P8) aşısıdır. Aşının çapraz reaksiyonla diğer serotiplere karşı da koruyuculuk sağladığı bildirilmiştir. Aşı, ilk dozu bebeğin ilk 3 ayında olmak üzere, 4-10 hafta aralarla toplam 2 doz olarak ağızdan verilmektedir. Aşı, ağır ishale karşı % 93 koruyucudur. Bu aşı 2004 yılında Meksika'da olmak üzere,

Çocuklarda ishal nedeniyle ileri düzeyde su kaybı bulgularına çok dikkat edilmeli

35'ten fazla ülkede ve Avrupa Birliği'nde lisans almıştır. İmmün yetersizliği veya şüphesi olan bireylerle yaşayan bebeklere rota virüs aşısı yapılabilir. Virüs bulaşmasını önlemek için ilk doz aşından bir hafta sonrasına kadar dikkatli el yıkamanın yararlı olabileceği öne sürülüyor.

Sonuç olarak, çocuklarda özellikle 5 yaş altında ishal vakalarının büyük çoğunluğu rotavirüs neden olmaktadır. Sadece bu nedenle dünyada yılda 500.000 çocuk ölmektedir. Ülkemizde de 3000 çocuk bu önlenemez ve aşısı olan enfeksiyon nedeni ile ölmektedir ve birçok çocuk hastaneye yatırılmaktadır. El yıkama ve genel hijyen kurallarına uyulmasıyla tüm enfeksiyonlarda olduğu gibi bu hastalığı da engelleyebiliriz.

Diyarbakır Güvercinleri

Serdar BAYTEKİN- Ziraat Mühendisi- Kayapınar İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü

G eçmişten
Günümüze...

Güvercin yetiştiriciliği her yüzyılda ve her toplumda gündemini korumuş ve günümüze kadar süregelen gelecek nesillere bırakılacak bir miras kaynağı olmuştur. Güvercin tarih kitaplarının sayfalarında ve atalarımızın hikayelerinde her zaman bir konu başlığı olduğuna şahit olmaktayız. Güvercinler kimi zaman haberleşmede, kimi zaman sevgi söyleminde ve kimi zamanda şiirlerin mısralarında yer ve görev üstlenmiştir. İnsanların güvercin beslemelerinin başlıca nedeni çok hareketli ve taşıdığı renklerinden dolayı insanların insan psikolojisine olumlu etkilerinden dolayıdır.

Diyarbakır güvercin kültürü basılı yayınlar ve usta yetiştiricilerin söylemlerinde; 1515 yılından sonra her Eylül ayında Diyarbakır'da kurtuluş şenlikleri düzenlenmesi bir gelenek haline gelmiştir. Bu şenliklerin en önemli özelliklerinden biri de güvercin yarışmaları düzenlenmesi ve yarışa kazananlara altın olarak ödül verilmesidir. Diyarbakır'ın kurtuluşu bir güvercinin taşıdığı habere bağlı olarak geliştiği için güvercin yarışmaları, düzenlenen şenliklerin çok önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Bu

gelenek, Diyarbakır'da 400 yıl yaşatıldıktan sonra ne yazık ki I. Dünya savaşının sefalet dolu yıllarında ve onu izleyen yıllarda unutulmuş ve terk edilmiştir.

Diyarbakır'ın avlulu ve bahçeli her evinde mutlak süreçle güvercin beslenirmiş. Beslenen güvercinler hatasız güvercin olmasına dikkat edilir, bir hatası olan güvercin kafilden çıkarılırdı. Zaman içerisinde, bir taraftan hırsızlar tarafından çalınarak il dışına kaçırılan güvercinler ve bir taraftan da güvercin nesilleri gerekli ihtimam gösterilmediği için güvercin nesilleri zarar görmüştür. Bir zarar vuran etken de avlulu ve bahçeli evlerin zamanla yıkılmasıdır. Şimdilerde ise apartman dairelerinde sağlıklı kuş beslenemiyor nedeni ise açık havada uçup gezememesidir. Uçuş özelliğini gösteremeyen güvercinler sağlıklı yavru birey verme randımanını da düşürmektedir.

Ayrıca, Diyarbakır'da yapılan velime geceleri yemek ve müzik eşliğinde olurdu. Geceyi düzenleyenlerin özelliklerine göre velime gecesi değişik konularda olurdu mesela edebiyatı seven insanlar daha çok romanlarla ve şiirlerle o geceyi geçirirlerdi. Güvercin merakı olan kişilerde güvercinlerinin yarışmasını yaparlarmış. Bu yarışmada hiçbir kusuru olmayan masalık tabir edilen güvercinler diye adlandırdıkları güvercinleri yarıştırlırdı. En has özelliklere sahip kuş "masalık kuş" unvanını alırdı.

Diyarbakır'ın eski dönemlerinde, Fatihpaşa mahallesinde yer alan Kurşunlu Camisi, Yoğurt Pazarı, Mardin Kapısı'ndaki Seyhan Palas Kahvesi ve Melik Ahmet Çarşısı kuşçuların toplanma mekanları arasındaymış. Günümüzde ise Fatih Caddesinde birçok yetiştirici ve ticari anlamda mekanları bulunmaktadır.

Cemil Paşa Zadelere Mehmet Bey, Erhan AKALINLAR 'ın Dedesi Fit Hoca, Hacı Besim Bey, Cemil Paşa Zadelere Eshat bey ve Cemil Paşa Zadelere Muhammet Bey, Münir Efendi, Hevidanlızade Emin Efendi, Cemil Paşa Zade Kasım Bey ve Raif Hoca, Hamit Yazıcıoğlu'nun amcası Eminigazeli, Zozo Alo ve Mahzunun oğlu Mehmet Efendi ve Mustafa Kemal ATATÜRK'ün kurtuluş savaşında silah arkadaşı olan Yüzbaşı Sabri BİNTEPE gibi kişiler dönemin bilinen kuşçularıdır.

Federasyon-Koruma ve Yarışmalar

Diyarbakır Irk Güvercinleri ile Posta Güvercinleri Koruma ve Yaşatma Derneği 2014 yılında kurulmuştur. Dernek başkanlığı görevini Hüseyin TUĞCU tarafından yürütülmektedir. Türkiye Güvercin Federasyonu ile ortak hareket ederek faaliyetlerini bünyesinde yürütmektedir. Derneğin 70 adet üyesi ve 120 adet yarışçısı bulunmaktadır. Diyarbakır'da 3000 – 4000 kişinin Güvercin beslediği Dernek tarafından ön görülmektedir.

Diyarbakır'da ve Diyarbakır dışında yaşayan güvercin sevenler ve yetiştiricilerle ortak bir bağ kurularak dernek bünyesinde çeşitli faaliyet ve aktiviteler yürütülmektedir.

Aktiviteler arasında Posta güvercin yarışları gelmektedir bu yarış Bolu İli girişinden Diyarbakır il merkezine (1050 km) kadar süren posta güvercinleri yarış yapılmaktadır. Bu yarışma kapsamında her sezon 1500'e yakın güvercin yarışmaktadır. Yarışmanın finaline kadar 100 -150 kuş ulaş-

maktadır. Dernek üyelerinin ve yetiştiricilerin güvercinler ile duygusal bağ kurdukları gözlemlenmiş, topluma uyumlu daha duygusal insanlar oldukları duygusal görülmektedir. Bu duygusal bağın kopmaması adına, Dernek Diyarbakır yerel ırk güvercinlerinin korunması, ülkemizde tanıtılması ve ileriki dönemler için ırk özelliklerini taşıyan güvercinlerinin ırk özelliklerini kaybetmeden güvercin soyunun devam ettirilmesidir.

Bu amaçla; Diyarbakır kültürünün ve geleneğinin bir parçası olan Diyarbakır güvercinlerinin tanıtılması ve korunması adına Diyarbakır yöresinde yetiştirilen güvercinlerin ırk tespiti ile birlikte kantitatif ve kalitatif özelliklerinin belirlenmesi amacıyla Diyarbakır Irk Güvercinleri ile Posta Güvercinleri Koruma ve Yaşatma Derneğimizin Karacadağ Kalkınma Ajansının 2015 Yılı Doğrudan Faaliyet Mali Destek Programı dahilinde 'Diyarbakır Güvercinlerinin Tescillenmesi ve Tanıtım Projesi' desteklenmiştir.

Projemiz faaliyetlerini Diyarbakır Irk Güvercinleri ile Posta Güvercinleri Koruma ve Yaşatma Derneği ve Dicle Üniversitesi Veteriner Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Romedi ÇELİK tarafından yürütülmüştür. Projemize Kayapınar Gıda, Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü gönüllü destek sağlamışlardır. Projemizin hazırlanması, sunulması ve yürütülme aşamalarının da teknik destek sunmuşlardır.

Projemiz ile incelenen güvercinlerin verileri Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'na Diyarbakır Güvercinleri Tescil dosyası ile başvuru yapılmıştır. Elde edilen veriler ve fotoğraflar www.diyarbakirguvercinleri.com adresinde tanıtım faaliyetlerine başlamıştır. Ayrıca önümüzdeki dönemde Diyarbakır Güvercinleri kataloğu basılacak ve tanıtım günleri düzenlenecektir.

TÜRLERİ

GEREÇ VE YÖNTEM-

Bu çalışma Diyarbakır Güvercinlerin ırk tescilini gerçekle-

tirmek amacıyla yapılmıştır. İrk özelliklerini ortaya koymak amacı ile Diyarbakır İlinde güvercin yetiştiriciliği yapan 6 farklı kümeden rastgele olarak seçilen 110 erkek, 86 dişi toplam 196 güvercinin ölçülebilen özellikleri ile dış görünüş özellikleri incelenmiştir.

Çalışmanın hayvan materyalini farklı varyetelerden dişi ve erkek olmak üzere ergin yaşta toplam 196 baş Diyarbakır güvercini oluşturmuştur. Güvercinlerin çeşitli vücut ölçüleri ve dış görünüş özellikleri 0,2 g hassas terazi, ölçü şeridi ve dijital kumpas yardımı ile alınmıştır. Fotoğraf çekimleri ise Canon Eos 6D (24 Megapixel) ve canon 70-200 F4.0 L IS USM lens ile yapılmıştır. =

Ayrıca çekimlerde kullanılan ışık sistemi 3 adet flaş ve kontrol paneli yardımı ile yapılmıştır.

Güvercinlerin dış görünüş özellikleri gaga tipi, gaga ucu rengi ve tırnak rengi, baş tipi, tepelilik (kuşun başının arkasında olan tüy yönünün tersine çıkan tüylerin oluşturduğu

	Canlı Ağırlık	Gaga Uzunluğu	Gaga Derinliği	Baş Uzunluğu	Baş Genişliği	Kanat Uzunluğu	Vücut Uzunluğu	Kanat Açıklığı	Göğüs Genişliği	Kuyruk Uzunluğu	İncik Uzunluğu	İncik Çevresi	Göğüs Çevresi
Atlas	288.9												
	16.94	7.12	48.46	20.62	22.8	32.7	64.9	52.07	12.58	36.41	18.8	18.5	
Zeytuni	276.5	17.08	6.79	48.81	21.10	23.1	32.5	64.8	53.43	12.44	36.44	18.5	18.8
Narinci	289.9	17.27	6.64	47.62	20.76	23.5	32.8	65.7	53.01	12.74	36.12	24.7	18.5
Cigeri	280.9	16.99	6.49	47.29	20.67	23.2	32.8	65.5	52.09	12.62	36.24	24.5	18.4
Gogala	299.9	16.82	6.83	49.08	21.01	24.2	33.9	67.6	52.94	13.25	37.12	24.7	19.3
Küreng	292.4	17.07	6.89	49.12	20.83	24.6	33.7	68.5	52.88	13.31	36.80	25.5	18.9
Kekme Atlas	264.5	17.46	7.23	47.77	19.85	23.2	32.7	64.5	50.78	12.91	35.84	18.2	18.1
Bozak	275.5	17.88	7.20	49.22	19.72	23.3	32.7	64.7	50.93	12.73	37.02	18.6	18.8
Kekme Cigeri	283.7	18.06	7.44	48.95	19.88	23.6	33.2	65.8	50.74	13.14	36.78	19.2	18.5
Siyah parçalı	254.0	10.74	8.05	37.31	20.98	23.2	30.4	63.9	50.95	12.49	34.91	19.3	18.0
Mısırlı	262.0	9.47	8.01	35.51	20.59	22.5	29.9	61.8	51.50	12.25	34.16	19.3	18.5
Kuyruğu kara	254.2	10.42	8.12	36.45	20.84	23.0	30.7	63.2	51.30	12.53	33.91	19.8	18.2
Kuyruğu gök	286.2	10.17	8.94	37.35	21.13	23.0	31.6	63.7	53.76	12.62	35.74	20.0	19.7
Beyaz	257.7	9.98	7.81	36.59	20.72	22.7	30.7	61.8	51.58	12.34	34.09	19.2	18.2
Yusuflı	287.3	17.28	7.42	48.94	20.83	23.1	33.2	65.7	50.38	12.10	37.59	19.4	18.8
Kara	265.1	17.26	7.26	47.71	19.96	22.6	32.8	64.3	49.99	12.36	36.16	18.8	18.5
Miski	285.0	16.54	7.21	47.53	20.49	23.3	33.6	66.3	51.25	12.76	36.17	19.1	18.7
Zengo	289.1	17.66	7.50	48.21	20.70	23.2	32.8	65.1	51.94	12.37	37.19	19.2	18.9

yapı) durumu, paçalılık ve göz rengi çıplak göz ve fotoğraf çekimleri ile; kanat ve kuyruk telek sayısı ise sayılarak tespit edilmiştir. Fotoğraf çekimleri, güvercinlerin 80x80 Ürün çadırları içine konularak sağdan soldan ve önden aydınlatılacak şekilde yapılmıştır. Ayrıca çekimlerde ışık patlamasını önlemek için flaşlar softboxlar ile birlikte kullanılmıştır. Fotoğraflar 6000 kelvin ısı derecesinde yapılmıştır ve bütün çekimlerde aynı ısı sıcaklığı uygulanmıştır.

Vücut uzunluğu (üst gaga ucu ile en uzun kuyruk teleği arası); gövde uzunluğu (ilk göğüs omuru ile pygostyle sonu arası); kanat açıklığı (iki kanatın en uzun uçuş telekleri arası); kanat uzunluğu (omuz eklemi ile en uzun uçuş teleği arası); kuyruk uzunluğu (kuyruğun kuyruk kökü ile en uzun kuyruk teleği arası); göğüs çevresi (iki kanat altından göğüs kemiğinin en uç noktası boyunca); göğüs genişliği (sağ ve sol glenoid boşluğun arası); baş uzunluğu (üst gaga ucu ile condylus occipitalis arası); baş genişliği (kafatasının sol ve sağında en uç noktalar arası); gaga uzunluğu (üst gaga ucu ile gaga tüyleri arası); gaga derinliği (gaganın orta bölümünün üst ve alt kısmı arası) ve incik çapı (tarso-metatarsus kemiğinin ortasından) ölçülerek yapılmıştır. Kanat telek sayımında p-a-s (primer-axial-sekonder) sırası izlenmiştir. Vücut uzunluğu ölçülürken güvercinler sırt üstü yatırılarak tüm vücut düzleştirilmiş, kuyruk uzunluğu ölçümünde telek vücuda dik tutulmuş, kanat açıklığı ve uzunluğu alınırken kanatlar tam açık şekilde tutulmuş; kanat uzunluğu sol kanattan alınmıştır. Gaga derinliği ölçülürken alt ve üst gaga tam birleştirilmiştir. Tarsus çapı ölçümü mediolateral yönde, sağ metatarsustan yapılmıştır.

Diyarbakır Güvercinlerinin Genel Özellikleri

Diyarbakır Güvercinlerinin Tescillenmesi için toplan 196 adet güvercinin kantitatif ve kalitatif özellikleri belirlenmiştir. Diyarbakır güvercinleri 4 ana ve bunların alt grupları olmak üzere 18 gruba ayrılmaktadır.

Diyarbakır güvercinlerinin diğer güvercinlerden ayrılan en önemli özellikleri çok hareketli ve renkli olmasıdır. Yaklaşık olarak 1000 yıllık bir tarihsel geçmişe sahip olmalarıdır. Dünyada sadece bu bölgede yaşıyor olmasıdır. Havada uçarken takım halinde her grubun kendine özgü hareketleri vardır.

Diyarbakır Güvercinlerinde Mutlaka Aranacak Özellikler;

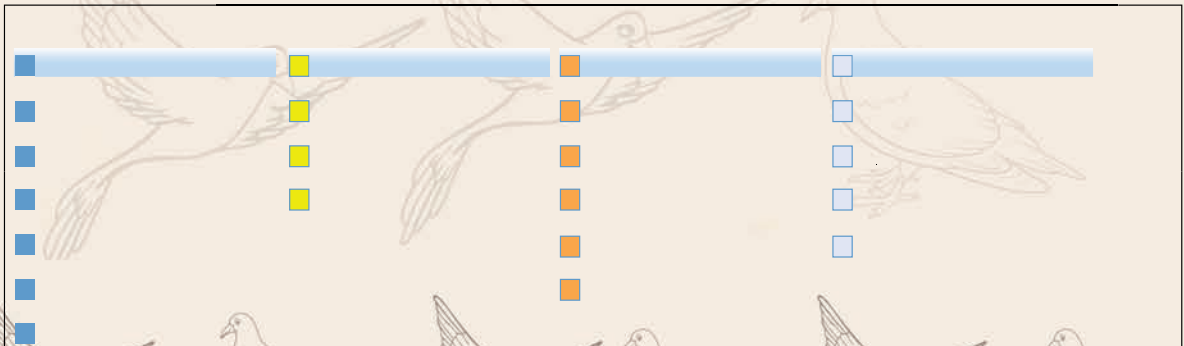
Kenkül (Baş kısmındaki tüy yapısı), Dimdik (gaga) rengi, Püskül yapısı (Göğüs üzerindeki tüy durumu), Tırnak rengi ve Vücut üzerindeki tüy yapısı başlıca aranan ve öngörülen özellikleridir.

Gögsüak

Ayakları tüylü ve tüysüz olarak ikiye ayrılır. Zeytuni ve Atlas'ın kenkül yapısı yatık grubun diğer üyelerinin ise kenküllü dik ve karşıdan görünürdür. Dimdik (gaga) ve tırnak rengi beyaz olanı tercihidir. Vücut yapısı olarak Zeytuni ve Atlas'ın ufak grubun diğer üyelerinin ise biraz daha iridir. Küreng ve Gogala'nın yürüyüşleri aslan gibi peltek yürüyüşse sahip olmaları en önemli özelliğini göstermektedir.

Kekme

Çok hareketli oldukları için çok kilo almazlar. Kenkül yapısı dik ve püskül yapıları gaga altından "V"

şeklinde göğüs bitimine kadar inmeli ve gür olmalıdır. Dimdik (gaga) rengi ve tırnaklar beyaz olanı tercih edilir. Ayaklar yapıları tüysüz ve vişneçürüğü renginde olmalıdır.

Dimdikufak

Baş yapıları simetriktr. Gaga yapıları ufak ve kalın olur. Göğüslerinde iki tane gonca gül şeklinde tüyleri bulunur bu tüyler kıvrım kıvrımdır. Ayakları tüysüz olup paçasızdır.

İçağlı

Kenkül yapısı dik püsküllüdür. Kenkül yapısı gaga altında v şeklinde göğüs bitimine kadar inmeli ve gür olmalıdır. Dimdik (gaga) rengi ve tırnaklar beyaz olanı tercih edilir. Kuyruklarında beyaz renge göre alt gruplara ayrılmaktadır.

Barınak

Güvercinler genellikle çatısız düz damlarda kurulan ve "pin" denilen kümeslerde besleniyor. Pin'in yeri güvenli değilse yanına bir de köpek kulübesi yerleştiriliyor. Boranhaneler ise basit formları, güvercinlere yönelik tasarlanan içyapıları ve yüzeylerindeki çeşitli dizilerdeki güvercin giriş delikleri ile dikkat çekerler. Geçmiş çok eskilere dayanan Boranhanelerde yabani ve evcil güvercinler özellikle gübre üretimi için tutulmuşlardır. Güvercinlerin gübresi eskisi kadar olmasa bile ekonomik değer taşımaya devam etmektedir. Diyarbakır yöresinde yeteri kadar korunamayan bu yapılar, bugün yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Bu binaların dış duvar yüzeylerinde, çatıya yakın ve yüksek bir konumda, güvercin giriş delikleri bulunmaktadır.

Bu delikler, çeşitli yönlere bakmaktadır. Güvercinlerin boranhanelere giriş delikleri, düz dam seviyesinin hemen altında bulunur, bu nedenle yerden oldukça yüksektir. Bu delikler ortalama 30×25 cm boyutundadır. Güvercinler bu geçitten geçtikten sonra, iç duvarlarda asılı duran sepetten yuvalarına konmak için öncelikle iç mekândaki kavaktan sııkların (tünekler) üzerine konarlar. Sepetten yapılan yuvalar, kerpiç duvardaki ahşap sııklara asılıdır.

Diyarbakır güvercin kümeslerinde Diyarbakır'a özgü söğüt dallarından örülmüş sepetler folluk ve kuluçkalık olarak kullanılmaktadır.

Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Diyarbakır güvercin alanların yetersiz, sağlıklı ortamların olmaması ve Diyarbakır güvercinlerinin yeterince tanıtılmaması, neslinin tükenmekte 18 çeşidin soyları tükenme üzeredir. Diyarbakır Güvercinleri koruma altına alınarak gen kaynak merkezi veya üretim çiftliği oluşturulması gelecek nesillere güvercin soylarının doğru bir merkezi yönetim ile mümkündür.

Yeryüzü üzerinde yetiştirilen çoğu güvercin uzun bir tarihsel geçmişi vardır. Doğru etkinlikler yapılarak halen süre gelen güvercin yetiştiricilerine karşı ön yargıların kırılmasıdır. Yeni projelerle güvercinler sahiplenerek ulusal ve uluslararası anlamda tanıtılmasıdır. Bölgesel güvercin hastalıklarının araştırılması ve çözümler üretilmesidir.

Kadın

Kadri GÖRAL
Yazar&Şair

Kutsal Varlıktır

"Kadının sayıldığı yerde Tanrı sevinir.
Kadının hakarete uğradığı yerde Tanrı gazaba gelir."

Onun içindir ki;

Dişarbakır'da kadın HZİRME dir, kürmeye layık olandır.

Dişarbakır'da kadın HZİRME dir, kurma tadındadır

Dişarbakır'da kadın HZİRME dir, kür tradeye sahiptir.

*Diyarbakır'a Diyarbakırlılara gönül vermiş bir
Diyarbakır sevdalısidir Kadri GÖRAL...*

*Doğduğu şehrin tarihini, kültürünü yansıtan
çalışmaları ile sadece Diyarbakır'da değil ülkemizin
pek çok yerinde de tanınıyor değerli araştırmacımız
Kadri GÖRAL...*

*Hele o samimi ve sıcak Diyarbakır ağzı ile okuduğu
şiiirleri kulaklarımızı şenlendirirken, içimizi bir hoş
ettiği de bilinen bir gerçektir.*

*Lise yıllarında "Aşk", üniversite yıllarında
"Sosyal içerikli", hayata atılınca da
"Eğitici ve öğretici" konularda şiiirler yazan
Kadri GÖRAL*

*"Şiiir şairin, şair de toplumun aynasıdır"
düşüncesinden hareketle ilk baskısı 1996 yılında
yapılan "Küçe Kapısı" adlı kitabında Diyarbakır
halkının yaşantısından kesitleri, şiiirsel bir anlatım
ile dile getirdi. Bu tarihten sonra "Küçe Kapısı" nda
yer alan şiiirleri; "Edebiyatçı Mimarlar Antolojisi"
birçok dergi ve gazetede yayınlanmaya başladı.*

*Konuşma dilimizde yer alan sözcüklerin ingilizceyle
olan benzerliğini örnekleriyle sunduğu "Vuşşş...
Kele" adlı kitabı 1997 yılında yayınlandı. Bu konu
üzerindeki çalışmaları halen devam etmektedir.*

*Diyarbakır'ın tarihini, kültürünü ve folklorunu
konu alan "Cevahir Çıkını" adlı kitabı ise 2009
yılında yayınlandı.*

*"Kadın hürmedir; hürmete layıktır" sözleriyle
Diyarbakırlıların kadınlara verdiği değeri analatan
yazısında yine Diyarbakır ağzı ile kaleme aldığı
nükteler yer alıyor...*

Birer saray yavrusu olan evlerin de kocalarının gönül tahtına oturmuş olarak saltanat süren Diyarbakırlı hanımlar, saray terbiyesi görmüş gör-gülü hatunlar ve saygın sultanlardı. Evlatlarının onlara gösterdiği hürmet, padişahların “Valide Sultanlar” a gös-terdiği hürmetle eş değerde idi. Çünkü, evatlarını yetiştirmekte gös-terdikleri hassasiyet onlara, “hürmet-te kusur etmeyen salih evlatlar” ola-rak geri dönmüştü.

Diyarbakırlı kadınlar evlatların-dan gördükleri hürmetten çok daha fazlasını eşlerinden görmüşlerdir. Çünkü **“İnsanların en kötüsü ailesi-ne sıkıntı verendir.”** Diyen Peygamber efendimizin ailesine karşı göstermiş olduğu ideal yaşam tarzını kendilerine örnek almışlar, eşlerine hürmette kusur etmemişler, eşlerini el üstünde tutmuşlardır. Peygamber efendimizin;

Eşi herhangi birşeye üzülüp ağlamış ise eli ile onun gözyaşını sil-diğini ve onu teselli ettiğini,

Her işte eşine yardımcı olduğu-nu, ona kolaylık sağladığını,

Eşi bineğe binerken mübarek dizlerini kırarak basamak yapıp bin-mesine yardım ettiğini,

Bir yere davet edildiği vakit “Hanım da olursa” şartıyla icabet etti-ğini bildiklerinden kadınlarına karşı hem sevgili hem de saygılı davranmışlar-dır.

“Kadın cins-i latiftir. Kadına şehvetle değil, şefkatle yaklaşılr” Atasözünden hareketle;

Senin yeren, senin yeren

Gül sevdim senin yeren

Sen ölme canan yazık

Ben ölüm senin yeren. Diyerek, kadını sadece karşı cins olarak gör-meyip onun ruhunu da okşamasını bilmişlerdir.

Temel taşlarını karşılıklı sevgi, saygı ve hoşgörünün oluşturduğu mutlu yuvalarının üzerine kol kanat geren Diyarbakırlı kadınlar kocaları-na karşı son derece hürmetkâr olmuş-lardır. Evinden huzurlu ve güler yüzlü olarak çıkan erkeğin o gün işlerinin rast gideceğine inandıklarından, kocalarını güler yüz, tatlı dil ve dua-larla işe uğurlamışlar ve uğurlarken de;

Her sabah seherde kılaram
namaz

Mevladan kavuşmayı eylerem
niyaz

Kocam için ettiğim duaları

Gökte melek, yerde katip yaza-maz. Diyerek duygularımı dile getir-mişlerdir.

“Kadın- Erkek Eşitliği” üzerine 1925 yılında “Diyarbakır Kız Mektebi”nde öğretilen aşağıdaki şiir özellikle kendisini zayıf ve güçsüz zanneden kadınların gücüne güç katmıştır.

Sen erkeksin ben kadını

Ben senin kolun kanadın

Senin bileğin kuvvetli

Benim yüreğim şefkatli

Sen yarın askere gider

Ben senin evini bekler

Senin bana zülme

Benim sana tahakküme

Hakkımız yok müsaviyiz

Aynı değere haviyiz.

Hem kocasını hem de evlatlarını başarı ile yöneten ve yönlendiren “Havva Ana” ile başlayan “Kadının Yöneticilik Vafı”, tarihin bir çok döneminde Diyarbakır’da şehrin ida-resinde de kendisini göstermiştir.

En son Artuklular’a ve Akkoyunlular’a başkentlik yapan Diyarbakır’ın, İçkale’deki Viran Tepe’deki sarayında nice melikeler saltanat sürmüşlerdir. (Bu tarihi sara-yın halk arasındaki adı “Belkıs Sarayı”dır. Saba melikesi Belkıs, Hz. Süleyman’la buluşmadan önce babasının yerinde yıllarca hükümdar-lık yapmış olan bir kadındır. Diyarbakır’ın Çermik ilçesindeki hamam “Belkıs Hamamı” olarak anı-lır. Belkıs’ın cildindeki yaraların iyi-leşmesine ve Belkıs’ın şifa bulmasına vesile olduğu

için Hz. Süleyman'ın tarihteki ilk hamamı Çermik'te yaptırdığı rivayet edilir.)

Yunus Peygamber zamanında Amalıklar'dan bir kadının Diyarbakır'da hükümdar olduğunu "Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi"nden öğreniyoruz.

Bizans döneminde, Selahattin Eyyubi'ye Mısır'a götürdüğü yüz-otuzbin cilt kitap için (Yetmiş deve yükü olduğu söylenir) "Sana her deve yükü kitaba karşılık bir deve yükü altın vereyim, yeter ki bu kitapları buradan götürme!" diyen de bir kadın hükümdardır.

Şehri kuşatan İmparator Çımsıgık'ın "Ben bu şehrin surlarını yıkmaya yemin ettim, fakat ahalisinin canlarına dokunmayacağım" demesine karşılık şehrin surunun üzerine çıkıp "Bir kadına karşı muharebe etmekle kendini küçük bir mevkie düşürmüş olduğunu düşünmüyor musun? Git, Dicle üzerinde bulunan köprüyü yık, böylelikle yeminini ifa etmiş olursun" diye hitap eden hükümdar yine bir kadındır.

"İlk Türk Kadın Milletvekilleri"den birisi Diyarbakır Milletvekili Huriye Öniz Baha hanımefendidir.

1940 lı yıllarda Makbule KALENDER hanımefendi Diyarbakır'da Belediye Meclisine seçilmiştir. "7 köyün muhtarı SAKİNE hanım" asaleti ve dik duruşuyla halkın sevgisini ve saygısını kazanmış yürekli kadınlarımızdandır.

Kendilerini kadınlardan çok daha güçlü ve üstün zanneden erkekler ise hep aldanmışlardır. Adem babamızın Havva anamıza yenik düştüğü günden beri "Kadının fendi (fend: ustalık, kurnazlık- oyun) daima erkeği yenmiştir"

Kadının fendi erkeği yendi

Bir gece kadının birisi ile kocası arasında "Erkeğin fendi mi kadını yener? Kadının fendi mi erkeği yener?" tartışması başlar. Tartışmadan netice alınamayınca bunu bir şekilde kanıtlamaya karar verirler. Sabah olunca kadıncağız

sütünü, yağını, yoğurdunu, yumurtasını eşeğe yükleyip kasabanın yolunu tutar. Pazarda bunları sattıktan sonra beş, on tane balık satın alıp köye doğru yol alır. Yolda yürürken de bir yandan "Sen görürsün, sen görürsün" diye tempo tutturur. Köye varınca doğruca tarlayı sürmekte olan kocasının yanına gider, acımalı bir ses tonu ile:

-Kolay gele efendi. Vah! Vah! Canım çıhaydı, ne kadar da yorulmuşsan. Hele sen geç bu ağacın altında birezim dinlen, tarlayı birez de ben süreyim, der.

Yorgunluktan kan ter içinde kalmış olan adamcağız bu teklif karşısında gayet memnun bir şekilde ağacın altına uzanır, uzanmasıyla beraber derin bir uykuya geçer. Kadın da bir yandan tarlayı sürer, öte yandan da kocasının başına getireceği oyunu aklından geçirir. Bir süre sonra da planını uygulamaya koyar. Sabanın bıçağının önüne gelecek şekilde toprağı eşeler ve balıkları sırayla toprağı gömer. Gömdükten sonra kocasının yanına dönerek:

-Haydi efendi! Sen işen, ben de işime, dedikten sonra, kulağı kocasından gelecek seste ağır adımlarla yürümeye başlar. Nihayet beklediği ses gelir:

-Hanım! Hanım! Tez gel, tez gel!

Kadın koşarak kocasının yanına gider,

-Ne var? Ne oldi sahan? Deyince adam balıkları göstererek:

-Bah! Bah! Balık avladım balık! Sahan zahmet al bu balıkları götür güzelcene pişir, yanına da bulgur pilavı yap, akşam geleyim afiyetle yiyah, der.

Kadın içten içe gülererek:

-Zahmet de ne kelime. Başım gözüm üstüne efendi, dedikten sonra balıkları alıp eve doğru yol alır.

Akşam olunca kocası gelir sinitin ortasında sadece tepeleme vaziyette bulgur pilavını görünce, karısına dönerek:

-Hani balıklar hanım? Diye

sorar. Kadın kendinden emin ve kocasını suçlayan bir eda ile:

-Ne balığı herif? Balık da nereden çıktı? Deyince, adamın kanı beyinine çıkar ve kızgın kızgın:

-Nasıl ne balığı? Ben tarlada balık avlayıp sahan vermedim? Demesiyle beraber kadın kendini evden dışarı atar. Avazı çıktıkça:

-Komşular imdaaat! Komşular yetişiin! Benim kocam deli olmuş, diye bağırmağa başlar. Etraftan yetişen komşular:

-Ne oldu? Ne delirmesi? Diye sorul edince, kadın ağlamaklı bir sesle:

-Kocam "tarlada balık avladığını" söli, deyince komşular, telaşla ve merakla evden içeri dalarlar. Adamdan da aynı sözleri duyunca:

-Eyyvah! Bu adam deli olmuş, birazdan çıldırır bize de saldırır, diyerek adamı yaka paça, karga tulumba götürüp köy meydanının ortasındaki ağaca bağlarlar. Bir yandan da adama "Sen tarlada balık avladın mı?" Diye sorarlar. Adamdan "Evet" cevabını aldıkça ellerindeki sopayı adamın bacaklarına indirirler.

Bu sahne karşısında, kocasının çektiklerine daha fazla dayanamayan kadın merhamete gelerek:

-Herif! Herif! Gel bu balık inatından vaz geç! Eger inatından vazgeçmezsen bunlar seni dayaktan öldürürler, deyince adam çaresizlik içerisinde komşulara dönerek:

-Ben tarlada balık malih avladım, deyince komşular adamın bağlarını çözüp serbest bırakırlar.

Serbest kalan adam evden içeri girer girmes sofraya oturur ve kaşığını pilava daldırır. Birden kaşığının ucuna balığın kuyruğu gelir. Adam hemen pilavı kuyruğun üzerine örter. Kaşığını bu defa tabağın öbür tarafa daldırır fakat yine balıkla karşılaşır. "Balık" diyecek olursa balık yerine komşulardan dayak yiyeceğini bildiğinden balığın üzerini telaşlı telaşlı örtmeye çalışır. Kocasının bu acıklı halini seyreden karısı merhamete gelip:

-Bir daha sakın bana üstünlük taslamaya kalkma! Allah erkeklere “fizik gücü” vermişse, biz kadınlara da “zihin gücü” vermiştir. Bizim altıncı hissimiz vardır. Bu hissimiz, sizin her oyununuzu sezebilecek ve bozabilecek güçtedir, otur pilavını da balığını da afiyetle ye, yiyerken de “Büyük lokma ye amma büyük laf etme!”

5 Ocak 1948 yılında Diyarbakır’da doğan araştırmacı ve şair Kadri GÖRAL İlk orta ve lise öğrenimlerini Diyarbakır’da tamamladıktan sonra Ankara Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi’nden Mimar olarak mezun oldu. Orman Bakanlığı Milli Parklar Genel Müdürlüğü’nde Mimar, Milli Park Planlama Uzmanı ve Proje Uygulama Müdürü görevlerinde bulunduktan sonra 2002 yılında kendi isteği ile emekliye ayrıldı.

1996 ile 2000 yılları arasında Avustralya’nın Sydney şehrinde ikamet eden GÖRAL bu zaman içerisinde SBS radyosunda söyleşi ve Başkonsolosluğumuzun tertiplemiş olduğu kültürel etkinliklerde şiir dinletilerinde bulundu. Ülkemizde ise radyolarda, ulusal ve yerel televizyonlarda sohbet, okullarda ise konferans ve şiir dinletilerinde bulundu.

Şiire olan merakını ise; “her öğrenci gibi okul dergilerimizde yer alan şiirleri ezberleyip okuyarak başladım” şeklinde ifade ediyor. Lise çağlarında “Aşk”, üniversite yıllarında “Sosyal içerikli”, hayata atılınca da “Eğitici ve öğretici” konularda şiirler yazan değerli araştırmacımız Kadri GÖRAL;

Kayda değer şiirlerinin lise öğrencisiyken oluştuğunu söyler.

Lise ikinci sınıfta ATATÜRK’e ithafen yazdığı şiirini “10 Kasım”da Atatürk’ü anma gününde öğretmen ve öğrenci arkadaşlarının huzurunda, Mehmet Akif ERSOY’a ithafen yazdığı şiirini de “27 Aralık”ta “Mehmet Akif’i Anma Gecesi”nde topluluk önünde okumanın verdiği moral ve güç ile şiir yazmayı sürdürdüğünü ifade eder.

Yüksek Okula devam ederken aynı zamanda okulun “Öğrenci Birliği Kültür ve Edebiyat Kolu Başkanlığı” ile “Diyarbakır Yüksek Öğrenim Derneği Kültür Kolu

Başkanlığı” görevlerini de yürütür. O yıllarda Yükseliş, Bazaltkent ve Esmerim dergilerinde de yazı ve şiirleri yayınlandı.

Kadri GÖRAL’ın 1996 yılında “Küçe Kapısı”nda yer alan o meşhur şiiri Mektup’u (Oğlum Ehsan) Diyarbakır’da Tarım dergisinde veremedi geçemedik...

Ve işte GÖRAL’ın nükteli kaleminden Diyarbakırlı bir ananın oğluna ithafı...

Mektup

Oğlum Ehsan!
Ana heyran nasılsan?
Ne haldasan?
Biz seni aramasah sormasah
Sen bizi ne arisan ne de sorisan
Sen ne hersiz bir evlatmışsan
Bemirad olmiyasan
Hahın kızınan gezisen dolaşısan
Edemisen anan mektup yazasan?
Heç Allah'tan korhmisan bizi merakta birahtisan?
Dünegin diyazan oğlı Hüsen gelmişti Ankara'dan
Getmişem sağlık haberin ondan almışam
Seni belediye otobozunda görmüş bir kıznan
Sözlüm diye bahsetmişsen o kızdan
Bir de yüzük tahmışsan barmağan
Niye oğlum sen anasız kalmışsan
Sansahan evlanmağa kahmışsan?
Hüsen'e dedim ki
"Hüsen! Hele birezim kızı anlat"
Dedi ki
"Ne anlatayım diyaza ay parçası bemirad
Gülende güller açi ağılyanda incinen mercan saç
Bele güzel ne görülmüş ne duyulmuş
Hak teala öz nurundan yaratmış"
Ehsan! Niye sen hurıf olmışsan
Böyükleren danışmadan evlanmağa kahmışsan?
Kardaşındanda mi ibret almisan?
Getti bir tango kız getirdi
Ne kendisi rehet etti
Ne de bizi rehet ettirdi
Kız da kız olaydı üregim yanmazdı
Ele zaiif ele zaiifti ki
Ayni Çirtik Eso'ya benzidi
Çirpi gibi bacağı
Emin Ağa'nın ayağı gibi ayağı
Çamaşır tokaci gibi de elleri vardı
Ne ağılidi ağılyasan
Ne gülidi gülesen
Ne konuşmağımızı begenidi
Ne bişirdiğimizi yeyidi
Zıkkımın kökünü yiyeydi
Hırçikli meftüneyi ağzına koymidi
Kibekudura kaşığını degdirmidi
Pencegoşt kebabından hanımın meğdesi bulanidi
Herbişede kusur bulidi

Herbişeye yengi yengi adlar tahidi
Ben deyidim babakanuç
O deyidi patlıcan ezmesi
Ben deyidim lebeni
O deyidi yoğurt çorbası
Ben deyidim hılorik aşı
O deyidi ekşili İzmir köftesi
Yoh! Carut degil faraşmış
Küçe degil sokakmış
Hebene degil destiymiş
Havuça pırçikli demah ayıpmış
Ben bele konışiyam diye benden utanmış
Niye kendi yaptığından utanmıdi?
Gün evle olidi yatahtan kahidi
Ne hevşi süpüridi ne ayahyoluna su dökidi
Benim elimden çaput
Onun elinden roman düşmıdi
Gezmağa gidende de en öge o düşidi.
Bir gün baban tükenden geldi
Sakosi çininde içeri girdi
Hanımın kızı yerinden bile teprenmedi
Baban çoh ağırına getti
Bırahsam alimallah saçını pırçigini yolacahti.
Ben ne şanssız bir karımışam anam!
Kaynaların zalım zamanında gelin olmuşam
Gelinlerin zalım zamanında da kaynana olmuşam
Kime ne etmişem ki bulmuşam?
Ehsan! Sen senolasan
Akli başında bir kız alasan!
İster Diyarbakırlı olsun
İstersen yedi yabancıdan olsun
Yeter ki helal süt emmiş bir kız olsun
İstiyem ki sonradan peşman olmiyasan
Kari kısmi ayakkabi degil ki sıhtimi çıharan atasan
"Namusumdur" diyecahsan
Ömrillah çekecahsan
Ehsan! Biliyem eyisen hoşsan
Her şeye çabuh kızisan
Kızanda da alalo gibi kabarısan
Oğlum! Asebi erkeğin kahri çoh olur
Kahr çeken kari zor bulunur
Onun için karıların hamuri sabırnan yoğrulmuştur
Onlar hanımdır
Onlar hatundur
Onlar sultandır
Onların mekânı cennet-i âlâdır
Onlar ışıktır
Onlar nurdur
Onlar yüce Allah'ın erkeklere bir lütfudur.

*Kayısı bünyenin demir
ihtiyacını karşılayabilir
ayrıca bakır açısından
da zengin sayılan bir
üründür*

Kayısı Dut'un Faydaları

Gülgiller familyasından 4 metre ile 6 metre boyunda meyve ağacıdır. Kayısının şekerpare, Şam, tokaloğlu, imrahor, muhittinbey, hacı-kız, hasanbey, darende gibi çeşitleri bulunmaktadır. A, B, C ve P vitaminleri içermekle birlikte kuru ve yaş olarak tüketilen kayısının marmelat, pestil, meyve suyu, kompostosu ve reçeli de yapılmaktadır. Çekirdeğinden yağ elde etmek için yararlanılır.

Kayısı Kansere Yakalanma Riskini Azaltır: Kayısı kanserle mücadele için gerekli olan A ve C vitaminleri açısından zengindir. Aynı zamanda güçlü bir antioksidandır. Bütün bunların yanında kayısı çekirdeği kanserle mücadelede çok etkili bir bileşen olan B17 içermektedir.

Kayısı Kabızlık Sorununu Çözer: Kayısı kabızlık tedavisinde yardımcı olan, pektin ve hafif bir yatıştırıcı olarak selülozu yüksek miktarda içerir. Kayısı kolon kanserine neden olan kabızlığı önleyecek yüksek miktarda lif içerir. Kayısının içerdiği lifler ayrıca sindirim sistemi sağlığını korur.

Kayısı Kalp Sağlığını Korur: C vitamini ve likopen gibi antioksidanlar açısından zengin olduğu için Kayısı, kardiyovasküler hastalık riskini azaltır. Bu antioksidanlar, böylece kalp krizi riskini en aza indirmek ve kalp sağlığının korumak için, kötü kolesterolü (LDL) düşürür.

Anemi Tedavisinde Kayısı: Kayısı bünyenin demir ihtiyacını karşılayabilir ayrıca bakır açısından da zengin sayılan bir üründür. Günde sabahları aç karına 3-4 tane kurutulmuş kayısı tüketimi anemi hastalığına yakalanma riskini büyük oranda azaltır.

Kayısı Kilo Vermeyi Kolaylaştırır: Kayısı kalorisi düşük diyet lif açısından zengindir. Bu özelliği kilo vermeye yardımcı olur.

Kayısı Göz Sağlığına

Faydalıdır: Kayısı görme problemleri riskini azaltan A, C ve E gibi vitaminleri içerir. Ayrıca yaşlandıkça meydana gelen katarakt hastalığına yakalanma riskini azaltır.

Kayısı Astımı Hafifletir: Kayısı astım, tüberküloz ve bronşit semptomlarının hafifletilmesinde yararlı olduğu kanıtlanmıştır. Sabahları aç karına tüketilen 3-4 tane kayısı astım ataklarının şiddetini azaltabilir.

Kayısı Kemik Sağlığını Korur: Kayısı kemik oluşumu ve gelişimi için çok önemli olan, kalsiyum açısından zengin bir besin kaynağıdır. Böylece, kayısı tüketimi kemik sağlığının korunmasına yardımcı olur.

Kayısı Ateşi Düşürür: Kayısı suyu hazırlayıp içerisine bir miktar bal katıp tüketmeniz ateşin düşürülmesine yardımcı olur ve bu karışımın içerdiği mineraller mikropardan vücudu temizler.

Kaysının Gebeliğe Faydaları: Kayısının içerdiği A, C ve E gibi vitaminler, fosfor, silisyum, kalsiyum, demir ve potasyum gibi mineraller özellikle gebelik döneminde anne sağlığı için çok fayda sağlar. Hamile kadınlar gebelik döneminde genelde kansızlık sorunu yaşadıkları için kuru kayısı tüketmeleri önerilir.

Kayısı Elektrolit Dengesini Korur: Kayısı elektrolit seviyesinin dengesini korumak için hayati olan potasyum ve sodyum gibi mineraller içermektedir. Bu, hücrelere iyonlarının taşınması için önemlidir. Aynı zamanda kas kasılması için önemli bir işlev olan sıvı seviyesini korur.

Kayısının Cilde ve Saça Faydaları: Kayısıyı cilt sağlığı için faydalı kılan B, A ve, C vitaminleridir ve likopen açısından mükemmel bir kaynaktır. Kayısı C vitamini içeriğinden dolayı yağlı ciltler için faydalıdır. Cildin aşırı yağlanmasına neden olan unsurları ortadan kaldırır. Bunun dışında kayısı cilde , yüze ve

ellere uygulandığında mükemmel bir nemlendirici görevi görür. Kayısı çekirdeklerinin ezilerek cilde uygulanması cildinizin yüzeyinde eski, ölü deri hücrelerinden kurtarıp yeni cilt hücrelerinin sayısını artırır. Kayısı yağı cilde parlaklık ve yumuşaklık kazandırır. Cildin esnek olmasını sağlar. Kayısı yağı aynı zamanda saçların dökülmesine engel olabilir, parlak ve sağlıklı bir görünüm kazandırır. Saçların yanında kafa derisi sağlığını da koruma özelliği vardır, kaşıntıları giderir.

Kuru Kayısının Faydaları:

Kayısının kurutulmuş hali olduğu için genel anlamda sağlık açısından faydaları aynıdır fakat ekstra olarak faydalarını şu şekilde sıralayabiliriz:

- Kuru kayısı ateşin düşürülmesine yardımcı olabilir, bir miktar su ve bal ile karıştırılarak içilir ve aynı zamanda dışarıdan masaj olarak kafa kısmına uygulanabilir.
- Kuru kayısı istenmeyen atıkların dışarı atılması için hafif müshil görevi görerek sindirim sistemi tedavisinde yardımcı.
- Kalp atışlarını düzenler. Zengin Miktarda potasyum içerdiği için kas fonksiyonlarını da düzenler.
- Gözlere faydalıdır, iyi görmeyi sağlar, göz zarlarını korur.
- Hemoglobin yapma özelliği vardır.
- Astım hastalığına karşı etkilidir, rahatlatma sağlar.
- Kan pıhtılaşmasına engel olabilir.
- Kas yapar, fazla yağların kaslardan atılmasına yardımcı olur.

Kayısı Yağı/Kayısı Çekirdeği Yağının Faydaları:

Kayısı yağı veya kayısı çekirdeği yağı olarak adlandırılan ürün daha çok cilt ve saç sağlığı için kullanılmaktadır ve kayısının çekirdeklerinden elde edilir. Ağızdan alınması önerilmemektedir.

• Kayısı yağı cilt sağlığını korur, cilde yumuşaklık kazandırır ve cilt hücrelerini güçlendirir. Cildin nemlenmesini sağlar. Özellikle kuru ciltlerde meydana gelen kaşıntıları giderir.

• Kayısı yağı yüksek miktarda Gamma Linoleik Asit (GLA) içermektedir ve bu asitin cildi besleyici özelliği vardır. Bu yağın diğer bir özelliği ise egzama ve diğer deri hastalıklarını giderebilir olmasıdır.

• Yağlı ciltler için alternatif çözüm olabilir. Yüzde kullanıldığı gibi vücudun farklı bölgeleri için masaj yağı olarak da kullanılabilir.

• Bir çok saç ürününde kullanılmaktadır, saç dokusunu korur ve saçların sağlıklı kalmasına yardımcı olabilir.

• Kayısı çekirdeği yağının saçlara düzenli olarak uygulanması durumunda yumuşak, sağlıklı ve parlak saç sahibi olabilirsiniz. Saçları nemlendirir ve besler.

• Kayısı çekirdeği yağını biraz ısıtarak kafa derinize de uygulayabilirsiniz. Gece kayısı yağını kafa derinize masaj yaparak 15-20 dakika uygulayın ve sabaha kadar kafanızda kalmasını sağlayın. Bu aynı zamanda saç derisi sağlığına da katkı sağlayacaktır.

Kayısı Çekirdeğinin Faydaları: Güzel bir tadı vardır. Ancak acı kayısı çekirdeği en faydalıdır. Cildinizi kayısı çekirdeği tüketerek içten, kayısı çekirdeği yağı ile de dıştan cilde mucizelerinden faydalanabilirsiniz. Özellikle kansere karşı iyi bir kalkanıdır. İçeriğindeki B17 vitamini kansere karşı korunmada çok etkili bir vitamindir ve tüm kayısı çekirdeklerinde yoğun olarak bulunmakla birlikte en fazla acı kayısı çekirdeğinde bulunuyor. Bu vitamin başka hiçbir besinde bulunmaz. Küçük çekirdeğinde çok büyük faydalar saklar. A, D, E, K vitaminleri kayısı çekirdeğinde bulunan önemli vitaminlerdir. Özellikle A vitamini sivilce ve akne problemlerini

giderir. Yağlı ciltlerde müthiş bir düzenleyici olan kayısı çekirdeğinin faydaları arasında kuru ciltleri çeşitli yıpranmalardan korumak da vardır. Yağlı ciltlere göre çok daha çabuk yaşanan kuru ciltler kayısı çekirdeği yağı ile korunabilir. Kırışıklıklarınız var ise özellikle 35 yaş sonrası ortaya çıkan ince kırışıklıklardan kayısı çekirdeği yağı ile kurtulabilirsiniz. Kayısı çekirdeği cilt ile ilgili oluşabilecek her türlü soruna tek başına bir ecza deposu gibi yaratılmıştır. Aktarlardan temin edileceğiniz kayısı çekirdeği yağı ile selüloit sorunu olan bölgelere haftada bir uygulama yaparak şikayetinizi giderebilirsiniz.

Kayısı çekirdeğinin kullanımına çok dikkat edilmeli. Kayısı çekirdeğinin en önemli özelliği olarak kanser hücrelerini yok etmesi gösteriliyor. (Günde 6-7 taneden fazla yememelidir. 1 günde 21 tane kayısı çekirdeği tüketen bir hasta, birkaç saat sonra acil hastaneye kaldırıldığını ve kalp sorunları yaşadığını belirtmiş. Bu yüzden Kayısı çekirdeği hakkında burada yazılan şeyler tedavi amaçlı değil bilgi amaçlıdır.) Kayısı suyunu hazırlamaktan ziyade evde hazırlamanızı öneririz.

Kayısı Çekirdeğinin Zararları

Kayısı tüketimi genel anlamda vücutta her hangi bir zarara neden olmaz, yalnızca aşırı tüketime dayalı olarak şişme, kasılma, ishal gibi sorunlara neden olabilir. Yalnız kayısı çekirdeği yanlış ve fazla tüketilmesi durumunda ciddi ve tehlikeli sonuçlara neden olabilir. Kayısı çekirdeği amigdalın olarak bilinen zehirli bir kimyasal içerir. Bu kimyasal vücutta ölüm dahil olmak üzere ciddi yan etkilere neden olabilir siyanüre dönüşmektedir. Zehirlenme oranı tüketilen miktara göre değişim gösteriyor. Hafif zehirlenmelerde baş dönmesi, baş ağrısı, bulantı, kusma, denge kaybı ilk ortaya çıkan bulgulardır. Şikayet devam ederse tansiyon düşmesi, kalp-

te hızlı çarpma, bilinç bulanıklığı ve koma ortaya çıkabilir. Bu durum devam eder ve gerekli önlemler alınmazsa rahatsızlık ölümle bile sonuçlanabilir. Kayısı çekirdeği hamile ve emzirme döneminde olan anne ve anne adayları için GÜVENSİZDİR. Tüketilmesi önerilmez.

Dutun Faydaları

Dut lezzeti ve besleyici özelliğinden dolayı dünya çapında çok yaygın olarak tüketilmektedir. 4-5 metreye varan ağaçlarda yetişir ve daha çok ılıman iklimleri sever. Dut ağacının yaprakları ipek böcekleri için zengin besinler içerir. Dut yaprakları anti-enflamatuar olarak, saç dökülmesine karşı ilaçlı tedavi olarak kullanılmaktadır. Protein açısından çok zengindir. Ayrıca A, E, C ve K vitaminleri açısından oldukça zengin olan dut, kalsiyum, demir, folat (B9), tiamin (B1), nisain (B3) kaynağıdır. Ayrıca dut zirai mücadele ilaçlamasına gerek duyulmayan meyve olduğundan dolayı güvenli bir gıda olma özelliğine sahiptir.

Dutun Sağlığa Faydaları

Dut çok eski çağlardan itibaren alternatif tıp tarafından hastalıkların tedavisinde yaygın olarak kullanılmaktadır. Dutun bol miktarda içerdiği besinler genel sağlığımızı korumaya yardımcı olur.

Dut Kanseri Önler: Dutun içerdiği farklı antioksidanlar özellikle kanser vakalarının azalmasına yardımcı olur ve kanser hastalığına yakalanma riskini azaltır. Yüksek seviyede içerdiği antioksidanlar yardımıyla prostat da kanser hücrelerinin yerleşmesine izin vermez ve tümörlerin oluşmasını engelleyebilir.

Dut Kan Pıhtılaşmasına Engel Olabilir: Dut kan dolaşımını artırmak için kan basıncının sağlıklı seviyede kalmasına yardımcı olur. Bu durumda kan pıhtılaşmasını engeller. Ayrıca dutun kalp sağlığını koruması

na yardımcı olur. Dut zengin miktarda demir içerdiği için kansızlık sorunlarını giderebilir.

Dut Kanı Temizler: Dutun kan dolaşımını arttırması yanında kanı temizleyici özelliği de vardır. Bu yüzden özellikle sigara ve alkol tüketen kişilerin düzenli olarak tüketmeleri önerilmektedir.

Karaciğeri Temizler ve Böbrekleri Güçlendirir: Dut karaciğeri ve böbrekleri toksinlerden temizler ve aşırı yorulmalarını engeller. Bu özelliği aynı zamanda kan sağlığı için önemlidir.

Soğuk Algınlığı ve Gribi Önler: Dut bağışıklık sistemini güçlendiren doğal bir besin kaynağıdır. Bol miktarda içerdiği C vitamini ve flavonoidler grip, soğuk algınlığı, öksürük gibi sorunların ortadan kalkmasına yardımcı olur. Dutun kronik hepatit ve gastrit hastalıklarına iyi geldiği düşünülmektedir.

Ameliyat Sonrası Dut: Dut ameliyat olan hastalar için son derece faydalı bir besin kaynağıdır. Kan dolaşımının artmasına yardımcı olur, enfeksiyon başlangıcını engelleyebilir. Bunun dışında doğumdan sonra da iyileşmeyi hızlandırabilir. Ameliyat sonrası iyileşme sürecinin hızlanmasına katkıda bulunur.

Kan Şekeri İçin Dut: Dut kan şekerini sağlıklı seviyede tutmasına yardımcı olan flavonoid açısından zengin bir besindir.

Dut Kalp Sağlığını Korur: Özellikle kan sağlığını koruması ve kanı temizleyici özelliğinin olması damar sağlığı için önemlidir. Damarların tıkanık olmaması ve kanın akışının sağlıklı olması kalbi yormaz. Bunun dışında damarların tıkanmasına neden olan kötü kolesterol seviyesini düzenleyebilen dut, kalp krizi riskini azaltır ve aynı zamanda felç önleyebilir. Fakat aşırı tüketimi ters tepkiye neden olabilmektedir.

İştahı Açar: Dut tüketimi iştahı açar. Dut ayrıca sindirim sistemi için faydalı bir besin kaynağıdır.

Dut Bağışıklık Sistemini Güçlendirir: Dut iç salgı seviyesini arttırarak bağışıklık sisteminin güçlenmesine yardımcı olur. Bu ayrıca vücudun sıvı tüketimini teşvik eder. Vücudunda sıvı eksikliği sorunları olan kişiler düzenli olarak dut tüketmelidirler.

Görme Yeteneğini Geliştirir: Bol miktarda A vitamini içeren dut, göz yorgunluğunun giderilmesine ve bilgisayarın verdiği tahribatın ortadan kalkmasına yardımcı olur. Aynı zamanda görme kaybı ve retina dejenerasyonuna neden serbest radikallerle karşı gözleri korur.

Dutun Cilt Sağlığına Faydaları: Dut cildin gençleşmesini ve nemlenmesini sağlamanın dışında cildin temizlenmesini sağlar. Aşırı kuru ciltler için zeytinyağı ile dut yaprağını karıştırıp sorunun kökünden halledilmesine ciddi anlamda katkıda bulunacaktır.

Dutun Saç Sağlığına Faydaları: Dutun antioksidan özelliği saç sağlığının korunmasına da yardımcı olur. Dutun kaynatılarak elde edilen suyu ile saçların yıkanması saç köklerinin sağlamlaşmasına, dökülme ve kepek sorunun ortadan kalkmasına yardımcı olur. Dut yaprakları da kaynatılarak saçlara uygulanabilir.

Dut Pekmezinin Faydaları
Sindirim sistemine, enfeksiyon hastalıklarına, solunum yolu hastalıklarına iyi gelmektedir. Kansızlık ve ülser başta olmak üzere, kalp damar sağlığının korunmasını sağlayan dut pekmezi aynı zamanda sinir sistemi ve zihin sağlığı için çok etkili besin kaynaklarının başında gelir.

Kuru Dutun Faydaları

Kuru dut aç karnına tüketildiği zaman bağırsak kurtlarının dökülmesini sağlayabilir. Bu şekilde tüketim aynı zamanda bağırsak hareketlerinin artmasına yardımcı olur.

Kuru dut kan yapımına ciddi anlamda katkıda bulunur ve anemi

hastalığına engel olur. Kaynatılarak kuru dut içtiğinizde etkili bir idrar söktürücü olur, ağız sağlığının korunmasına yardımcı olur, ateşi düşürür, saçlara uygulandığında saç sağlığını korur, bu su ile cilt yıkandığında cildi temizler ve besler. Kan şekeri ve kolesterol seviyesinin sağlıklı düzeyde kalmasına yardımcı olur.

Dutun Zararları:

Kemoterapiyi Olumsuz Etkileme: Bazı uzmanlar kemoterapi tedavisi gören hastaların dut tüketiminden uzak durmalarını tavsiye etmektedirler.

Karbonhidrat Emilimi: Dutun özelliği karbonhidrat emilimini engellemektedir.

Düşük Kan Şekeri Sorunu: Dutun kan şekerini düşürdüğü düşünülmektedir ve bu hipoglisemiye yol açabilir. Bu durum açlık, baş ağrısı, bulanık görme, aşırı terleme, baş dönmesi ve titreme gibi sorunlara neden olabilir. Bu yüzden dut tüketimine itina gösterilmelidir.

Dutun Böbreklere Etkileri: Dut potasyum açısından etkili bir kaynaktır. Potasyum sağlık açısından hayati önem taşır ama böbrek hastaları ve safra kesesi hastalığından dolayı tedavi gören kişilerde sorunu iyice arttırır. Böbrek taşı sorunu olan kişilerde dut ve dutla alakalı besinlerden uzak durmaları önerilir.

Not: Dutun yüksek besin değeri içermesinden dolayı tüketimine dikkat edilmesi gerekmektedir. Özellikle farklı hastalıklarla mücadele eden kişiler azami derecede dut tüketimine dikkat etmelidirler.

Dut İçindeki Maddeler (Etken Maddeler)

Thiamin quercetin, valerik asit potasyum, rutin pelar gonidin, riboflavin petunidin, morusink vano isoquercetin sanggenon, niacin p-cresol, B1, B2, B3 ve C vitaminlerini içerir. Karadut meyveleri şeker, organik asitler, pektin, müsilaaj, tanen de içermektedir.

Bakan Çelik, Arazi toplulaştırmasıyla ilgilenen bir genel müdürlük kuruyoruz

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı Faruk Çelik, "2023'te 14 milyon hektar arazinin toplulaştırılmasının gerçekleştirilmesi hedefini koymuşuz ama böyle bir yaklaşım ile zor olacağı düşüncesiyle biz yalnız toplulaştırma ile ilgilenilecek, yalnız toprakla meşgul olacak bir genel müdürlük kuruyoruz" dedi.

Çelik, Yükseköğretim Kurulunun (YÖK) Konferans Salonu'nda gerçekleştirilen Ziraat, Veteriner ve Su Ürünleri Fakülteleri Dekanları toplantısının açılışında yaptığı konuşmada, 30 yıldır devam eden terörle mücadelenin biraz daha koyulaştığı bir süreç içerisinde olunduğuna dikkati çekerek, terörü bir kez daha lanetlediklerini ifade etti.

İnsanların karınlarını doyurmak için köylerden kente, kentten bir diğere göç ettiğini, daha sonra ülke değiştirdiğini dile getiren Çelik, insanların rahat ve huzurlu bir yaşam uğruna hayatını kaybettiğini ve dünyada büyük dengesizliklerin olduğunu dile getirdi.

Günümüzde su, toprak ve gıdanın en önemli kavramlar olduğunu belirten Çelik, şu anda 1 milyar insanın aç, 1 milyar insanın da yoksul olduğunun altını çizdi.

Çelik, 5 milyar hektar arazinin tarıma elverişli olduğu dünyada, 1,3 milyar hektar arazinin kullanıldığını ve her yıl 12 milyon hektar arazinin tarım dışında kaldığını vurgulayarak, böyle bir tarım, kalkınma, sanayi anlayışı ile dünya insanının kendi felaketini hazırladığını söyledi.

Gidişatın çok vahim ve tehlikeli olduğunun altını çizen Çelik, Türkiye'de de 24 milyon hektarlık tarıma elverişli arazinin bulunduğunu, bunun ancak 20 milyon hektarının kullanılabildiğini kaydetti.

"2 nesil sonra çocuklarımız ağaç dikecek yer bulamayacak"

Tarım ve hayvancılığı emeklilik mesleğine dönüştüren bir anlayışı kabul etmediklerini dile getiren Çelik, vasıflı, nitelikli, dinamik insan kaynağının bulunacağı bir alana dönüştürülmesi gerektiğini ifade etti.

Çelik, sorunların başında tarım sektörünün anası olan toprağın korunamaması geldiğinin altını çizerek, son 26 yılda 4 milyon hektar tarım arazisinin kaybolduğunu bildirdi.

Yanlıştan dönüş için her türlü hukuki ve siyasi mücadelenin verilmesi gerektiğini dile getiren Çelik, tarım arazilerinin bölünmemesi veya amaç dışında kullanılmaması için yapılan yasal düzenlemelere rağmen toprak arazilerinin kaybedildiğini söyledi.

Bu konunun son derece hassas olduğunu belirten Çelik, "2 nesil sonra çocuklarımızın ağaçları dikecekleri yer bulma şansları söz konusu değil. Ne uğruna, ütöpik bir sanayileşme uğruna... Sanayileşelim de ulaşım boyutuyla bakılarak, birinci sınıf tarım arazileri olmasına rağmen, 'önemli değil' gibi bir yaklaşımı Türkiye terk etmek durumundadır" diye konuştu.

"Yalnız toprakla meşgul olacak bir genel müdürlük kuruyoruz"

Tarım parsellerinin ölçeğinin ekonomik tarım için elverişli olmadığına dikkati çeken Çelik, işletme başına parselin 59 dekar olduğunu söyledi. Çelik, bunun İngiltere'de 580 dekar, Fransa'da 521 dekar olduğu dikkate alındığında Türkiye'deki parsel ölçeklerinin ne kadar dezavantajlı olduğunu görüldüğünü belirtti.

Çelik, toplulaştırma ile ilgili yoğun bir çalışma olduğunu ancak 13 yıl içerisinde 4,6 milyon hektar alanın toplulaştırıldığını ifade ederek, "2023'te 14 milyon hektar arazinin toplulaştırılmasının gerçekleştirilmesi hedefini koymuşuz ama böyle bir yaklaşım ile zor olacağı düşüncesiyle biz yalnız toplulaştırma ile ilgilenilecek, yalnız toprakla meşgul olacak bir genel müdürlük kuruyoruz. Bu idare yapıyla inanıyorum ki hızlı bir şekilde bu ölçeği büyüteceğiz. Bu toplulaştırma ile verimi artırmaya dönük yeni bir süreç girmiş olacağız" ifadesini kullandı.

Tarım sektörüne bu yıl için 11,6 milyar lira destek için pay ayrıldığına dikkati çeken Çelik, desteklerin veril-

mesinde etki analizine ilişkin çalışmalarının son aşamaya geldiğini, çok parçalı olarak verilen desteklerin 3-4 kalem desteğe düşürme noktasında çalışmalar yürüttüklerini dile getirdi.

Toprak Mahsulleri Ofisinin (TMO) depoculuk faaliyetinden çıkacağı ifade eden Çelik, bu işin lisanslı depoculuğa devredilmesi konusunda düğmeye bastıklarını söyledi.

Çelik, Et ve Süt Kurumu (ESK) ile ilgili de çalışmalarının devam ettiğini belirterek, piyasanın regülasyonu anlamında ihtiyaç duyduğu bazı yasal düzenlemeleri hızlı bir şekilde gerçekleştirerek kurumun da piyasada olmasını sağlayacaklarını kaydetti.

Hayvan nakli ile ilgili yapılması gereken bazı düzenlemelerle ilgili projelerinin olduğunu dile getiren Çelik, kısa süre içerisinde su ürünleri ile ilgili de yaşanan sorunlarla ilgili yasal bir düzenlemeye ihtiyaç olduğunu, bununla ilgili çalışmanın bir noktaya geldiğini, yakın bir zamanda son şeklini vereceklerini söyledi.

AB Katılım Öncesi Kırsal Kalkınma Aracı (IPARD) ve bakanlığın kırsal kalkınma desteklerini tek çatı altında toplayacaklarını ifade eden Çelik, "Hepimiz köylü çocuğuyuz. 'Hadi gel köyümüze geri dönelim' anlayışı içinde kırsal kalkınma desteklerini veriyoruz. Gençlerimizin şehirde iş arayan değil, kırsalda çok rahat geçimini temin edebileceği planlı programlı yeni bir süreci başlatmak durumundayız. Bununla ilgili önemli bir noktaya geldiğimizi de belirtmek isterim" diye konuştu.

Bakan Çelik'ten süt üreticilerine müjde

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı Faruk Çelik, arz fazlası sütün süt tozuna dönüştürülmesi konusundaki çalışmalara başlanıldığını ve Et ve Süt Kurumu'nun bu amaçla önümüzdeki hafta itibarıyla biri İç Anadolu ve biri de Ege'de olmak üzere iki merkezde alım yapmak suretiyle üreticilerin taleplerini karşılayacağını söyledi.

EXPO 2016 Antalya Ajansı Yönetim Kurulu Toplantısı için Antalya'ya gelen Çelik, Aksu ilçesindeki EXPO 2016 Sergi Alanı'nda gazetecilerin sorularını cevapladı.

Gündemdeki süt tartışmalarına değinen Çelik, şunları kaydetti:

"Ülke olarak süt üretiminde iyi bir noktadayız. Yaklaşık 18,6 milyon ton süt üretimimiz var. Bu bir yönüyle sevindirici çünkü süt üretimi arttıkça, hayvan varlığımız da artıyor demektir. Tabii ki bu arzın tüketime dönüşmesi, talebin oluşması da son derece önemli. Komşu ülkelerde yaşanan sorunlardan dolayı gerek süt gerekse süt ürünlerinin satışında bazı sıkıntılar yaşanıyor. Üretim de

fazla olduğu için laktasyon dönemi olduğu için süt üretiminde de bir artış var. Böylece arz ve talepte bir dengesizlik söz konusu. Bunu çözmek için sanayicilerimiz bizden belli oranda sütü, süt tozuna dönüştürebileceklerini söylediler. Dolayısıyla destek istediler, haklı bir destektir bu. Biz de yaklaşık 3 bin lira civarında olan ton başı süt tozu desteğini 4 bin 500 liraya çıkardık ve böylece bir miktar sütün piyasadan çekilmesini sağladık."

Bunun yeterli olmadığını ifade edildiğini belirten Bakan Çelik, "O zaman biz Et ve Süt Kurumunun devreye gireceğini söyledik. Bununla ilgili gerekli talimatları verdik. Şu anda Et ve Süt Kurumu bir İç Anadolu'da bir de Ege'de olmak üzere iki merkezde sütün süt tozuna dönüşmesiyle ilgili çalışmaları inşa- lah bu hafta tamamlayacak ve arz fazlası sütün buralarda süt tozuna dönüştürülmesi konusunda çalışmaya başlamış bulunuyoruz. İnşallah önümüzdeki hafta bu konudaki üreticilerin talepleri yerine gelmiş olacak. Bu arz fazlası sütün süt tozuna dönüşmesini gerçekleştirmiş olacak" diye konuştu.

Üreticinin zarar görmeyeceğini anlatan Çelik, sütün litresinin 1 lira 15 kuruş olacağını belirtildiğini ve bundan kesinlikle taviz olmayacağını anlattı.

Çelik, belirlenen fiyatın altında üreticiye bir ücret teklif edilmemesi için çalışma yaptıklarına dikkati çekerek, dolayısıyla şu an itibarıyla alınması gereken kararların tümünün alındığını söyledi.

"Üreticilerimiz müsterih olsun"

Rusya kriziyle birlikte domates fiyatlarında sıkıntı yaşandığı, mayıs ayında daha da düşeceği konusunda-

ki soru üzerine Çelik, "Nazar değmesin dün itibarıyla domatesin fiyatı biraz iyi. Takdir edersiniz ki haftalık, günlük ürünlerden bahsediyoruz. Günlük olarak şartlar değişebiliyor. Şu anda domatesin durumu nispeten iyi, önümüzdeki günlerde yani nisan ayına doğru üretimde biraz daha arz fazlası olacak. Biz de ilgili bakan arkadaşlarla bu çalışmaları sürdürüyoruz. Perşembe günü yine dört, beş bakan bir araya geleceğiz, sürekli piyasaları izliyoruz, takip ediyoruz. Üreticilerimiz bu yönüyle müsterih olsun" şeklinde konuştu.

Çelik, 700 bin ton civarında patatesin stokta olduğunu, bununla ilgili çalışmaları yaptıklarını ve patatesin ihracatıyla ilgili bir noktaya geldiklerini belirterek, hem üreticiyi destekleyeceklerini hem ihracatçının yanında olduklarını, böylece patates üreticisinin sorun olarak gördüğü arz fazlasını çözüme dönüştürecek önlemlerini aldıklarını ifade etti.

"Yaş sebze ve meyve konusu Bakanlar Kurulu'na sunulacak"

Çelik, Antalya ili tarım sektörüne dönük çalışmaların olup olmayacağına ilişkin soru üzerine, sorunları yöresel olarak ele almanın doğru olmadığını, genel itibarıyla tarım, gıda ve hayvancılık alanındaki sorunları bir bütün olarak ele aldıklarını kaydetti.

Özellikle Rus turistler açısından Antalya'nın çok önemli olduğunu dile getiren Çelik, sözlerini şöyle sürdürdü:

"Gıda, narenciye, sebze meyve

açısından Rusya'ya olan ihracattaki aksamalar tabii ki Antalya'yı öncelikle etkiliyor ama diğer illerimizi de etkiliyor. Fakat netice itibarıyla tüm bunların toplamının 750 milyon dolar civarında olduğunu da unutmayalım. Yani Türkiye büyük bir ülkedir, farklı pazarlarda bu imkânlarını bu üretimini değerlendirebilecek kapasitesi olan bir ülkedir; onu unutmayalım. Her şey Rusya'dan ibaret değil, netice itibarıyla biz Rusya'dan üç misli daha fazla ithalat yapıyoruz. Yani biraz da onların çiftçisi düşünsün deriz, ama biz iki ülkenin arasındaki dostluğun bir başka olaydan dolayı özellikle tarım kesiminin rahatsız edilmesini doğru bulmadığımızı ısrarla vurgulamaya devam ediyoruz. Çünkü yaşanan gerginlikte Rus çiftçisinin bir dahli, Antalya çiftçimizin bir dahli yoktur. Olay bir askeri olaydır, yani bu konuda yürekli olanlar çıkıp derler ki 'şu uçak işini tartışalım derler. Niye bu uçak düşürüldü' derler, o ayrı bir olaydır, onun tartışılması lazım. Onu tartışmayıp getirip burada domatesi buğdayı konuşursak doğru değildir diye biz sürekli Rusya'ya söylüyoruz. Onlar da bu konuda sessizliği tercih ediyorlar."

Antalya Tarım Konseyinin aldığı kararların kendilerine ulaştığını ve bu meseleleri görüşeceklerini, alınması gereken önlemleri geciktirmeden alacaklarını belirten Çelik, Bakanlar Kurulunda bir sunum yapacaklarını ancak güvenlik meseleleri öncelikli olduğu için önümüzdeki haftaya sarktığını sözlerine ekledi.

Proje bütçesi katma değer vergisi (KDV) hariç tutularak hazırlanacak. Hibe ödemesi yapılabilmesi için hibe sözleşmesinin imzalanması ve proje yatırımının tamamlanması gerekecek.

Hibe, nüfusu 20 binden az yerleşim alanlarını kapsayacak

Proje kapsamında verilecek hibe, 81 ildeki nüfusu 20 binden az olan yerleşim alanlarını kapsayacak.

Yapılacak ödemeler için gerekli kaynak, merkezi yönetim bütçe kanunu ile tahsis edilen ödenekten karşılanacak ve Ziraat Bankası aracılığıyla ödenecek. Proje başvuruları, ilgili yıl Bakanlık bütçesinde yer alan ödenek çerçevesinde değerlendirilecek.

Belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde projesi kabul edilen genç çiftçilere ön ödeme yapılabilecek.

Genç çiftçiler bu program kapsamında verilen hibeden sadece bir kez yararlanabilecek.

Aynı proje konusunda, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının diğer hibe programlarından yararlananlar bu programdan faydalanamayacak.

Haksız ödendiği tespit edilen destekleme ödemeleriyle ilgili alacaklar ilgili hükümlerine göre tahsil edilecek. İdari hata sonucu düzenlenen belgelerle yapılan ödemeler hariç, desteklemelerden haksız yere yararlandığı tespit edilenler, beş yıl süreyle destek alamayacak.

Kararla; tarımda sürdürülebilirliğin sağlanması, genç çiftçilerin girişimciliğinin desteklenmesi, gelir düzeyinin yükseltilmesi, alternatif gelir kaynaklarının oluşturulması ve genç kırsal nüfusun istihdamına katkı sağlayacak kırsal alandaki tarımsal üretime yönelik projelerin desteklenmesi amaçlanıyor. Söz konusu destek, 2016 Yılı Eylem Planı'nın 3 ay içerisinde gerçekleştirilecek vaatleri arasında yer alıyordu.

Genç çiftçiye 30 bin lira hibe desteği

Kırsal kalkınma destekleri kapsamında genç çiftçi projelerine 30 bin liraya kadar hibe verilecek.

Kırsal kalkınma destekleri kapsamında genç çiftçi projelerinin desteklenmesine ilişkin Bakanlar Kurulu kararı, Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi.

Söz konusu karar, 1 Ocak 2016 ile 31 Aralık 2018 tarihleri arasında, kırsalda yaşayan genç çiftçilerin mahallinde uygulayacağı bitkisel, hayvansal, yöresel tarım ürünleri ile tıbbi ve aromatik bitki üretimine yönelik projelere 30 bin liraya kadar hibe ödemesine ilişkin hususları kapsayacak.

TAR-GEL personeli özlük haklarına kavuştu

Tarımsal Yayımı Geliştirme Projesi (TAR-GEL) çalışanlarının mesleki ve özlük hakları Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı personelleri ile eşitlendi. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı Faruk Çelik, "Hem il-ilçe hem de TAR-GEL personelimizin görevleri ağırlık olarak tümüyle sahada olacak şekilde dizayn edilecek. Bunun da üretime, verime çok ciddi katkı sunacağı inancı içerisindeyim" dedi.

2007'den beri istihdam edilen TAR-GEL çalışanlarının mesleki ve özlük haklarının diğer personel ile eşitlenmesine ilişkin imza töreni, Bakanlık'ta gerçekleştirildi.

Burada konuşan Bakan Çelik, çiftçilere ve üreticilere sunulan hizmetin kalitesinin artırılması amacıyla, idari yapılarında bazı değişiklikler yaptıklarını ifade etti.

Söz konusu eşitlemenin önemli bir adım olduğunu belirten Çelik, "Bu, 10 bin civarında teknik ve mühendis arkadaşımızın beklediği önemli bir adımdı" değerlendirmesinde bulundu. Tarımın masada değil, sahada icra edildiğini ifade eden Çelik, "Hem il-ilçe hem de

TAR-GEL personellerimizin görevleri ağırlıklı olarak tümüyle sahada olacak şekilde dizayn edilecek. Bunun da üretime, verime çok ciddi katkı sunacağı inancı içerisindeyim" diye konuştu.

İdari olarak Bakanlık bünyesinde deneyimli müşavir kadroları bulunduğu dikkati çeken Bakan Çelik, bu kadrolardakilerin de içinde yer aldığı "il masaları"nın oluşturulacağını bildirdi.

Bakan Çelik, böylece çiftçilerin ne gibi sıkıntılarla karşı karşıya olduğu ya da alınan kararların nasıl olumlu yansıdığına ilişkin bilgileri anlık olarak alabileceklerini söyledi.

Bakan Çelik: Mevcut destekleme sistemini yeniden gözden geçireceğiz

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı Faruk Çelik, "Çok daha rasyonel, sayıların ve taleplerin azaldığı, verimin esas alındığı bir destekleme politikasına geçilmesi konusunda nihai bir noktaya geldiğimizi belirtmek istiyorum" dedi.

Çelik, GAP Tarımsal Eğitim Merkezi'nde gerçekleştirilen "Güneydoğu Anadolu Bölgesi Sektörel Ortak Akıl Toplantısı"nda yaptığı konuşmada dünyada 5 milyar hektar tarıma elverişli arazinin bulunduğunu, bunun ancak 3'te 1'inin kullanıldığını ifade etti.

Dünyada 2 milyar insanın açlık sınırında olduğunu ve 1 doların altında geçinmeye çalıştığını buna karşın 1,5 milyar şişman, 500 milyon obez insan olduğuna dikkati çeken Çelik, hastalıkların yüzde 15'inin yetersiz ve dengesiz beslenmeden kaynaklandığını dile getirdi. Çelik, sözlerini şöyle sürdürdü:

"Deniyor ki 'Dünyada neden böyle huzursuzluklar yaşıyor.' Dünyada nasıl böyle huzursuzluklar yaşanmıyın, 1 milyar insan açken. Mücadele etmek mücadelesi. Siz ekmek alanını daraltırsanız mücadele tabii ki çok farklı alanlara kayacaktır ve toplumun birçok alanına yayılmış olacak bu huzursuzluk. Dünyada tarımsal alanın yüzde 28'i kullanılıyor. Yüzde 35'i kullanılsa 1 milyar insan açlıktan kurtulacak. Ama dünyadaki gelişmeler çok daha farklı öncelikleri ortaya koydukları için insanlar; bu aç olan, perişan olanlarla ilgilenmek değil daha farklı alanlarda refahına refah katmak için çaba gösteriyorlar."

Türkiye'nin tarımda dünyanın önde gelen ülkelerinden biri olduğuna ve yaklaşık 24 milyon hektar tarıma elverişli arazi bulunduğuna dikkati çeken Çelik, şöyle devam etti:

"Tarımsal gayrisafi milli hasılamız ise 125 milyar liraya ulaşmış bulunmaktadır. Yani geneli itibarıyla baktığımız zaman Allah dünyada birçok şeyi insana bahsediyor. İnsanoğlu ise bu nimetleri nasıl mahvederiz çabası içindedir. Türkiye'de tarım bir yerden bir yere geldi ama elde edilen bu imkânlarla rağmen henüz kat etmemiz gereken yol olduğunu hepimizin bilmesi gerekiyor. Nüfusumuz ve bölgedeki sorumluluklarımız artıyor. İnsanlığın Türkiye gibi köklü asil bir devletten beklentisi var. Bunların hepsini dikkate aldığımız zaman tarım alanında yapmamız gerek çok şeyin olduğunu ifade etmek isterim. Hiçbir üründe dışa bağımlı olmadan üretim mekanizmalarımızı geliştirmemiz gerekiyor. Biliyorsunuz hala birçok üründe dışa bağımlılığımız devam ediyor. Bunun yanında küresel rekabette söz sahibi olmak durumundayız. Yani tarımsal ve hayvansal ürünlerimizde rekabet edebilir bir noktaya gelebilmemizin yolunun, sağlıklı bir üretim anlayışından geçtiğini belirtmek istiyorum. Onun için sermayemiz belli. Toprak, su, coğrafya, teknoloji ve insan kaynakları gibi önemli sermayeyi iyi değerlendirmek zorundayız."

- "Destekleme politikasını gözden geçiriyoruz"

Çelik, Hükümetin çiftçinin ve tarımın kalkınması için desteklemelere büyük önem verdiğini ifade ederek, mevcut destekleme sistemini yeniden gözden geçireceklerini belirtti.

Geçen yıl çiftçiye 10 milyar lira destekleme verdiklerini hatırlatan Çelik, amaçlarının Türkiye'yi tarım ve hayvancılık konusunda önemli seviye-

ye getirmek olduğunu aktardı. Çelik, sunuları kaydetti:

"Destekleme politikamızı gözden geçiriyoruz. Bu yıl itibarıyla gübre ve yemdeki KDV hariç 11,6 milyarlık bir destek programı bütçede açıklanmış bulunmaktadır. Yararlanma konusuna baktığımız zaman çiftçilerimizin yüzde 53'ünün aldığı desteğin bin liranın altında olduğunu görüyoruz. Ayrıca yine çiftçilerimizin yüzde 5'inin desteklemenin yüzde 46'sını, yüzde 95'inin ise yüzde 54'ünü aldığını görüyoruz. Çok daha rasyonel, sayıların ve taleplerin azaldığı, verimin esas alındığı bir destekleme politikasına geçilmesi konusunda nihai bir noktaya geldiğimizi belirtmek istiyorum."

- "Betonlaşmaya müsaade edilmeyecek"

Bakan Çelik, yeni kurulan Hükümetin kısa zamanda tarım ve hayvancılık alanında ciddi adımlar attığını belirterek, yemdeki yüzde 8'lik ve gübredeki yüzde 18'lik KDV'nin yüzde 0'a indirilmesi konusunda çalışmaların sona erdiğini aktardı.

Betonlaşmaya karşı olduklarını vurgulayan Çelik, "Betonlaşmaya müsaade etmeyelim görüşü yalnız valinin, bakanların, hükümetin sorumluluğunda değildir. Bu salonu el birliğiyle dolduran tarım ve hayvancılığı yürüttüğümüz arkadaşlarla gerçekleştireceğimiz bir konudur. Betonlaşmaya hayır dememiz gerekiyor. Bu kadar açık ve net söylüyorum" diye konuştu.

- 'Birlik ve beraberliğimizi kimse bozamaz'

Bölgede terörle mücadelenin yoğun bir şekilde sürdüğü bir ortamda bu anlamlı toplantıyı gerçekleştirdiklerini belirten Çelik "Bölge 3,2 milyon hektarlık tarım arazisine sahip ve Türkiye'nin tarım ambarı konumunda. Hükümetimiz de böylesine önemli bir bölgeyi tarımda Türkiye'nin lokomotif bölgesi yapmaya çalışmaktadır" dedi.

Çelik, devletin gerçekleştirdiği yatırımlara karşı, birilerinin burayı silah deposuna dönüştürdüğünü vurgulayarak, şöyle konuştu:

"Bu toprakları tarım deposuna dönüştürelim diye çalışırken, birileri bu güzel ve bereketli coğrafyayı, silah deposuna dönüştürme gayreti içerisinde. Toprağı suyla buluşturalım diye gayret ediyoruz, bin bir türlü yatırımlarla toprak suyla buluşsun diye mücadele ederken, bu güzel coğrafyada kardeş kanı akıtmaktan zevk alanlar var. Bunların bugünlerde de yaptıklarını ibretle izliyorsunuz, bu kanı bölge halkının geleceği, refahı için akıttıkları yalanını söyleyenler artık bugün deşifre olmuş durumdadırlar, maskelerinin düştüğünü hep beraber görüyoruz. Bunlar yalnızca bölgenin refahının değil, 78 milyonun düşmanıdır. Türkiye'nin, kalkınmanın, huzurun ve bereketin düşmanıdır."

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın büyük bir gayretle başlattığı huzur ortamının terör örgütü tarafından yok edilmeye çalışıldığını anlatan Bakan Çelik, sözlerini şöyle sürdürdü:

"Bakınız bu millet size 80 milletvekili verdi; çalışın, demokratik yollarla mücadelelerinizi verin, daha da büyüyün, daha da gelişin iktidar olun ve projelerinizi gerçekleştirin diye. Buna bir engel var mı, yok. Ama siz bu yolu değil aksine anti demokratik yollarla, terör faaliyetleriyle bölge insanına bu güzel coğrafyayı zehir ediyorsunuz. Büyük bir risk alarak bölgenin kalkınması, gelişmesi, huzuru için gayret gösteren Sayın Cumhurbaşkanımıza, hem de sağladığı huzur ortamı içerisinde saldırıyorsunuz. Türkiye'ye namli doğrultanlarla kucak kucağa ohuyorsunuz. Bu nasıl bölgeyi sevmek, bölge insanına

saygı duymak, nasıl bu ülkenin insanı olmak. Bu ikiyüzlülüğe kanacak bir tek Selahattin Eyyübi'nin torununun olmadığını ve olmayacağını buradan açık bir şekilde ifade ediyorum."

Çelik, ülkede herkesin teröre karşı sesini yükseltmesi gerektiğinin altını çizerek, duruşundan dolayı bölge halkına teşekkür etti.

Tüm müdahalelere rağmen, Türkiye'de birlik ve beraberliğin hüküm süreceğini vurgulayan Bakan Çelik, ülkenin yakın zamanda teröristlerden temizleneceğini bildirdi.

- "Güvenlik güçleri yalnız terör ve teröristle mücadele ediyor"

Bakan Faruk Çelik, teröre karşı güvenlik güçlerinin çok titiz davrandığını ve sivillere zarar vermeme konusunda büyük başarı elde ettiğini belirterek, şu değerlendirmelerde bulundu:

"Kürt'e huzuru çok görenler yatırımları sabote edenlerdir; bu bölge insanına huzuru çok görenler, yatırımları kalkınmayı bu millete çok görenlerdir; kan akıtanlar da ta kendileridir. GAP Projesine bu ülke, dışından tırnağından artırarak, 50 milyar gibi bir harcama gerçekleştirdi bugüne kadar. Amaç neydi? Bölgeler arası gelişmişlik düzeyinde yaşanan sorunları ortadan kaldırmak için, bu bereketli coğrafyanın ayağa kalkması için, bu coğrafyada yaşayan insanların zenginleşmesi için bu adımlar atıldı. Şunu buradan toplantı vesilesiyle ifade etmek istiyorum, ne yaparlarsa yapsınlar, bu milletin düşmanı kimlerle işbirliği yaparlarsa yapsınlar birliğimizi, kardeşliğimizi daha da güçlendireceğiz, daha çok çalışacağız, daha çok üreteceğiz, millet olarak zengin olacağız."

Yalnız bu mücadeleyi devletimizin güvenlik güçleri yalnız terör ve teröristle mücadele ederken, vatandaşın kılına dokunulmaması konusunda büyük bir hassasiyet gösterirken; bu sorumluluğun yalnız devlet yöneticilerinde değil, bütün STK'larda, bu coğrafyada yaşayan bütün vatandaşlarda olduğunu hepimizin bilmesi gerekiyor. Sesimizi yalnızca karşı,

teröre karşı yükseltmemiz gerekiyor. Allah'ın izniyle de bu birliğimiz, bu beraberliğimiz ki ben bölge halkına da çok teşekkür ediyorum ve Allah'ın izniyle yakın gelecekte yükselteceğiniz sesle de inşallah bu beladan bu bölgeyi de ülkeyi de kurtaracağız ve bu aziz şehit kanıyla sulanmış olan vatanın ihtişamlı yürüyüşüne kimse engel olamayacaktır, bunu açıkça ifade etmek istiyorum."

Konuşmasının ardından bölgeye ait yöresel ürünlerin tanıtıldığı stantları gezerek, vatandaşlarla sohbet eden Çelik, burada çiğ köfte, baklava, şıllık, fıstık gibi ürünlerden basın mensuplarına da ikram etti.

Çelik, Diyarbakır standında hediye edilen kuru gül yapraklarından yapılan Türk bayrağı tablosunu alırken, "Dost düşman duysun" dedi.

Batman'da Meyveciliği Geliştirme Kapsamında 70 Bin Adet Antep Fıstığı Fidanı Dağıtımı Yapıldı

Batman merkez ve ilçelerinde kapama meyve bahçesi sayısını artırmak, çiftçilerin tarımsal gelirini yükseltmek, meyveciliğin gelişmesini sağlayarak ülke ekonomisine katkıda bulunmak amacıyla; "Meyveciliği Geliştirme Projesi" kapsamında 70 bin adet Antep fıstığı fidanı dağıtımına, 10. Kilometrede yer alan Çiftçi Eğitim Merkezi'nde 7 Aralık 2015 tarihi itibarıyla başladı.

Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü koordinasyonunda dağıtımı yapılan ve 385 çiftçinin başvurduğu projedeki Antep fıstığı fidan maliyetinin %70'lik kısmı, Batman Valiliği İl Özel İdaresi tarafından finanse edildi. Ayrıca önümüzdeki hafta Dicle Kalkınma Ajansı (DİKA) tarafından finanse edilen "Meyveciliği Geliştirme Projesi" kapsamında da yaklaşık 80 bin adet Antep fıstığı fidanı, hak sahiplerine dağıtılacak.

İl Müdürü Nurettin KİYAS tarafından bir çiftçiye temsili olarak meyve fidanlarının takdimi yapıldı.

Fidan dağıtımı esnasında çiftçilere fidan dikimi tekniği ve bakımı ile ilgili Ziraat Mühendisleri tarafından bilgiler verildi.

Muş Gıda Tarım Ve Hayvancılık Müdürlüğü'nden Kan Bağışı

Muş Kızılay Başkanlığının başlatmış olduğu, kan bağışı kampanyasına Muş Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü'nden de katılım oldu. Geçtiğimiz günlerde İl Müdürlüğü Lokalinde Kızılay tarafından kurulan stantlarda İl Müdürlüğü personelleri gönüllü olarak kan bağışında bulundular.

Konu ile ilgili açıklamada bulunan İl Müdürü Ergün Çolakoğlu; "Kan vermek her şeyden önce vatandaşlık görevimizdir. Kan vererek acil durumda bulunan bir kanamalı hastanın hayatta kalmasına vesile olabiliriz. Hem insan olarak duyarlı davranmanın mutluluğu ve maneviyatını kazanmış oluruz. Sağlık yönünden de kan hücrelerinin yenilenmesi ve vücudumuzdaki kanın sürekli tazeliğini koruması açısından büyük önem taşır. Sağlıklı her kişinin Altı ayda bir kan vermesi vücudun zinde kal-

ması içinde faydalıdır" dedi. Türk Kızılay'ı Sağlık Bakanlığıyla yapmış olduğu protokol gereği ülkemizin kan ihtiyacını karşılamakla mükellef olduğunu dile getiren Muş Kızılay Başkanlığı Kan Bağış Merkezi Müdürü Dr. Kenan Şeker; "Türkiye'nin yıllık kan ihtiyacı 2,5 Milyon ünitenin üzerinde, dolayısıyla Kızılay 2016 yılı için hedef olarak 2 Milyon 32 Bin ünite olarak belirlemiştir. Biz de Muş kan bağış merkezi olarak Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü'nde başta ve özelde Muş'umuzun, genelde de ülkemizin kan ihtiyacını karşılamak üzere yola çıktık. Bu bağlamda Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü personellerinden belirli periyotlarda gönüllülük esasına dayanarak kan bağışı kampanyamızı devam ettirmekteyiz.

altyapılarının geliştirilmesi, hayvansal üretimde verimlilik ile kalitenin artırılması ve modern hayvancılık işletmelerinin kurulması için çıkarıldığını, belirtti

2014 yılında müracaat eden çiftçilerimizin damızlık hayvanları temin edilecektir. Doğu Anadolu Projesi kapsamında (DAP) hibe desteklemesinden Bakanlık Türkvet Veri Tabanına ve Koyun Keçi Kayıt Sistemine kayıtlı, işletmesi aktif en az 10 en fazla 49 baş, anaç sığır veya en az 100 en fazla 200 baş anaç koyun keçi kapasiteli aktif işletmesi olan gerçek ve tüzel kişiler yararlanmaktadır.

Anaç sığırlar müracaat tarihi itibarıyla en az 15 aylık, koyun ve keçiler ise; müracaat tarihinde en az 12 aylık olmalı En az 10 başlık en fazla 49 başlık ahır, en az 100 en fazla 200 başlık ağıl için müracaat eden çiftçiler uygulanacak hibe desteklemesinden faydalanacaklardır.

Destek kapsamında kurulu veya kurulacak işletmelere % 50 hibe desteği ödemesi yapılacağını belirterek, bu kapsamda 2016 yılında İl Müdürlüğümüze Ahır ve Ağıl yapımı için yapılan başvuru sayımız 122 olup bu sayının son başvuru tarihi olan 31 Mart 2016 'ya kadar 150'yi geçeceğini tahmin etmekteyiz.

İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdür Vekili İsmail GÜRBÜZ tebliğ kapsamında, projede yer alan inşaat yatırımı konusunda, ahır, ağıl tadilatı veya yeni yapılacak kapalı ve yarı açık sistemli ahır ve ağılları kapsayacak şekilde yatırımın gerçekleşme tutarının yüzde 50'si oranında, damızlık erkek hayvan alımı konusunda ise;

damızlık boğa, damızlık koç, teke alım tutarının yüzde 80'i oranında hibe desteği uygulandığını ifade etti.

Ayrıca, bu proje kapsamında İl ve İlçe Müdürlüklerimize başvuran yetiştiricilere bu güne kadar; 33 Boğa ve 328 Koç dağıtımı yapılmıştır. Bugün de Karakoçan İlçesinde 10 yetiştiriciye damızlık boğa dağıtımı yapacağız" dedi.

Elazığ Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü DAP, GAP, KOP, DOKAP Hibe Desteği Projeleri Kapsamında Damızlık Boğa Dağıtımını Yaptı

İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdür Vekili İsmail Gürbüz, yaptığı yazılı açıklamada; Bölgesel gelişmişlik farklarının azaltılmasına yönelik olarak Doğu Anadolu (DAP), Güneydoğu Anadolu (GAP), Konya Ovası (KOP) ve Doğu Karadeniz (DOKAP) Projeleri kapsamındaki illerde hayvancılık yatırımlarının desteklenmesi çerçevesinde 2014-2018 yılları arasında hibe desteği programının uygulanmaya başladığını belirterek şu açıklamalarda bulundu:

Bu hibenin mevcut büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık işletmelerinin

Kırsaldaki Kadınlar Sodes'le Kalkınıyor

Muş Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Sosyal Destek Programı (SODES) kapsamında 'Kırsal Kesimdeki Kadınlara Sosyal Statü Projesi bünyesinde merkeze bağlı Akpınar köyünde 15 kadın çiftçiye salon eğitimleri vermeye başladı.

Kadın çiftçilerin kalkınması amacıyla yürütülen proje eğitimlerine katılan Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürü Ergün Çolakoğlu, kurs sonrası ilkbahar mevsimi ile birlikte her çiftçiye 5'er dönümlük kiraz bahçesi kurulacağını söyledi. Proje kapsamında arazide uygulamalı eğitimlerin de verileceğini belirten Çolakoğlu, "Bu projemiz 3 faaliyet konusunu içermektedir. Birincisi gıda hijyeni ve süt sağımı, ikincisi organik arıcılık, üçüncüsü de bitki ve meyve yetiştiriciliği şeklindedir. Biz bu projemize Kırsal Kesimdeki Kadınlara Sosyal Statü adını verdik" dedi.

Muş'ta nüfusun yüzde 83'ünün direk tarımdan geçimini sağladığını ifade eden Çolakoğlu,

"Nüfusumuzun yüzde 61'i kırsal kesimde yaşamaktadır. Buralarda iş ve aile yükünü, daha çok kadınlarımız çekmektedir. Bu anlamda biz kadınlarımızın biraz daha bilinçli hareket etmesi, aile bütçelerine katkı sağlamalarını amaçlayarak projemizi gerçekleştirdik. Projemize önce Sungu beldemizde başladık. Sungu beldemizde 30 tane kadın çiftçimize gıda hijyeni ve süt sağımı konusunda gerekli salon eğitimlerini verdik. Devamında da 30 tane süt sağım

makinesini bunlara teslim ederek bunlara uygulamalı eğitimlerini vereceğiz. İkinci faaliyet konusu olarak organik arıcılık da Korkut ve Hasköy ilçelerimizde toplam 30 bayan çiftçimize 5'er tane arılı kovan vermek suretiyle ikinci faaliyetlerimizi gerçekleştireceğiz. Salon eğitiminden sonra meyve dikim sezonu geldiğinde ilkbaharda 5'er dönüm kiraz bahçesi her çiftçimize oluşturmak suretiyle bu projemizin de uygulamalı eğitimine geçeceğiz. Daha sonra pro-

jemizle alakalı olarak yine panellerimiz olacak, 75 bayan çiftçimizi pikniklere götüreceğiz. Bunlarla ilgili sosyal faaliyetlerde bulunacağız. Bu projemizdeki temel amaç; özellikle bayanlarımızın bilinçlenmesi, kadınlarımıza istihdam alanı oluşturmak ve en önemlisi de köyden şehre göç hareketliliğini azaltmak olacaktır" ifadelerini kullandı.

Kurs eğitimlerini Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü Ziraat Mühendislerinden Gökhan Karasu ve Fatih Alak veriyor.

Kurs eğitmeni olarak görev yapan Fatih Alak; "Projemiz 12 ay sürecektir. Şu anda eğitim aşamasında olup daha sonra ise kiraz bahçeleri ile uygulamalı eğitimler vereceğiz" dedi. Kadın çiftçilerden Ayten Koçak da, "Elma, kiraz, armut, kayısı ağacı dikiyoruz. Sebep olanlardan Allah razı olsun bize destek geldi. İnşallah yetiştirir, satar parasını alırız. Bizden çocuklarımıza, torunlarımıza kalır" şeklinde konuştu.

Şanlıurfa'da Kadın Çiftçiler Tarımsal Yeniliklerle Buluşuyor

2016 yılında " Kadın Çiftçiler Tarımsal Yayın Projesi" kapsamında, kırsal kesimde yaşayan kadın çiftçilere daha verimli bir tarım için; bilgi, yöntem sağlamak, kaynakları daha etkin yönetebilmek, kullanabilmek, yeni teknolojileri öğretmek ve uygulamak amacıyla "Kadın Çiftçiler Tarımsal Yeniliklerle Buluşuyor" çalışması Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Eğitim Yayın ve Yayınlar Dairesi Başkanlığınca programa alınmıştır.

Bu program kapsamındaki faaliyetler Şanlıurfa Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü ile GAP Tarımsal Araştırma Enstitüsü işbirli-

ği içinde yürütülecektir. Şanlıurfa Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü olarak 2016 yılı için ilk faaliyetimiz; Gıda Tarım ve Hayvancılık Fuarına Teknik Gezi düzenleyerek Kısas ve Demirci köylerinden toplam 40 kadın çiftçimizin katılımı sağlanmıştır.

2015 yılında kadın çiftçilerimize yönelik düzenlenen eğitimler kapsamında; iyotlu tuz, aflatoksin, brucella, kurubaklagillerin önemi ve pişirilmesi, demir eksikliği anemisi gibi konular ele alınmıştır.

Kırsal alanda İl Müdürlüğümüz tarafından Kadın Çiftçilere yönelik yapılan tarımsal konularda bilgi ve beceri düzeylerini arttırarak; daha doğru ve kaliteli üretim yapma yeteneğini kazandırmak hedeflenmektedir. Bilgi ve becerileri artan ve donanımlı hale gelen kadınların kendilerine olan güven duygularını geliştirmek, girişimcilik ruhu aşlamak ve Ev Ekonomisi konularındaki eğitimlerle aile içindeki rollerine katkıda bulunmak amacıyla çeşitli faaliyetler düzenlenmektedir.

Bakanlık Koordinasyon ve Sektörel Ortak Akıl Toplantısı Şanlıurfa'da yapıldı

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanımız Faruk Çelik tarafından başlatılan, bakanlığımız taşra teşkilatı ve tarım sektörü paydaşlarının da katılacağı, 7 bölgede yapılması planlanan ülkemiz tarımının her yönüyle ele alınacağı Bakanlık Koordinasyon ve Sektörel Ortak Akıl Toplantılarının ilki 14 Ocak tarihinde "Güneydoğu Anadolu Bölgesi Bakanlık

Koordinasyon ve Sektörel Ortak Akıl Toplantısı adı altında Şanlıurfa GAP Tarımsal Eğitim Merkezi'nde yapıldı.

İl Müdürlüğü'müzün de katıldığı üç gün süren programda, tüm bölge illeri stant kurarak bölgeye has ürünlerini tanıttılar.

Müdürlüğümüz standını ziyaret eden Gıda Tarım ve Hayvancılık

Bakanımız Faruk Çelik'e İl Müdürümüz Mustafa Ertan Atalar tarafından ilimizde yetiştirilen İpek Böceklerinden elde edilen kumaşlarla imal edilmiş kravat ve şal hediye edildi. Ayrıca ipek kozasından yapılan Türk Bayrağı motifli bir tablo takdim edilen bakanımız tabloyu alırken birlik ve beraberlik mesajı verdi.

Gübrelerin Piyasa ve Gözetimi ve Denetimi Toplantısı Yapıldı

Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü toplantı salonunda, 02.03.2016 tarihinde Bitkisel Üretim ve Bitki Sağlığı Şubesi tarafından Gübrelerin Piyasa ve Gözetimi ve Denetimi, Nitratri Gübrelerin Satışı, Nakli ve Stok bildirimlerinin kontrolü hakkında bilgilendirme toplantısı yapıldı.

İl Müdürü Mustafa Ertan Atalar'ın açılış konuşmasını yaptığı bilgilendirme toplantısına, İl Müdür Yardımcısı Mustafa Korkutan, Bitkisel Üretim ve Bitki Sağlığı Şube Müdürü Sedat Bayar, İlçe Müdürleri ve gübre denetçileri katıldı.

Serbest Veteriner Hekimler ile Toplantı Yapıldı

Diyarbakır Hayvan Sağlığı ve Yetiştiriciliği Şube Müdürlüğü'nün koordinasyonunda 22 Şubat 2016 tarihinde ilimizde çalışan Serbest Veteriner Hekimler ile toplantı yapıldı.

Toplantı, İl Müdür Yardımcımız Mehmet Hüseyinoğlu, Hayvan Sağlığı Ve Yetiştiriciliği Şube Müdürü Necattin GÖNÇ, Diyarbakır Veteriner Hekimler Odası Başkanı Mehmet BİÇAK, Diyarbakır Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği Başkanı Vahyettin Bayat, Diyarbakır Damızlık Manda Yetiştiricileri Birliği Başkanı Hüseyin Yılmaz ile ilimizde faaliyet gösteren Serbest Veteriner Hekimlerin katılımıyla gerçekleştirildi.

Toplantıda ilimizde Serbest Veteriner Hekimlere; Veteriner Tıbbi Ürünler Mevzuatı, Veteriner Hekim Muayenehane ve Poliklinik Yönetmeliği, Türkvet Aşı Kayıt Sistemi hakkında bilgi verilerek, hayvancılığın geliştirilebilmesi ile ilgili proje ve çözümler ile Veteriner Hekimlik mesleğinin icrasında karşılaşılan sorunlar konuşuldu. Ayrıca 2016 yılı Suni Tohumlama hizmetlerine ilişkin protokol hakkında bilgi verildi. Toplantı soru – cevap kısmının ardında son buldu.

Mart Ayı Ortak Akıl Toplantısı Yapıldı

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bağlı ve ilgili kurum ve kuruluş yetkililerinin katılımıyla her ay düzenli olarak ortak akıl toplantıları gerçekleştirilmektedir.

Diyarbakır Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğünden sorumlu Vali Yardımcısı Kürşat Güleriyüz başkanlığında yapılan toplantıya, Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürü Mustafa Ertan Atalar, GAP Uluslar Arası Tarımsal Araştırma ve Eğitim Merkezi Müdürü Mehdi Sümerli, Zirai Araştırma İstasyon Müdürü Mehmet Kılıç, Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürü Mehmet Deniz, Toprak Mahsulleri Ofisi Şube Müdürü Metin Fidan, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu İl Koordinatörü Hikmet Güneş, Karacadağ Kalkınma Ajansı Genel Sekreteri Hasan Maral, ÇAY-KUR Bölge Müdürü Mithat Sallan, Et ve Süt Kurumu, Et Kombinasi Müdürü Hamdullah Güven ve Hipodrom Müdürü Yılmaz Çelik katıldı.

Toplantıların ilki Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğümüzde, ikincisi GAP Uluslar Arası Tarımsal Araştırma ve Eğitim Merkezi Müdürlüğünde, üçüncüsü de 1 Mart

2016 tarihinde Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu'nda yapıldı.

Toplantıda İl Koordinatörü Hikmet Güneş tarafından, IPARD programı ve bu program kapsamında Diyarbakır İlinde desteklenen projeler konusunda sunum yapıldı. Verilen bilgilere göre 148 adet proje sözleşmeye bağlanmış olup, toplam destek tutarı 93 milyon 950 bin TL, şimdiye kadar ödenen hibe tutarı ise 72 milyon 295 bin TL'dir.

Ayrıca Diyarbakır İl Koordinatörlüğü'nün çalışmaları ve bu desteklemelerden Diyarbakır İlının daha çok faydalanması hakkında karşılıklı görüş alışverişinde bulunuldu. Akabinde ilimizde tarım ve hayvancılıkla ilgili kuruluşlarla koordinasyonu sağlamak ve bilgi alışverişinde bulunmak üzere bir araya gelen yetkililer, sorunlar ve çözüm önerileri noktasında görüşlerini dile getirdiler. Yaklaşık olarak 1.555.527 hektar yüzölçüme sahip

olan ilimiz topraklarının %45'i tarım alanı olup, 371 bin büyükbaş, 1.215.000 de küçükbaş hayvanımız mevcuttur. Tarım ve hayvancılık, ilimiz ekonomisi açısından önemli bir yer teşkil etmektedir.

Bakanlığımız tarafından ilimiz çiftçilerine alan bazlı tarımsal destekler, fark ödemesi destekleri, hayvancılık destekleri ve diğer destekler adı altında toplamda 345,4 milyon TL. ödeme yapılmıştır. Yine Bakanlığımız tarafından desteklenen ve biten devam eden 141 adet kırsal kalkınma yatırımları tesislerine toplamda 90,1 Milyon TL. Ödeme yapılmıştır. İlimizde faaliyet gösteren 99 adet kooperatife de 162,4 Milyon TL. Kredi desteği sağlanmıştır.

Ayrıca Diyarbakır'daki geniş ekim alanlarının yanında büyük bir arazi toplulaştırması çalışmaları devam etmektedir. Yaklaşık olarak 695.000 hektar alan uygulama alanı olarak ilan edilmiş ve bugün arazi toplulaştırmada son aşamaya gelmiştir.

Dolayısıyla konunun ehemmiyetine binaen, Bakanlığımız tarafından yürürlüğe konulan ve desteklenen projeleri uygulamak, çiftçimiz ve üreticimizi bilgilendirmek, modern tarım uygulamaları konusunda eğitmek, daha büyük ölçekli ve daha ekonomik işletmeler oluşturabilmek bu işi profesyonelce yapan işletmelerin sayısını arttırmak ve çiftçimizi gelişmiş ülke çiftçileri ile rekabet edebilecek bir konuma getirmek için ilimizdeki tarım paydaşlarına önemli görevler düşmektedir.

Bunun bilincinde olan tarım paydaşları bu konuları görüşmek ve bu konularla ilgili çalışmaları ortak payda altında değerlendirmek, var olan sorunlara çözüm bulmak, ileride meydana gelebilecek sorunlarla ilgili tedbir almak ve ilimiz tarım ve hayvancılığının daha da geliştirilmesi için görüş alışverişinde bulundular.

Oldukça verimli geçen toplantı, bir sonraki toplantının yeri, tarihi ve konularının belirlenmesiyle sona erdi.

Balıkçılık ve Su Ürünleri Şube Müdürlüğünden Tesis Denetimi

Balıkçılık ve Su Ürünleri Şube Müdürü Muhammed Kasım Aydın ve şube teknik personelleri şubat ayında İlimiz Çermik ilçe sınırları içerisinde yer alan Atatürk Baraj Gölü 9. Avlak sahası üzerinde kurulu Alabalık Üretim tesisine giderek denetim yaptı.

İşletmede bulunan yalaklarda yumurtalarından çıkmış yavru balıklar ile kuluçka dolaplarında bulunan yeni yumurtalar incelendi ve tesisin

2015-2016 üretim dönemine ait gerekli kontrolleri yapıldı.

Yılda 29 ton balık yetiştirme kapasitesine sahip tesisin yavru balık ihtiyacını Müdürlüğümüzün teknik desteğiyle, kurmuş olduğu kuluçkahane vasıtasıyla karşıladığını belirten tesis sahibi Bülent Toğrul;

Kurulan kuluçkahaneyle sistemin kontrollü bir şekilde üretim yapılmasına olanak sağladığını anlattı..

İl Müdürlüğümüz Gaziantep Tarım Fuarı'ndaydı

7. Tarım, Tarım Teknolojileri ve Hayvancılık Fuarı ile 12. Gıda Ürünleri ve Ambalaj Fuarı, Başbakan Yardımcısı Mehmet Şimşek ile Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı Faruk Çelik'in katılımıyla 4 Şubat tarihinde Gaziantep'te açıldı.

Başbakan Yardımcısı Mehmet Şimşek ve Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı Faruk Çelik fuar alanını gezerek, standlardaki tarım, tarım teknolojileri, hayvancılık ve gıda ürünlerini inceledi.

İl Müdürlüğümüz Mustafa Ertan Atalar ve Koordinasyon ve Tarımsal Veriler Şube Müdürümüz Ahmet Muratoğlu'nun da içinde bulunduğu İl Müdürlüğümüz ekibi de Diyarbakır'a özgü yöresel ürünlerimizi sergileyerek gelen ziyaretçilere ikramlarda bulundu. Gaziantep halkının yoğun ilgi gösterdiği standımızı ziyaret eden Genel Müdürlerimiz ve çevre illerden gelen Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlerine Diyarbakır'daki tarımsal çalışmalar hakkında bilgiler verilerek yöresel ürünlerimizden ikramda bulunuldu. 3 gün süren Tarım, Tarım Teknolojileri ve Hayvancılık Fuarı ile 12. Gıda Ürünleri ve Ambalaj Fuarı 7 Şubat tarihinde son buldu.

Diyarbakır Çiftçisi Şanlıurfa Tarım Fuarında

Diyarbakır Gıda Tarım Ve Hayvancılık İl Müdürlüğü 80 çiftçisi ile Şanlıurfa Gıda Tarım Ve Hayvancılık Fuarına katıldı.

Fuara katılan Çiftçi ve teknik personeller Şanlıurfa Tarım Fuarı'nı gezerek, bilgi alışverişinde bulundular.

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakan Yardımcısı Mehmet Daniş, Cumhuriyet Meydanı'nda düzenlenen Şanlıurfa Gıda, Tarım ve Hayvancılık Fuarı'nın açılışını yaptı. Burada konuşan Daniş, Şanlıurfa'nın tarım ve hayvancılık anlamında Türkiye'nin en önemli kentlerinden biri olduğunu, bu nedenle açılan fuarın de ayrı bir önemi bulunduğunu belirtti. Bakanlık olarak Türk tarımının sorunlarını çözmek için sahada çalışan, toprağı işleyen çiftçilerle görüştüklerini aktaran Daniş, tarımda teknolojinin kullanılmasının önemi- ne değindi.

Çınar'da Vatandaşlara Arazi Toplulaştırma Anlatıldı

Çınar Kaymakamlığının organizasyonu ve Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü uzmanlarının katılımıyla 18.03.2016 tarihinde vatandaşlara; Arazi Toplulaştırma ve Tarla içi Geliştirme Hizmetleri hakkında bilgilendirme ve değerlendirme toplantısı düzenlendi.

Çınar Kaymakamlığınca organize edilen toplantıya katılan çiftçilere İl Müdürlüğümüz uzmanları tarafından Arazi Toplulaştırması hakkında bilgi verildi.

Toplantıda Çınar ilçesinde DSİ tarafından yapımı devam eden Dizle Kırkalkızı Cazibe 3 Anakalı ve şebeke sulaması güzergahında kalan köylerde Arazi Toplulaştırması ile yapılmak istenen parsellasyon planları anlatıldı. Vatandaşlara; Toplulaştırma çalışmaları sonrası arazilerinin müstakil hale getirileceği, her parselin bağımsız bir yola ve sulama kanalına kavuşacağı anlatıldı.

Toplulaştırma çalışmaları öncesi hisseli ve dağınık bulunan parsellerde çiftçi tarafından yapılacak herhangi bir yatırım girişimi nihayete eremezken, Arazi Toplulaştırması sonrası müstakil hale gelip yeni yoluna ve sulama kanalına kavuşan parsellerin modern üretim tesislerine uygun hale getirildiği ayrıca yenden düzenleme sonrası sınır değişikliğine uğrayan arazilerde taş toplama çalışmalarının devam ettiği anlatıldı.

Dikkat ! Mirasçılara Tebligat Başladı Süre Kısıtlı

Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu kapsamında, Tarım Arazilerinin Miras yolu devir işlemleri ile ilgili tebligat gönderimleri başladı.

Tarım İl Müdürü Mustafa Ertan ATALAR tarafından yapılan açıklamada 15.05.2014 tarihinden sonra vefat eden ve üzerinde tarım arazisi bulunan murislerin mirasçılarının vefatından sonraki 1 yıl içerisinde mirasa konu tarım arazilerinin intikalini yapturmaları gerekmektedir.

Murisin vefatı üzerinden 1 yıl geçmesine rağmen henüz intikali yapılmamış olan tarım arazileri için kurumumuzca, mirasçılara tebligat yapılmaya başlanmış olup, bu durumdaki mirasçılara intikal için Kanun gereği 3 aylık süre verilecek ve yapılacak tebligata rağmen intikali yapılmayan tarım arazileri için dava süreci başlatılacaktır" dedi.

Buna göre " 6537 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununda değişiklik yapılması Hakkında Kanun" kapsamında tarım arazilerinin, devir işlemleri ile Miras yolu ile intikal işlemleri İl ve İlçe Müdürlükleri tarafından yapılacaktır.

Hububat Çiftçisi Yerinde Bilgilendirildi

Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürü Mustafa Ertan Atalar hububat tarımı yapılan arazileri yerinde inceleyerek, arazide bulunan çiftçilerle bilgilendirme amaçlı bir sohbet gerçekleştirdi.

Yaklaşık 4.500.000 da alanda hububat tarımı yapılan Diyarbakır'da hububat arazileri yerinde incelendi ve arazide ilaçlama yapan çiftçiler hububat hastalık ve zararlıları ile mücadele konusunda bilgilendirildi.

Çiftçimizin hububat tarımı yaparken dikkat etmesi gereken önceliğin; toprak analizi, tohum yatağının iyi bir şekilde hazırlanması ve ihtiyaç duyulan taban ve üst gübrelemenin analiz sonuçlarının dikkate alınarak gübrele-

menin yapılması gerektiği söylendi.

Hububat tarımının yapıldığı yerlerde başta süne zararlısı olmak üzere birçok zararlı, hastalık ve yabancı otlarla mücadelenin de önemine dikkat çekildi.

Yabancı otlarla mücadelenin zamanında yapılmasına, zamanında yapılmadığında ürünün verim ve kalitesinde kayıpların görüleceği dile getirildi.

Süne ile etkin bir mücadele yapmak, doğru zamanı ve doğru ilacı kullanmak için çiftçilerin Gıda Tarım ve Hayvancılık İl ve İlçe Müdürlüklerine müracaat etmeleri gerektiği ve en doğru mücadele yönteminin 1.ve 3. Nimf dönemleri olduğu belirtildi.

Son olarak doğal dengenin bozulmaması açısından (faydalı böceklerin zarar görmemesi) ilaçlamanın bu dönemde yapılması, ayrıca ilaçlama yapılırken koruyucu malzeme (eldiven, maske, tulum, çizme, şapka) kullanılması, ilaçlama yapılırken herbisit, insektisit ve fungusitlerin karıştırılmaması, boş ilaç ambalajlarının doğayı kirliletmemesi için geliş güzel atılmayıp belli bir noktada toplatılıp imha edilmesinin önemine işaret edildi.

Kadın Girişimcilerden Mantar Üretimi

25 Aralık 2015 tarihinde İl Müdürümüz Mustafa Ertan Atalar, Diyarbakır'da mantar yetiştiriciliği yapılan üretim yerini ziyaret etti.

İl Müdürü Mustafa Ertan Atalar ile beraber İl Müdür Yardımcısı Mustafa Korkutan, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Koordinatörü Hikmet Güneş ve İdari Mali İşler Şube Müdürü Abdulkadir Karakaş, mantar

yetiştiricisi Feride Ateş'in üretim yerini inceleyerek, Ateş'ten üretim yeri ve yetiştirdiği mantarlar ile ilgili bilgi aldılar.

Mantar yetiştiricisi Ziraat Yüksek Mühendisi Feride Ateş, Diyarbakır'da üretimi yok denecek kadar az olan, aynı zamanda 'Doğu Mantar'ı olarak da bilinen kültür mantarı üretimine başladıklarını söyledi.

Diyarbakır'da bir bodrum katında mantar yetiştiriciliğine başlayan Feride Ateş 'genel itibarı ile ilin hacmini Elazığ ve Antep' ten gelen mantarlar oluşturduğu için yeni üretim tesisleri ile yerel istihdam, yerel üretim, yerel pazarlama ağlarını oluşturduklarını söyledi. Ateş, hedefimiz başta Diyarbakır olmak üzere ileriki dönemlerde bölgeye yetecek kadar üretim portföyümüzü genişletebilmektir. Şuan ikisi Ziraat Mühendisi 4 kişilik ekibimizle ayda yaklaşık 2 tonluk üretimle pazara hitap etmekteyiz. Ancak bu üretimi ilimiz için yetersiz görüyoruz. Uzun süreli konserve ve salamura yapımı dahil olmak üzere tesisimizi entegre tesis haline getirebilirsek; üretime yaptığımız yatırım maliyetini karşılayacağımız gibi bölgedeki mantar ihtiyacını karşılayıp, bu zor günlerde bölge halkı için de istihdam oluşturabileceğiz' dedi.

İl Müdürü Mustafa Ertan Atalar; Diyarbakır'da mantar yetiştiriciliğini yaygınlaştırmak için Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü olarak ellerinden gelen desteği sunacaklarını söyleyerek mantar üreticisi Feride Ateş'in çalışmalarında başarılar diledi.

Diyarbakır'da Tarım dergisi artık bir tık yakınızda

Diyarbakır Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü'nün yayın organı olarak faaliyet gösteren "Diyarbakır'da Tarım" dergisi geniş kapsamlı içeriği ile üretimden tüketime, yetiştiricilikten- teknik yöntemlere, sağlıktan kültüre ve dahası; uygulanan ve uygulamaya geçirecek birçok projeyi okuyucularıyla buluşturuyor ve yayınlanan makalelerle de birçok konuda okuyucusunu bilgilendiriyor.

Diyarbakır'da Tarım dergisi hem basılı hem de e dergi ile okuyucusuna okuma keyfini sunuyor...

Derginin hemen her sayfasında yer alan birbirinden farklı birçok konunun yanı sıra okuyucusunu geçmişe götürmesi de kültür birikimlerimizi hatırlatmaya yardımcı oluyor. Diyarbakır'da Tarım Dergisi, kültür birikimlerimizi sayfalarında tekrar gün ışığına çıkararak okuyucusuna hatırlatmaya yardımcı

oluyor. Gıdadan sağlığa, kültürden edebiyata ve birçok gelişmenin yanı sıra sayfaların arasında yer alan değerli şair ve yazarlarımız ise bugün olduğu gibi yarın da okuma tadında yazılarıyla okuyucularını hem bilgilendiriyor hem de okuyucusuna birçok mesaj veriyor...

Dört ayda bir yayınlanan Diyarbakır'da Tarım dergisi görsel zenginlik, güncel içerik ve en son gelişmelerin düzenli olarak sunulması, gıda, sağlık, projeler, haberler, kültür, makaleler ve daha birçok konuyu sayfalarının zenginliği yönünden tarım sektöründe, her kitleden okuyucuların ilgisini çekmeye devam edecektir.

Diyarbakır'da Tarım dergisi; 81 il ve ilçe müdürlüklerine, Diyarbakır İli mahalle muhtarlıklarına, resmi kurum ve kuruluşlar, üniversitelere ücretsiz dağıtım ile okuyucularıyla buluşmaktadır.

Yılda üç sayı olarak yayınlanan "Diyarbakır'da Tarım" dergisi 80 sayfa ile dört ayda bir okuyucularıyla buluşuyor. Aynı zamanda Diyarbakır'da Tarım dergisi bundan böyle <http://diyarbakirdatarim.gov.tr/> adresinde online olarak da okuyucuları ile buluşmaktadır.

Çalışmanın ve üretmenin kutsallığına inanmak sloganıyla 2015 yılında yeniden yayın hayatına başlayan "Diyarbakır'da Tarım" dergisi; farklı ve geniş içeriği ile, toplumun her kesiminden oluşan hedef kitlesi ile aynı zamanda "e dergi" olarak da okuyucusuna hizmet vermeye başladı.

Diyarbakır İli

MAYIS-HAZİRAN-TEMMUZ-AĞUSTOS

TARIM TAKVİMİ

Nurcan ATABAY- Ziraat Mühendisi
Bitkisel Üretim ve Bitki Sağlığı Şube Müdürlüğü

MAYIS AYI TARIM TAKVİMİ

HAFTALAR

	1	2	3	4
Mısır ana üründe çapalama, gübreleme, ve yabancı ot kontrolü	x	x	x	x
Mısır ana üründe sulama	x	x	x	x
Mısır ana üründe kökboğazı çürüklüğü, bozkurt hastalığı, Çizgili yaprak kurt zararlısı	x	x	x	x
Buğday ve Arpada sulama ve süne çalışmaları	x	x	x	x
Buğday ve Arpada sept. Yaprak lekesi ve pas hastalığı	x	x	x	
Arpada hasat				x
Pamukta çapalama			x	x
Mercimekte hasat		x	x	x
Bağda gübreleme ve toprak işleme	x	x		
Marulda hasat				x
Domates, Biber, Patlıcan,Hıyar,Kabak,Kavun,karpuz,Sarımsak,Soğan da Çapalama ve gübreleme ve sulama	x	x	x	x
Antepfıstığında gübreleme ve toprak işleme	x	x	x	
Cevizde ve Bademde azotlu gübre kullanımı	x	x	x	x
Domates, Biber, Patlıcan,Hıyar,Kabak,Kavun,Karpuz da Emici böcekler (Örümcek, trips, yaprak biti) mücadelesi				x
Domates, Biber, Patlıcan da kesici kurtlar (danaburnu, bozkurt, tel kurdu) mücadelesi	x	x	x	x
Domates, Biber, Patlıcan da yabancı ot mücadelesi			x	x
Hıyar ve Kabakta mildiyö ve kesici kurtlar (dana burnu, bozkurt, tel kurdu) mücadelesi	x	x	x	x
Marulda mildiyö ve yaprak biti mücadelesi	x	x	x	x
Sarımsak ve Soğanda soğan sineği mücadelesi			x	x
Sarımsak ve Soğanda soğan mildiyösü mücadelesi	x	x	x	x
Kavun ve Karpuzda kavun sineği mücadelesi				x
Antepfıstığında kara zenk hastalığı ve dal güvesi zararlıları ile kimyasal mücadele yapılır.	x	x	x	x
Bağda bağ üvezi, asma ağustos böceği, külleme, mildiyö ve salkım güvesi mücadelesi	x	x	x	x
Bademde Fidan dip kurdu, Ağaç sarı kurdu zararlıları ile mücadele yapılır.				x
Bademde gövde kurdu, yaprak biti zararlıları ile mücadele yapılır.	x	x	x	x
Badem iç kurdu zararlısı ile mücadele yapılır.	x	x		
Cevizde antraknoz hastalığı ile mücadele yapılır.	x	x	x	x
Ceviz içi kurdu zararlısı ile mücadele yapılır.			x	x

HAZİRAN AYI TARIM TAKVİMİ

HAFTALAR

	1	2	3	4
Buğdayda sulama	x	x		
Buğdayda ve Arpada süne çalışmaları	x			
Buğdayda hasat		x	x	x
Arpada hasat	x			
Mercimekte hasat	x			
Mısır ana üründe sulama	x	x	x	x
Mısır II. Üründe toprak işleme, ekim		x	x	x
Mısır II. ürün çapalama				x
Pamukta yeşilkurt, kırmızı örümcek,yaprak biti,dikenli kurt zararlıları mücadele	x	x	x	x
Pamukta Sulama	x	x	x	x
Pamukta üst gübreleme	x	x	x	x
Domates, Biber,Patlıcan,Hıyar,Kabak,Kavun,Karpuzda Çapalama, gübreleme ve sulama	x	x	x	x
Antepfıstığı anaçlarının (melengiç) aşılınması	x	x	x	x
Bağda, Bademde ve Antepfıstığında Sulanabilir arazilerde sulama yapılır	x		x	x
Cevizde ve Bademde aşılama			x	x
Cevizde sulama	x	x	x	x
Domates, Biber, Patlıcan, Hıyar,Kabak,Kavun,Karpuz da Emici böcekler (Örümcek, trips, yaprak biti), erken yaprak yanıklığı mücadelesi	x	x	x	x
Domates, Biber, Patlıcan da kesici kurtlar (dana burnu, bozkurt, tel kurdu) mücadelesi	x	x	x	x
Domates, Biber, Patlıcan da yabancı ot mücadelesi	x	x	x	x
Hıyar ve Kabakta mildiyö ve kesici kurtlar mücadelesi	x	x	x	x
Marulda mildiyö ve yaprak biti mücadelesi	x	x	x	x
Sarımsak ve Soğanda soğan sineği, soğan mildiyösü mücadelesi	x	x		x
Kavun ve Karpuzda kavun sineği mücadelesi	x	x	x	x
Antepfıstığında yaprak psillidi zararlısı ile mücadele yapılır.	x	x	x	x
Bağda bağ üvezi, asma ağustos böceği, külleme, mildiyö ve salkım güvesi mücadelesi	x	x	x	x
Bademde Fidan dip kurdu, Ağaç sarı kurdu, Akarlar (Kırmızı Örüm.), Yaprak bitleri zararlıları ile mücadele yapılır.	x	x	x	x
Cevizde iç kurdu zararlısı ile mücadele yapılır.	x	x	x	x

TEMMUZ AYI TARIM TAKVİMİ

HAFTALAR

	1	2	3	4
Buğdayda hasat	X	X		
Mısır ana üründe sulama	X	X	X	X
Mısır II. ürün ekimi	X	X		
Mısır II. Üründe sulama	X		X	X
Mısır II. ürün çapalama, gübreleme, yabancı ot kontrolü	X	X	X	X
Pamukta yeşilkurt, kırmızı örümcek, yaprak biti, dikenli kurt zararlıları mücadele	X	X	X	X
Pamukta sulama	X	X	X	X
Antepfıstığı anaçlarının (melengiç) aşılınması	X	X	X	
Domates, Biber, Patlıcan, Hıyar, Kabak, Kavun, Karpuz, Sarımsak ve Soğan da sulama			X	X
Domates, biber, Patlıcan, Hıyar, Kabak, Kavun, karpuz, Sarımsak, Soğan da hasat	X	X	X	X
Bağda hasat			X	X
Bağ da, Bademde ve Antepfıstığında sulanabilir arazilerde sulama yapılır	X	X	X	X
Bademde hasat	X	X	X	X
Bademde ve Cevizde aşılama	X	X	X	X
Cevizde sulama	X	X	X	X
Domates, biber, Patlıcan, Hıyar, Kabak, Kavun, karpuz da Emici böcekler (Örümcek, trips, yaprak biti), erken yaprak yanıklığı mücadelesi	X	X	X	X
Domates, biber, Patlıcan da yabancı ot mücadelesi	X			
Marulda mildiyö ve yaprak biti mücadelesi	X			
Sarımsak ve soğanda soğan sineği mücadelesi	X	X	X	
Kavun ve Karpuzda kavun sineği mücadelesi	X			
Antepfıstığında yaprak psillidi ile mücadele yapılır.	X	X	X	X
Bağda bağ üvezi mücadelesi	X			
Bağda asma ağustos böceği mücadelesi	X	X	X	X
Bademde Fidan dip kurdu, Ağaç sarı kurdu, Akarlar (Kırmızı Örüm.) zararlıları ile mücadele yapılır.	X	X	X	X
Cevizde iç kurdu zararlısı ile mücadele yapılır.	X	X	X	X

AĞUSTOS AYI TARIM TAKVİMİ

HAFTALAR

	1	2	3	4
Mısır II. Üründe sulama	X	X	X	X
Mısır II. Üründe yabancı ot kontrolü	X	X		
Pamukta sulama	X	X	X	X
Pamukta yeşilkurt, kırmızı örümcek, yaprak biti, dikenli kurt zararlıları mücadele	X		X	X
Domates, Biber, Patlıcan, Hıyar, Kabak, Kavun, Karpuz da sulama	X	X	X	X
Domates, Biber, Patlıcan, Hıyar, Kabak, Kavun, Karpuz, Bağ, Soğan ve sarmısak da hasat	X	X	X	X
Soğan ve Sarmısakta toplanan ürünün kurutulması	X	X	X	X
Bademde sulanabilir arazilerde sulama yapılır	X	X	X	X
Antepfıstığında ve Cevizde hasat			X	X
Cevizde sulama	X	X	X	X
Domates, Biber, Patlıcan, Hıyar, Kabak, Kavun, Karpuz da Emici böcekler (Örümcek, trips, yaprak biti), erken yaprak yanıklığı mücadelesi	X	X	X	X
Antepfıstığında yaprak psillidi zararlısı ile mücadele yapılır.	X	X	X	X
Bağda asma ağustos böceği zararlısı ile mücadele yapılır.	X	X	X	X
Cevizde Fidan dip kurdu zararlısı ile mücadele yapılır.	X	X	X	X
Bademde Fidan dip kurdu, Ağaç sarı kurdu, Akarlar (Kırmızı Örüm.) zararlıları ile mücadele yapılır.	X	X	X	X

